

Universitätsbibliothek Wuppertal

Kirchengeschichte

Eusebius <Caesariensis>

Leipzig, 1908

Γ

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2093](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2093)

Γ

Τάδε καὶ ἡ γ περιέχει βιβλος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας

- Ἀ Ὅποι γῆς ἐκήρυξαν τὸν Χριστὸν οἱ ἀπόστολοι.
 Β Τίς πρῶτος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας προέστη.
 Γ Περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν ἀποστόλων.
 Δ Περὶ τῆς πρώτης τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς.
 Ε Περὶ τῆς μετὰ τὸν Χριστὸν ὑστάτης Ἰουδαίων πολιορκίας.
 ς Περὶ τοῦ πύσαντος αὐτοῦ λιμοῦ.
 Ζ Περὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ προσηύσεων.
 Η Περὶ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου σημείων.
 Θ Περὶ Ἰωσήπου καὶ ὧν κατέλιπεν συγγραμμάτων.
 Ἰ Ὅπως τῶν θείων μνημονεύει βιβλίον.
 ΙΑ Ὡς μετὰ Ἰάκωβον ἡγείται Συμεὼν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ-
 κλησίας.
 ΙΒ Ὡς Οὐεσπασιανὸς τοὺς ἐκ Δαυὶδ ἀναζητεῖσθαι προστάττει.
 ΙΓ Ὡς δεῦτερος Ἀλεξανδρέων ἡγείται Ἀβίλιος.
 ΙΔ Ὡς καὶ Ῥωμαίων δεῦτερος Ἀνέγκλητος ἐπισκοπεῖ.
 ΙΕ Ὡς τρίτος μετ' αὐτὸν Κλήμης.
 Ις Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς.
 ΙΖ Περὶ τοῦ κατὰ Δομετιανὸν διωγμοῦ.
 ΙΗ Περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως.
 ΙΘ Ὡς Δομετιανὸς τοὺς ἀπὸ γένους Δαυὶδ ἀναιρεῖσθαι προστάττει.
 Κ Περὶ τῶν πρὸς γένους τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.
 ΚΑ Ὡς τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τρίτος ἡγείται Κέρδων.
 ΚΒ Ὡς τῆς Ἀντιοχείων δεῦτερος Ἰγνάτιος.
 ΚΓ Ἱστορία περὶ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου.
 ΚΔ Περὶ τῆς τάξεως τῶν εὐαγγελίων.
 ΚΕ Περὶ τῶν ὁμολογουμένων θείων γραφῶν καὶ τῶν μὴ τοιού-
 των.
 Κς Περὶ Μενάνδρου τοῦ γόητος.

- ΚΖ Περὶ τῆς τῶν Ἐβιωναίων αἰρέσεως.
 ΚΗ Περὶ Κηρίνθου αἰρεσιάρχου.
 ΚΘ Περὶ Νικολάου καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ κεκλημένων.
 Λ Περὶ τῶν ἐν συζυγίαις ἐξετασθέντων ἀποστόλων.
 ΛΑ Περὶ τῆς Ἰωάννου καὶ Φιλίππου τελευτῆς.
 ΑΒ Ὅπως Συμεὼν ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπίσκοπος ἐμαρτύρησεν.
 ΑΓ Ὅπως Τραϊανὸς ζητεῖσθαι Χριστιανούς ἐκώλυσεν.
 ΑΔ Ὡς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τέταρτος Εὐάρεστος ἡγείται.
 ΑΕ Ὡς τρίτος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουῆτος.
 Ας Περὶ Ἰγνατίου καὶ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ.
 ΑΖ Περὶ τῶν εἰς ἔτι τότε διαπρεπόντων εὐαγγελιστῶν.
 ΑΗ Περὶ τῆς Κλήμεντος ἐπιστολῆς καὶ τῶν ψευδῶς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένων.
 ΑΘ Περὶ τῶν Παπῶν συγγραμμάτων.

188 Τὰ μὲν δὴ κατὰ Ἰουδαίους ἐν τούτοις ἦν· τῶν δὲ ἱερῶν τοῦ A 1 1
 σωτήρος ἡμῶν ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἐφ' ἅσας κατασπαρέν-
 των τὴν οἰκουμένην, Θωμᾶς μὲν, ὡς ἡ παράδοσις περιέχει, τὴν
 Παρθίαν εἴληχεν. Ἀνδρέας δὲ τὴν Σκυθίαν, Ἰωάννης τὴν Ἀσίαν,
 5 πρὸς οὓς καὶ διατρίψας ἐν Ἐφέσῳ τελευτᾷ, Πέτρος δ' ἐν Πόντῳ 2
 καὶ Γαλατία καὶ Βιθυνία Καππαδοκία τε καὶ Ἀσία κεκηρυχέναι τοῖς
 [ἐκ] διασπορᾶς Ἰουδαίους ἔοικεν· ὅς καὶ ἐπὶ τέλει ἐν Ῥώμῃ γενόμενος,
 ἀνεσκολοπίσθη κατὰ κεφαλῆς, οὕτως αὐτὸς ἀξιόσας παθεῖν. τί 3
 δεῖ περὶ Παύλου λέγειν, ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπλη-
 10 ρωκότος τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ καὶ ὕστερον ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ
 Νέρωνος μεμαρτυρηκότος; ταῦτα Ὠριγένης κατὰ λέξιν ἐν τρίτῳ
 τόμῳ τῶν εἰς τὴν Γένεσιν ἐξηγητικῶν εἶρηται.

Τῆς δὲ Ῥωμαίων ἐκκλησίας μετὰ τὴν Παύλου καὶ Πέτρον μαρ. B 2
 τυρίαν πρῶτος κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν Λίνος. μνημονεύει τού-
 15 τον Τιμοθέῳ γράφων ἀπὸ Ῥώμης ὁ Παῦλος κατὰ τὴν ἐπὶ τέλει τῆς
 ἐπιστολῆς πρόσρῳσιν.

Πέτρον μὲν οὖν ἐπιστολὴ μία, ἡ λεγομένη αὐτοῦ προτέρα, ἀν. Γ 3 1
 ωμολόγηται, ταύτη δὲ καὶ οἱ πάσαι πρεσβύτεροι ὡς ἀναμφιλέκτω ἐν
 τοῖς σφῶν αὐτῶν καταζέχονται συγγράμμασιν· τὴν δὲ φερομένην
 20 δευτέραν οὐκ ἐνδιάθηκον μὲν εἶναι παρειλήφαμεν, ὁμῶς δὲ πολλοῖς
 190 χρήσιμος φανεῖσα, μετὰ τῶν ἄλλων ἐσπουδάσθη γραφῶν. τό γε 2
 μὴν τῶν ἐπικεκλημένων αὐτοῦ Πράξεων καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ὄνο-

5—7 I Petr. 1, 1 — 9/10 Rom. 15, 19 — 14—16 II Tim. 4, 21

ATERBDMΣΑ

1 τὰ—ἦν > Σ | 4 nach τὴν Παρθίαν εἴληχεν + *Matthaeus Aethiopicam, Bartholomaeus Indiam ceteriorem* A | 5 τελευτᾷ ATER ἐτελείτα BDM |
 7 ἐκ διασπορᾶς TERBDM ἐκ περιτομῆς Σ ἐν διασπορᾷ A > A διασπορᾶς Schw
 | 16 nach πρόσρῳσιν + ἀσπάζεται σε λέγων εὐβουλοσ καὶ ποιήσ καὶ λίνος
 καὶ κλανδία BD | 20 δευτέραν T¹BDM A der zweite Σ αὐτοῦ δευτέραν
 AT^cER

- 190 **μασμένον εὐαγγέλιον τό τε λεγόμενον αὐτοῦ Κήρυγμα καὶ τὴν κα-**
λουμένην Αποκάλυψιν οὐδ' ὅλως ἐν καθολικοῖς ἴσμεν παραδεδομένα,
 5 **ὅτι μήτε ἀρχαίων μήτε μὴν καθ' ἡμᾶς τις ἐκκλησιαστικὸς συγγρα-**
φεὺς ταῖς ἐξ αὐτῶν συνεχρήσατο μαρτυρίαις. προϊούσης δὲ τῆς 8
ἱστορίας προύργον ποιήσομαι σὺν ταῖς διαδοχαῖς ἔποσημῆρασθαι
τίνες τῶν κατὰ χρόνους ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ὁποῖαι κέ-
 10 **χρηται τῶν ἀντιλεγόμενων, τίνα τε περὶ τῶν ἐνδιαθήκων καὶ**
ὁμολογουμένων γραφῶν καὶ ὅσα περὶ τῶν μὴ τοιούτων αὐτοῖς εἴ-
ρηται. ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνομαζόμενα Πέτρου, ὧν μόνην μίαν γνησίαν 4
ἔργων ἐπιστολὴν καὶ παρὰ τοῖς πάλαι πρεσβυτέροις ὁμολογουμένην,
τοσαῦτα τοῦ δὲ Παύλου πρόδηλοι καὶ σαφεῖς αἱ δεκατέσσαρες· ὅτι 5
 15 **γε μὴν τινες ἠθετήκασιν τὴν πρὸς Ἑβραίους, πρὸς τῆς Ῥωμαίων**
ἐκκλησίας ὡς μὴ Παύλου οὖσαν αὐτὴν ἀντιλέγεσθαι φήσαντες, οὐ
δίκαιον ἀγνοεῖν· καὶ τὰ περὶ ταύτης δὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν εἰρημένα
κατὰ καιρὸν παραθήσομαι. οὐδὲ μὴν τὰς λεγομένας αὐτοῦ Πράξεις 6
ἐπὶ τέλει προσρήσειν τῆς πρὸς Ῥωμαίους μνήμην πεποιήται μετὰ
 20 **τῶν ἄλλων καὶ Ἐρμῆ, οὗ φασιν ὑπάρχειν τὸ τοῦ Ποιμένος βιβλίον,**
ἰστέον ὡς καὶ τοῦτο πρὸς μὲν τινῶν ἀντιλέλεκται, δι' οὓς οὐκ ἔν
ἐν ὁμολογουμένοις τεθείη, ὅφ' ἐτέρων δὲ ἀναγκαϊότατον οἷς μάλιστα
δεῖ στοιχειώσεως εἰσαγωγικῆς, κέκριται· ὅθεν ἤδη καὶ ἐν ἐκκλησίαις
ἴσμεν αὐτὸ δεδημοσιευμένον, καὶ τῶν παλαιάτων δὲ συγγραφέων
 25 **κεχρημένους τινὰς αὐτῶν κατέληφα.** ταῦτα εἰς παράστασιν τῶν 7
τε ἀναντιρρήτων καὶ τῶν μὴ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένων θεῶν
γραμμάτων εἰρησθῶ.
- 192 **Ὅτι μὲν σὺν τοῖς ἐξ ἔθνῶν κηρύσσων ὁ Παῦλος τοὺς ἀπὸ Ἰε-** 41
ρουσαλήμ καὶ κύκλω μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ τῶν ἐκκλησιῶν καταβέ-
βλητο θεμελίους, δῆλον ἐκ τῶν αὐτοῦ γένοιτ' ἂν φωνῶν καὶ ἄφ'

18/20 Rom. 16, 14

1/2 Rom. 15, 19

ATERBDMΣΔ

3/4 *quae dicitur Praedicatio uel Reuelatio Δ* | καλουμένην BDM λεγομένην
 ATER | 4 καθολικοῖς TEBDM *in scripturis prorsus canonicis Δ* καθολικαῖς
 AR | 5 μήτε μὴν καθ' ἡμᾶς > Δ | μὴν T¹BDΣ μὴν τῶν T^cERM τῶν A
 | 11 μίαν γνησίαν ADM γνησίαν B¹ μίαν *übergeschrieben* Be γνησίαν μίαν
 TER | 13 δεκατέσσαρες ATERBDΣ *id* ἐπιστολαί MA | 17/18 οὐδὲ μὴν—
 παρείληφα > Δ | 18 παρείληφα AT¹B παρείληψαμεν T^cERDM
 1 τοὺς ABD τοῖς TER > M | 2 τῶν ABDM τοὺς τῶν TER *on auf*
 Rasur T¹

192 ὃν ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν ἰστόρησεν· καὶ ἐκ τῶν Πέτρον δὲ 2
 5 λέξεων ἐν ὁπόσαις καὶ οὗτος ἐπαρχίαις τοὺς ἐκ περιτομῆς τὸν
 Χριστὸν εὐαγγελιζόμενος τὸν τῆς καινῆς διαθήκης παρεδίδου λόγον,
 σαφὲς ἂν εἴη ἀφ' ἧς εἰρήκαμεν ὁμολογουμένης αὐτοῦ ἐπιστολῆς, ἐν
 ἧ τοῖς ἐξ Ἑβραίων οὖσιν ἐν διασπορᾷ Πόντου καὶ Γαλατίας Καππα- 3
 10 δοκίας τε καὶ Ἀσίας καὶ Βιθυνίας γράφει. ὅσοι δὲ τούτων καὶ 3
 τίνες γνήσιοι ζηλωταὶ γεγονότες τὰς πρὸς αὐτῶν ἰδουθείδας ἱκανοὶ
 ποιμαίνειν ἔδοκιμάσθησαν ἐκκλησίας, οὐ ῥάδιον εἰπεῖν, μὴ ὅτι γε
 ὅσους ἂν τις ἐκ τῶν Παύλου φωνῶν ἀναλέξοιτο· τούτου γὰρ οὐκ 4
 10 μνηροὶ συνεργοὶ καί, ὡς αὐτὸς ὠνόμασεν, συστρατιῶται γεγονάσιν,
 ὃν οἱ πλείους ἀλγίστου πρὸς αὐτοῦ μνήμης ἠξιοῦνται, διηνεκῆ τὴν
 15 περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς ἐγκαταλέξαντος, οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ
 καταλέγων ἐξ ὀνόματος αὐτῶν μνημονεύει. Τιμόθεός γε μὴν τῆς 5
 ἐν Ἐφέσῳ παροικίας ἰστορεῖται πρῶτος τὴν ἐπισκοπὴν εἰληχέναι,
 ὡς καὶ Τίτος τῶν ἐπὶ Κρήτης ἐκκλησιῶν. Λουκᾶς δὲ τὸ μὲν 6
 20 γένος ὃν τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας, τὴν ἐπιστήμην δὲ λατρὸς, τὰ πλείστα
 συγγεγονὸς τῷ Παύλῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ οὐ παρέργως τῶν
 ἀποστόλων ὁμιληκῶς, ἧς ἀπὸ τούτων προσεκτίησάτο ψυχῶν θερα-
 25 πευτικῆς ἐν δούλῳ ἡμῖν ὑποδείγματα θεοπνεύστοις κατέλιπεν βιβλίαις,
 τῷ τε εὐαγγελίῳ, ὃ καὶ χαράξαι μαρτύρεται καθ' ἃ παρέδοσαν αὐτῷ
 οἱ ἀπ' ἀρχῆς ἀντόπται καὶ ὑπηρεταὶ γενόμενοι τοῦ λόγον, οἷς καὶ
 194 λων Πράξεσιν, ἃς οὐκέτι δι' ἀκοῆς, ὀφθαλμοῖς δὲ παραλαβὼν συνε-
 τάξατο. φασὶν δ' ὡς ἄρα τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου μνημονεύειν 7
 ὁ Παῦλος εἶπεν, ὀπηνίκα ὡς περὶ ἰδίου τινὸς εὐαγγελίου γράφον
 ἔλεγεν >κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου<. τῶν δὲ λοιπῶν ἀκολούθων 8
 5 τοῦ Παύλου Κρήσης μὲν ἐπὶ τὰς Γαλλίας στείλαμενος ὑπ' αὐτοῦ
 μαρτυρεῖται, Αἴνος δέ, οὗ μέμνηται συνόντος ἐπὶ Ῥώμης αὐτῷ κατὰ

7-9 I Petr. 1, 1 — 13 Phil. 2, 25 Philem. 2 — 17/18 I Tim. 1, 3 —
 19 Tit. 1, 5 — 24-26 Luc. 1, 2, 3

4 Rom. 2, 16 II Tim. 2, 8 — 5/6 II Tim. 4, 10 — 6/7 II Tim. 4, 21

ATERBDMΣΑ

5 τοὺς AT¹BD¹M τοῖς T durch Rasur, ERD^r | 10 ἱκανοὶ ABDΣ ἱκανεῖν
 M ἱκανοὶ καὶ TERA | 20 τὰ πλείστα BDM πλείστα A πρὸς τὰ πλείστα TER
 | 23 κατέλιπεν TERM κατέλιπε RB καταλέλοιπεν A καταλέλειπεν D | 26 ἔτ'
 ἄνωθεν ATERM ἐπάνωθεν BD

3 ὡς περὶ AT^cTrERD^r ὡσπερ T¹BD¹M | 5 Krispos Σ | εἰς γαλλίαν
 M nach Galatien Σ

194 τὴν δευτέραν πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολὴν, πρῶτος μετὰ Πέτρον τῆς
 Ῥωμαίων ἐκκλησίας τὴν ἐπισκοπὴν ἤδη πρότερον κληρωθεὶς δεδή-
 λωται· ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης, τῆς Ῥωμαίων καὶ αὐτὸς ἐκκλησίας τρι- 9
 10 τος ἐπίσκοπος καταστάς, Παύλου συνεργὸς καὶ συναθλητῆς γεγονέναι
 πρὸς αὐτοῦ μαρτυρεῖται. ἐπὶ τούτοις καὶ τὸν Ἀρεοπαγίτην ἐκεῖ- 10
 ρον, Διονύσιος ὄνομα αὐτῷ, ὃν ἐν ταῖς Πράξεσι μετὰ τὴν ἐν Ἀρείῳ
 πάγῳ πρὸς Ἀθηναίους Παύλου δημηγορίαν πρῶτον πιστεῦσαι ἀνέ-
 γραφεν ὁ Λουκᾶς, τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον
 15 ἀρχαίων τις ἕτερος Διονύσιος, τῆς Κορινθίων παροικίας ποιμὴν,
 γεγονέναι ἱστορεῖ. ἀλλὰ γὰρ ὁδῶ προβαίνουσιν, ἐπὶ καιροῦ τὰ 11
 τῆς κατὰ χρόνους τῶν ἀποστόλων διαδοχῆς ἡμῖν εἰρησέται· νῦν δ'
 ἐπὶ τὰ ἐξῆς ἴσμεν τῆς ἱστορίας.

Μετὰ Νέρωνα δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσιν τὴν ἀρχὴν ἐπικρατήσαντα Εἰς 1
 20 τῶν ἀμφὶ Γάλβαν καὶ Ὄθωνα ἐνιαυτὸν ἐπὶ μῆσιν ἕξ διαγενομένων,
 Οὐεσπασιανός, ταῖς κατὰ Ἰουδαίων παρατάξεσιν λαμπρυνόμενος,
 βασιλεὺς ἐπ' αὐτῆς ἀναδείκνυται τῆς Ἰουδαίας, αὐτοκράτωρ πρὸς τῶν
 αὐτόθι στρατοπέδων ἀναγορευθεὶς. τὴν ἐπὶ Ῥώμῃς σὺν αὐτίκα
 στειλάμενος, Τίτῳ τῷ παιδί τὸν κατὰ Ἰουδαίων ἐγχειρίζει πόλε-
 196 μον. μετὰ γε μὴν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν Ἰουδαίων 2
 πρὸς τῷ κατ' αὐτοῦ τολμήματι ἤδη καὶ κατὰ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ
 πλείστας ὄσας ἐπιβουλὰς μεμηχανημένων, πρῶτον τε Στεφάνου λίθοις
 ὑπ' αὐτῶν ἀνηρημένου, εἶτα δὲ μετ' αὐτὸν Ἰακώβου, ὃς ἦν Ζεβεδαίου
 5 μὲν παῖς, ἀδελφὸς δὲ Ἰωάννου, τὴν κεφαλὴν ἀποτιμηθέντος, ἐπὶ
 πᾶσι τε Ἰακώβου, τοῦ τὸν αὐτόθι τῆς ἐπισκοπῆς θρόνον πρῶτον
 μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάληψιν κεκληρωμένου, τὸν προδη-
 λωθέντα τρόπον μεταλλάξαντος, τῶν τε λοιπῶν ἀποστόλων μυσία
 εἰς θάνατον ἐπιβεβουλευμένων καὶ τῆς μὲν Ἰουδαίας γῆς ἀπειληλα-
 10 μένων, ἐπὶ δὲ τῇ τοῦ κηρύγματος διδασκαλίᾳ τὴν εἰς σύμπαντα τὰ
 ἔθνη στειλαμένων πορείαν σὺν δυνάμει τοῦ Χριστοῦ, φήσαντος αὐ-

7—9 188, 13. 14 — 9—11 Philipp. 4, 3 — 12—14 Act. 17, 34 — 19/20
 vgl. Ioseph. B. I. 4, 491 — 23—S. 196, 1 vgl. Ioseph. B. I. 4, 65S

7/8 II 23

ATERBDMΣΔ

9/10 δεύτερος M | 12 ἐν ταῖς T^cERM ἐν AT¹BD | 16 γεγονέναι
 ἱστορεῖ B, D durch Rasur γεγονέναι ἱστορεῖται D¹M ἱστορεῖ γεγονέναι AT^r ἱστο-
 ρεῖται γεγονέναι T¹ER | 21 λαμπρυνόμενος ABT^r λαμπρυνόμενος T¹ als sich
 auszeichnete Σ ἀβρυνόμενος ERDM γρ ἀβρυνόμενος Tem | 24 τῷ ATER
 > BDM

6 τε BDMΣΔ δὲ ATER

196 τοῖς > πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη ἐν τῷ ὀνό-
 >ματί μου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ- 3
 κλησίας κατὰ τινα χρησμὸν τοῖς αὐτόθι δοκίμοις δι' ἀποκαλύψεως
 15 ἐκδοθέντα πρὸ τοῦ πολέμου μεταρσῆναι τῆς πόλεως καὶ τινα τῆς
 Περαίας πόλιν οἰκεῖν κεκελευσμένον, Πέλλαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν,
 [ἐν ἧ] τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ μετω-
 κισμένων, ὡς ἂν παντελῶς ἐπιλελοιπότων ἀγίων ἀνδρῶν αὐτὴν τε
 τὴν Ἰουδαίων βασιλικὴν μητρόπολιν καὶ σύμπασαν τὴν Ἰουδαίαν
 20 γῆν, ἣ ἐκ θεοῦ δίκη λοιπὸν αὐτοὺς ἅτε τοσαῦτα εἰς τε τὸν Χριστὸν
 καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ παρηνομηκότας μετῆι, τῶν ἀσεβῶν
 ἄρδην τὴν γενεὰν αὐτὴν ἐκείνην ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσα. ὅσα 4
 μὲν οὖν τηρικᾶδε κατὰ πάντα τόπον ὄλω τῷ ἔθνει συνερροὴ κακά,
 ὅπως τε μάλιστα οἱ τῆς Ἰουδαίας οἰκήτορες εἰς ἔσχατα περιηλάθησαν
 25 συμφορῶν, ὅποσαι τε μυριάδες ἠβηδὸν γυναῖξιν ἅμα καὶ παισὶ ξίφει
 καὶ λιμῷ καὶ μυρίοις ἄλλοις εἶδεσι περιπεπτώκασι θάνατον, πόλεόν
 τε Ἰουδαϊκῶν ὅσαι τε καὶ οἶαι γέγονασιν πολιορκίαι, ἀλλὰ καὶ ὅποσα
 οἱ ἐπ' αὐτὴν Ἱερουσαλήμ ὡς ἂν ἐπὶ μητρόπολιν ὄχρωσάτην κατα-
 πεφευγότες θεινὰ καὶ πέρα θεινῶν ἑοράκασι, τοῦ τε παντὸς πολέμου
 30 τὸν τρόπον καὶ τῶν ἐν τούτῳ γεγενημένων ἐν μέρει ἕκαστα, καὶ ὡς
 198 ἐπὶ τέλει τὸ πρὸς τῶν προφητῶν ἀνηγορευμένον βδέλυγμα τῆς ἐρη-
 μώσεως ἐν αὐτῷ κατέστη τῷ πάλαι τοῦ θεοῦ περιβοήτῳ νεφ, παν-
 τελῆ φθορὰν καὶ ἀφανισμόν ἔσχατον τὸν διὰ πρὸς ὑπομείναντι,
 πάρεστιν ὅτῳ φίλον, ἐπ' ἀκριβες ἐκ τῆς τῷ Ἰωσήφῳ γραφείσης
 5 ἀναλέξασθαι ἱστορίας· ὡς δὲ ὁ αὐτὸς οὗτος τῶν ἀθροισθέντων ἀπὸ 5
 τῆς Ἰουδαίας ἀπάσης ἐν ἡμέραις τῆς τοῦ πάσχα ἑορτῆς ὥσπερ ἐν
 εἰρκτῇ ῥήμασιν αὐτοῖς ἀποκλεισθῆναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀμφὶ τρια-
 κοσίας μυριάδας τὸ πλῆθος ἱστορεῖ, ἀναγκαῖον ὑποσημῆρασθαι. χοῖν 6
 δ' οὖν ἐν αἷς ἡμέραις τὸν πάντων σωτῆρα καὶ εὐεργέτην Χριστὸν τε
 10 τοῦ θεοῦ τὰ κατὰ τὸ πάθος διατέθεινται, ταῖς αὐταῖς ὥσπερ ἐν

12/13 Matth. 28, 19

1/2 Dan. 9, 27, 12, 11 vgl. Matth. 24, 15 Marc. 13, 14 — 5—8 Ioseph. B.

I. 6, 425—428

ATERBDMΣΑ

15 ἐκδοθέντα TERBDM δοθέντα A | 16 κεκελευσμένον BD κεκελευσμένου
 ATERM | 17 ἐν ἧ > Schw | 19 Ἰουδαίων ADΣ Ἰουδαίαν B ἰλημ TER
 ἱερουσαλήμ M | 20 ἅτε ABD ὡς ἅτε TERM | 22 ἐκείνων Σ | 24 ἔσχατα
 BDM ἔσχατον ATER | 28 αὐτὴν ATER, D durch Rasur corr. αὐτὴν τὴν BD¹M
 5 ὁ αὐτὸς BDM αὐτὸς A dieser Iosefus Σ ὁ θανμαστός TER | 9 δ' οὖν
 BDM γοῦν AT¹ER γὰρ Tr
 Eusebius, Kirchengeschichte.

198 εἰροκτῆ κατακλεισθέντας τὸν μετελθόντα αὐτοὺς ὄλεθρον πρὸς τῆς
θείας δίκης καταδέξασθαι.

Παρελθὼν δῆτα τῶν ἐν μέρει συμβεβηκότων αὐτοῖς ὅσα διὰ 5 7
ξίφους καὶ ἄλλῳ τρόπῳ κατ' αὐτῶν ἐγκειρήθη, μόνας τὰς διὰ
15 τοῦ λιμοῦ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι συμφορὰς παραθέσθαι, ὡς ἂν ἐκ μέρους
ἔχοιεν οἱ τῆδε τῆ γραφῆ ἐντυγχάνοντες εἰδέναι ὅπως αὐτοὺς τῆς εἰς
τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ παρανομίας οὐκ εἰς μακρὸν ἢ ἐκ θεοῦ μετῆλ-
θεν τιμωρία. φέρε δὴ οὖν, τῶν Ἱστοριῶν τὴν πέμπτην τοῦ Ἰω- 6 1
σήπου μετὰ χειρὸς αὐθις ἀναλαβόν, τῶν τότε πραχθέντων διέλαθε
20 τὴν τραγωδίαν·

>τοῖς γε μὴν εὐπόροις· φησί >καὶ τὸ μένειν πρὸς ἀπολείας ἴσον
>ἦν· προφάσει γὰρ αὐτομολίας ἀνηρεῖτό τις διὰ τὴν οὐσίαν. τῷ
>λιμῷ δ' ἢ ἀπόνοια τῶν στασιαστῶν συνήκμαζεν, καὶ καθ' ἡμέραν
>ἀμύφωτα προσεξεκάετο τὰ δεινά. φανερὸς μὲν γε οὐδαμοῦ σίτος 2
25 >ἦν, ἐπεισηδῶντες δὲ διηρεύων τὰς οἰκίας, ἔπειθ' εὐρόντες μὲν ὡς
200 >ἀρνησαμένους ἠκίζοντο, μὴ εὐρόντες δὲ ὡς ἐπιμελέστερον κρύψαντας
>ἐβασάνιζον. τεκμήριον δὲ τοῦ τ' ἔχειν καὶ μὴ, τὰ σώματα τῶν
>ἀθλιῶν· ὧν οἱ μὲν ἔτι συνεστῶτες εὐπορεῖν τροφῆς ἐδόκουν, οἱ
>τηκόμενοι δὲ ἤδη παρωδεύοντο, καὶ κτείνειν ἄλογον ἐδόκει τοὺς
5 >ὑπ' ἐνδείας τεθνηξομένους ἀντίκα. πολλοὶ δὲ λάθρα τὰς κτήσεις 3
>ἐνὸς ἀντικατηλλάξαντο μέτρον, πυρῶν μὲν, εἰ πλουσιώτεροι τυγ-
>χάνοιεν ὄντες, οἱ δὲ πενέστεροι κριθῆς· ἔπειτα κατακλείοντες ἐαν-
>τοὺς εἰς τὰ μυχαίτατα τῶν οἰκιῶν, τινὲς μὲν ὑπ' ἄκρας ἐνδείας
>ἀνέργαστον τὸν σίτον ἡσθιον, οἱ δ' ἔπεσον ὡς ἢ τε ἀνάγκη καὶ
10 >τὸ δέος παρήγει, καὶ τράπεζα μὲν οὐδαμοῦ παρετίθητο, τοῦ δὲ 4
>πυρὸς ἐφέλκοντες ἔτ' ὤμα τὰ σιτία διήρπαζον. ἐλεεινὴ δ' ἦν ἡ
>τροφὴ καὶ δακρύων ἄξιος ἢ θεῶν, τῶν μὲν δυνατωτέρων πλεονεκ-
>τούντων, τῶν δὲ ἀσθενῶν ὀδυρομένων. πάντων μὲν δὴ παθῶν 5
>ὑπερίσταται λιμός, οὐδὲν δ' οὕτως ἀπόλλυσιν ὡς αἰδώς· τὸ γὰρ

21—S. 202, 18 Ioseph. B. I. 5, 424—438

ATERBDMΣΑ

13 δῆτα T¹ERBDM δὴ τὰ A δὲ τὰ Tr | 15 παραθέσθαι AT^cERDM ὑπο-
θέσθαι T¹B | 24 φανερώσ BDΔ

3 ἀθλιῶν TEBDM Ios ἀθλιῶν ἦν AR | 11 ἐφέλκοντες TERD¹M ἐφέλκον-
τος B ἐφέλκοντο Dr ἀφέλκοντες A ὑφέλκοντες ἐφέλκοντες ἐφέλκοντος Ios HSS

13 ἀσθενῶν ὀδυρομένων TERBDMΣΑ Ios ἀσθενεστέρων ὀδυνωμένων A

14 αἰδώς II *etwas was vernichtet ohne Scham wie er, gibt es nicht Σ uerecundiam*
A αἰδῶ (richtig) und αἰδώς Ios HSS

- 200 >ἄλλως ἐντροπῆς ἄξιον ἐν τούτῳ καταφρονεῖται. γυναῖκες γοῦν
 16 >ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων καί, τὸ οἰκτρότατον, μητέρες νηπίων
 >ἐξήρπαζον ἐξ αὐτῶν τῶν στομάτων τὰς τροφάς, καὶ τῶν φιλιότων
 >ἐν χερσὶ μαραινομένων οὐκ ἦν φειδῶ τοὺς τοῦ ζῆν ἀφελέσθαι στα-
 >λαγμούς. τοιαῦτα δ' ἐσθίοντες, ὅμως οὐ διελάνθανον, πανταχοῦ 6
 20 >δ' ἐφίσταντο οἱ στασιασταὶ καὶ τούτων ταῖς ἀρπαγαῖς. ὅποτε γὰρ
 >κατίδοιεν ἀποκεκλεισμένην οἰκίαν, σημεῖον ἦν τοῦτο τοὺς ἔνδον
 >προσφέρεσθαι τροφήν, εὐθὺς δ' ἐξαράξαντες τὰς θύρας εἰσεπήδον,
 >καὶ μόνον οὐκ ἐκ τῶν φαρύγγων ἀναθλίβοντες τὰς ἀκόλους ἀνέ-
 >φερον. ἐτύπτοντο δὲ γέροντες ἀντεχόμενοι τῶν σιτίων, καὶ κόμης 7
 202 >ἐσπαράσσοντο γυναῖκες συγκαλύπτουσαι τὰ ἐν χερσίν, οὐδέ τις ἦν
 >οἴκτος πολιᾶς ἢ νηπίων, ἀλλὰ συνεπαίροντες τὰ παιδία τῶν ψω-
 >μῶν ἐκκρεμάμενα κατέσειον εἰς ἔδαφος. τοῖς δὲ φθάσαι τὴν εἰσδρο-
 >μὴν αὐτῶν καὶ προκαταπιούσιν τὸ ἀρπαγησόμενον ὡς ἀδικηθέντες
 5 >ἦσαν ὁμότεροι, δεινὰς δὲ βασάνων ὁδοὺς ἐπενόουν πρὸς ἔρευναν 8
 >τροφῆς, ὀρόβοις μὲν ἐμφράττοντες τοῖς ἀθλοῖς τοὺς τῶν αἰδοίων
 >πόρους, ῥάβδοις δ' ὀξείαις ἀναπεύροντες τὰς ἔδρας· τὰ φρικτὰ δὲ
 >καὶ ἀκοαῖς ἔπασχέ τις εἰς ἐξομολόγησιν ἐνὸς ἄρτου καὶ ἑνα μηνύση 9
 >δράκα μίαν κεκρυμμένων ἀλφίτων. οἱ βασανισταὶ δ' οὐδ' ἐπείνων 9
 10 >(καὶ γὰρ ἦττον ἂν ὁμὸν ἦν τὸ μετὰ ἀνάγκης), γυμνάζοντες δὲ τὴν
 >ἀπόνοιαν καὶ προπαρασκενάζοντες ἑαυτοῖς εἰς τὰς ἐξῆς ἡμέρας
 >ἐφόδια. τοῖς δ' ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων φρουρὰν νύκτωρ ἐξερπύσασιν 10
 >ἐπὶ λαχάνων συλλογὴν ἀγρίων καὶ πόας ὑπαντῶντες, ὅτ' ἤδη δια-
 >πεφευγέναι τοὺς πολεμίους ἐδόκουν, ἀφήρπαζον τὰ κομισθέντα, καὶ
 15 >πολλάκις ἰκετευόντων καὶ τὸ φρικτότατον ἐπιζαλουμένων ὄνομα
 >τοῦ θεοῦ μεταδοῦναι τι μέρος αὐτοῖς ὧν κινδυνεύσαντες ἦνεγκαν,
 >οὐδ' ὅτι οὐδὲν μετέδωκαν, ἀγαπητὸν δ' ἦν τὸ μὴ καὶ προσεπολέσθαι
 >σεσλημένον.

τούτοις μεθ' ἕτερα ἐπιφέρει λέγων

11

20 >Ιουδαίοις δὲ μετὰ τῶν ἐξόδων ἀπεκόπη πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς,

202, 20—S. 204, 19 Ioseph. B. I. 5, 512—519

ATERBDMΣΑ

- 22 τροφήν ATERDM τροφῆς B *irgend eine Speise* Σ beides Ios HSS
 24 κόμησ AT¹BDMΑ κόμασ Tr¹ER *ausgerissen wurde das Haar* Σ beides Ios HSS
 9 κεκρυμμένων Π > ΣΑ κεκρυμμένην und κεκρυμμένων und > Ios HSS
 οὐδ' BDMΣΑ οὐκ AER Ios οὐκ auf Ras. Te | 11 προπαρασκενάζοντες ARBDM
 Ios HSS προκατασκενάζοντες TE, Ios schrieb προπαρασκενάζοντο | 19 τούτοις
 TERBDM τούτοις δὲ AA

- 202 >καὶ βαθύνει ἐαυτὸν ὁ λιμὸς κατ' οἴκους καὶ γενεὰς τὸν δῆμον ἐπε-
>βόσκειτο, καὶ τὰ μὲν τέγη πεπλήρωτο γυναικῶν καὶ βρεφῶν λελυ-
>μένων, οἱ στενωποὶ δὲ γερόντων νεκρῶν, παῖδες δὲ καὶ νεανία 12
>διοιδούντες ὡσπερ εἶδωλα κατὰ τὰς ἀγορὰς ἀνειλοῦντο καὶ κατέ-
25 >πιπτον ὅπῃ τινὰ τὸ πάθος καταλαμβάνοι. θάπτειν δὲ τοὺς προσή-
>χοντας οὔτε ἴσχυον οἱ κάμνοντες καὶ τὸ διεντονοῦν ὄκνει διὰ τε
>τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ τὸ κατὰ σφᾶς ἀθλον· πολλοὶ γοῶν
204 >τοῖς ἔπ' αὐτῶν θαπτομένοις ἐπαπέθνησκον, πολλοὶ δ' ἐπὶ τὰς
>θήκας, πρὶν ἐπιστῆναι τὸ χρεῶν, προῆλθον. οὔτε δὲ θρηῆνος ἐν 13
>ταῖς συμφοραῖς οὔτε ὀλοφυρμὸς ἦν, ἀλλ' ὁ λιμὸς ἤλεγχε τὰ πάθη,
>ξηροῖς δὲ τοῖς ὄμμασιν οἱ δυσθανοῦντες ἐθεώρουν τοὺς φθάσαν-
5 >τας ἀναπαύσασθαι, βαθεῖα δὲ τὴν πόλιν περιεῖχεν σιγή καὶ νύξ θα-
>ράτου γέμουσα. καὶ τούτων οἱ ληστὰ χαλεπότεροι. τυμβωρυχοῦν- 14
>τες γοῶν τὰς οἰκίας, ἐσύλων τοὺς νεκρούς, καὶ τὰ καλύμματα τῶν
>σωμάτων περισπῶντες, μετὰ γέλωτος ἐξήεσαν, τὰς τε ἀκμὰς τῶν
>ξιφῶν ἐδοκίμαζον ἐν τοῖς πτόμασιν, καὶ τινὰς τῶν ἐροισμένων ἐτι-
10 >ζῶντας διήλαννον ἐπὶ πείρα τοῦ σιδήρου, τοὺς δ' ἰκετεύοντας
>χρηῆσαι σφίσιν δεξιᾶν καὶ ξίφος, τῷ λιμῷ κατέλιπον ὑπερηφανοῦντες,
>καὶ τῶν ἐκπνεόντων ἕκαστος ἀτενὲς εἰς τὸν ναὸν ἀφεώρα, τοὺς
>στασιαστὰς ζῶντας ἀπολιπών. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ δη- 15
>μοσίου θησαυροῦ τοὺς νεκρούς θάπτειν ἐκέλευον, τὴν ὁσμὴν οὐ φέ-
15 >ροντες· ἐπειδ' ὡς οὐ διήρχον, ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐροῖπτον εἰς τὰς
>φάραγγας. περὶ δὲ ταύτας ὁ Πίτος ὡς ἐθεάσατο πεπλησμέναις
>τῶν νεκρῶν καὶ βαθὺν ἰχῶρα μυδῶντων τὸν ὑπορρέοντα τῶν σω-
>μάτων, ἐστέναξεν τε καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας κατεμαρτύρατο τὸν
>θεόν, ὡς οὐκ εἶη τὸ ἔργον αὐτοῦ.
- 20 τούτοις ἐπειπὼν τινα μεταξὺ ἐπιφέρει λέγων· 16
>οὐκ ἂν ὑποστελαιίμην εἰπεῖν ἅ μοι κελεύει τὸ πάθος· οἶμαι Ῥω-

204, 21—S. 206, 2 Ioseph. B. I. 5, 566

ATERBDMΣΑ

26/27 τε τὸ AT^cER τε T¹BDM τε und τὸ Ios HSS

4 ὄμμασιν AT¹BDMΣΑ ὄμμασι καὶ σεσηπόσι τοῖς στόμασιν T^cER σεσηπόσι
in σεσηρόσι corr. T^c2 letzteres beides Ios HSS | δυσθανοῦντες AM δυσθαν-
οῦντες T^cBD δυσθανατῶντες ER δυσθανῶντες T¹ δυσθανοῦντες δυσθανα-
τῶντες δυσθανῶντες Ios HSS | ἐθεώρουν BDM ἐφεώρων AT¹R ἐφεώρων T^c
ἐθεώρων E ἐφεώρων ἐφεώρων ἐθεώρων Ios HSS | 10 πείραι AT^cERM Ios
πείραν T¹D πείραν B | 12 ἀτενὲς ATERBA ἀτενίσας DM Ios HSS | ἀφεώρα
BDM Ios ἐφεώρα ATER | 17 μυδῶντων τὸν ὑπορρέοντα ATERBD Ios τὸν
getilgt E τὸν ὑπορρέοντα μυδῶντων M

204 >μαίων βραδυνάντων ἐπὶ τοὺς ἀλιτηρίους, ἢ καταποθῆναι ἂν ὑπὸ
 23 >χάσματος ἢ κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν ἢ τοὺς τῆς Σοδομηνῆς μετα-
 206 >λαβεῖν κεραινοὺς· πολὺ γὰρ τῶν ταῦτα παθόντων ἤνεγκεν γενεαν
 >ἀθροωτέραν· τῇ γοῦν τούτων ἀπονοία πᾶς ὁ λαὸς συναπώλετο.

καὶ ἐν τῷ ἕκτῳ δε βιβλίῳ οὕτως γράφει

17

>τῶν δ' ὑπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένων κατὰ τὴν πόλιν ἄπειρον
 5 >μὲν ἔπιπτε τὸ πλῆθος, ἀδιήγητα δὲ συνέβαιναν τὰ πάθη. καθ'
 >ἐκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ ποῦ τροφῆς παραφανείη σκιά, πόλεμος ἦν,
 >καὶ διὰ χειρῶν ἐχώρον οἱ φίλτατοι πρὸς ἀλλήλους, ἐξαρπάζοντες
 >τὰ ταλαίπωρα τῆς ψυχῆς ἐφόδια, πίστις δ' ἀπορίας οὐδὲ τοῖς θνή-
 >σχοῦσιν ἦν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐμπνέοντας οἱ λησταὶ διηρεύον. μὴ τις 18
 10 >ὑπὸ κόλπον ἔχων τροφήν, σκήπτοιο τὸν θάνατον αὐτῷ. οἱ δ'
 >ὑπ' ἐνδείας κερηρότεροι ὥσπερ λυσσῶντες κύνες ἐσφάλλοντο καὶ παρε-
 >φέροντο ταῖς τε θύραις ἐνσειόμενοι μεθύνοντων τρόπον καὶ ὑπ'
 >ἀμνησίας τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσεπήδων δις ἢ τρίς ὥρα μᾶ.
 >πάντα δ' ὑπ' ὀδόντας ἦγεν ἢ ἀνάγκη, καὶ τὰ μηδὲ τοῖς ὄψαρω- 19
 15 >τάτοις τῶν ἀλόγων ζώων πρόσφορα συλλέγοντες ἐσθίειν ὑπέφερον.
 >ζωστήρων γοῦν καὶ ὑποδημάτων τὸ τελευταῖον οὐκ ἀπέσχοντο καὶ
 >τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν ἀποδέροντες ἐμασῶντο, τροφή δ' ἦν καὶ
 >χόρτου τισὶν παλαιοῦ σπαράγματα· τὰς γὰρ Ἴνας ἐνιοὶ συλλέγοντες,
 >ἐλάχιστον σταθμὸν ἐπόλων Ἀτικῶν τεσσάρων. καὶ τί διει τὴν 20
 20 >ἐπ' ἀψύχοις ἀναίδειαν τοῦ λιμοῦ λέγειν; εἰμι γὰρ αὐτοῦ δηλώσω
 >ἔργον ὅποιον μῆτε παρ' Ἑλλήσιν μῆτε παρὰ βαρβάρους ἰστόρηται.
 >φρικτὸν μὲν εἰπεῖν, ἄπιστον δ' ἀκοῦσαι. καὶ ἔγωγε, μὴ δόξαιμι
 >τερατεύεσθαι τοῖς αὐθις ἀνθρώποις, κἂν παρέλιπον τὴν συμφορὰν
 >ἠδέως, εἰ μὴ τῶν κατ' ἐμαντὸν εἶχον ἀπίστους μάρτυρας· ἄλλως
 25 >τε καὶ ψυχρὰν ἂν καταθείμην τῇ πατρίδι χάριν, καθυφόμενος

4—S. 210, 12 Ioseph. B. I. 6, 193—213

ATERBDMΣA

22 βραδυνόντων R Ios HSS

9 ἐμπνέοντας AT¹BDM ἐκπνέοντας T^cERΣA (richtig) beides Ios HSS |

11 ἐσφάλλοντο AB Ios ἐσφάλοντο T¹D¹ ἐφίλλοντο TERM ἐφάλοντο D durch Rasur,
 kreisten umher Σ | 12 τε > D¹M, Σ wie es scheint, corr. De | 13 τοὺς
 T¹TrBDM εἰς τοὺς AER Correctur in T getilgt, beides Ios HSS | εἰσεπήδων τε
 (richtig) und εἰσεπήδων Ios HSS | 17 θυρεῶν A | 25 καταθείμην ERB¹A
 κατεθείμην ATr κατατεθείμην DM von T¹ nichts zu erkennen καταθείμην und
 κατεθείμην Ios HSS

- 208 >τὸν λόγον ὃν πέπονθε τὰ ἔργα. γυνή τῶν ὑπὲρ Ἰορδάνην κατοί- 21
>κούντων, Μαρία τοῦνομα, πατρὸς Ἐλεαζάρου, κόμης Βαθεζώρ (ση-
>μαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσώπων), διὰ γένος καὶ πλοῦτον ἐπίσημος,
>μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγεῖσα συνε-
5 >πολιορκεῖτο. ταύτης τὴν μὲν ἄλλην κτῆσιν οἱ τύραννοι διήρπασαν, 22
>ὄσῃν ἐκ τῆς Περαίας ἀνασκευασμένη μετήνεγκεν εἰς τὴν πόλιν, τὰ
>δὲ λείψανα τῶν κειμηλίων κἂν εἴ τι τροφῆς ἐπινοηθεῖη, καθ' ἡμέραν
>εἰσπληθύνοντες ἤρπαζον οἱ δορυφόροι. δεινὴ δὲ τὸ γύναιον ἀγανά-
>κτησις εἰσήει, καὶ πολλάκις λοιδοροῦσα καὶ καταρωμένη τοὺς ἀρ-
10 >παγας ἐφ' ἑαυτὴν ἠρέθιζεν. ὡς δ' οὔτε παροξυνόμενός τις οὔτ' 23
>ἐλεῶν αὐτὴν ἀνήρει καὶ τὸ μὲν εὔρειν τι σιτίον ἄλλοις ἐκοπία,
>πανταχόθεν δ' ἄπορον ἦν ἤδη καὶ τὸ εὔρειν, ὁ λιμὸς δὲ διὰ σπλάγ-
>χων καὶ μυελῶν ἐχώρει καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἐξέκαιον οἱ θυμοί,
>σύμβουλον λαβοῦσα τὴν ὁργὴν μετὰ τῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν φύσιν
15 >ἐχώρει, καὶ τὸ τέκνον, ἦν δ' αὐτῇ παῖς ὑπομάστιος, ἀρπασαμένη,
>>βρόφος, εἶπεν, >ἄθλιον, ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει, τίμι σε 24
>τηρῶ; τὰ μὲν παρὰ Ῥωμαίοις δουλεία κἂν ζήσωμεν ἐπ' αὐτούς,
>φθάνει δὲ καὶ δουλείαν ὁ λιμὸς, οἱ στασιασταὶ δὲ ἀμφοτέρων χαλε-
>πώτεροι. ἴθι, γενοῦ μοι τροφή καὶ τοῖς στασιασταῖς ἐρινὸς καὶ τῷ
20 >βίῳ μῦθος, ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς. καὶ ταῦθ' 25
>ἅμα λέγουσα κτείνει τὸν υἱόν, ἔπειτ' ὀπτήσασα, τὸ μὲν ἡμῖν κατ-
>εσθίει, τὸ δὲ λοιπὸν κατακαλύψασα ἐφύλαττεν. εὐθέως δ' οἱ
>στασιασταὶ παρήσαν καὶ τῆς ἀθεμίτου κνίσης σπᾶσαντες, ἠπέιλον,
>εἰ μὴ δέξιεν τὸ παρασκευασθέν, ἀποσφάξιν αὐτὴν εὐθέως· ἢ δὲ
25 >καὶ μοῖραν αὐτοῖς εἰποῦσα καλὴν τετηρηκέναι, τὰ λείψανα τοῦ
210 >τέκνου διεκάλυψεν. τοὺς δ' εὐθέως φοίρη καὶ φρενῶν ἐκστασις 26
>ἦρει, καὶ παρὰ τὴν ὄψιν ἐπεπήγεσαν. ἢ δ', >ἐμόν, ἔφη, >τοῦτο
>τὸ τέκνον γνήσιον, καὶ τὸ ἔργον ἐμόν. φάγετε, καὶ γὰρ ἐγὼ βέ-
>βρωκα· μὴ γένησθε μήτε μαλακώτεροι γυναικὸς μήτε συμπαθέστεροι
5 >μητρος. εἰ δ' ὑμεῖς εὐσεβεῖς καὶ τὴν ἐμὴν ἀποστρέφεσθε θυσίαν,
>ἐγὼ μὲν ὑμῖν βέβρωκα, καὶ τὸ λοιπὸν δ' ἐμοὶ μεινάτω. μετὰ ταῦθ' 27
>οἱ μὲν τρέμοντες ἐξήεσαν, πρὸς ἓν τοῦτο δειλοὶ καὶ μόλις ταύτης
>τῆς τροφῆς τῇ μητρὶ παραχωρήσαντες, ἀνεπλήσθη δ' εὐθέως ὅλη

ATERBDMΣΑ

1 Ἰορδάνην T¹BDM τὸν Ἰορδάνην AT^cE Ios τῶν Ἰορδάνην R | 2 βαθεζώρ
AT¹BDM רוחיב Σ βαθεζώρ T^cER bethesob A βηθεζουβᾶ βαθεζώρ βαθαζώρ
βεθεζώρ βαθεζώρ Ios HSS | 13 ἐξέκαιον TERBDM A Ios ἐξεκαίοντο AΣ |
14 ὁργὴν T^cERBA Ios ὁρμὴν AT¹DMΣ | 17 ἐπ' αὐτοῦσ T¹ER, B¹ corr., D Ios
ἐπ' αὐτοῖσ AT^{em}B¹ > MΣA

3 τὸ τέκνον ATERD¹M τέκνον B, D durch Rasur corr., beides Ios HSS

210 >τοῦ μύσους ἢ πόλις, καὶ πρὸ ὀμμάτων ἕκαστος τὸ πάθος λαμβάνων
 10 >ὡς παρ' αὐτῷ τολμηθέν, ἔφριπτεν. σπουδὴ δὲ τῶν λιμοιτόντων 28
 >ἐπὶ τὸν θάνατον ἦν καὶ μακαρισμὸς τῶν φθασάντων πρὶν ἀκοῦσαι
 >καὶ θεάσασθαι κακὰ τηλικαῦτα.

Τοιαῦτα τῆς Ἰουδαίων εἰς τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ παρανομίας Ἐ
 τε καὶ δυσσεβείας τάπιχειρα, παραθεῖναι δ' αὐτοῖς ἄξιον καὶ τὴν 7 1
 15 ἀψευδῆ τοῦ σωτήρος ἡμῶν προρρησιν, δι' ἧς αὐτὰ ταῦτα δηλοῖ
 ὧδέ πως προφητεύων >οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ
 >ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· προσεύχεσθε
 >δὲ ἵνα μὴ γένηται ὑμῶν ἡ φυγὴ χειμῶνος μηδὲ σαββάτω.
 >ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἷα οὐκ ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς
 20 >κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδὲ μὴ γένηται. συναγαγὼν δὲ 2
 πάντα τὸν τῶν ἀνηρημένων ἀριθμὸν ὁ συγγραφεὺς λιμῶ καὶ ξίφει
 μυριάδας ἑκατὸν καὶ δέκα διαφθορήραί φησιν, τοὺς δὲ λοιποὺς
 στασιώδεις καὶ ληστρικοὺς, ὑπ' ἀλλήλων μετὰ τὴν ἄλωσιν
 212 ἐνδεικνυμένους, ἀνηρησθαι, τῶν δὲ νέων τοὺς ὑψηλοτάτους καὶ
 κάλλει σώματος διαφέροντας τετηρησθαι θριάμβω, τοῦ δὲ λοιποῦ
 πλήθους τοὺς ὑπὲρ ἑπτακαίδεκα ἔτη δεσμίους εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον
 ἔργα παραπεμφθῆναι, πλείους δὲ εἰς τὰς ἐπαρχίας διανεμεῖσθαι
 5 φθαρησομένους ἐν τοῖς θεάτροις σιδήρω καὶ θηρίοις, τοὺς δ' ἐντὸς
 ἑπτακαίδεκα ἔτων αἰχμαλώτους ἀχθέντας διαπεπραῶσθαι, τούτων δὲ
 μόνων τὸν ἀριθμὸν εἰς ἑννέα μυριάδας ἀνδρῶν συναχθῆναι. ταῦτα 3
 δὲ τοῦτον ἐπράχθη τὸν τρόπον δευτέρω τῆς Οὐεσπασιανοῦ βασι-
 λείας ἔτει ἀκολούθως ταῖς προγνωστικαῖς τοῦ κυρίου καὶ σωτήρος
 10 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προρρήσεις, θεία δυνάμει ὡσπερ ἤδη παρόντα
 προεορακότος αὐτὰ ἐπιδακρύσαντός τε καὶ ἀποκλαυσαμένου κατὰ τὴν
 τῶν ἱερῶν εὐαγγελιστῶν γραφήν, οἳ καὶ αὐτὰς αὐτοῦ παρατέθειν-
 ται τὰς λέξεις, τοτὲ μὲν φήσαντος ὡς πρὸς αὐτὴν τὴν Ἰερουσαλήμ

16—20 Matth. 24, 19—21 — 21—S. 212, 9 Ioseph. B. I. 6, 420. 417. 418.
 420. 435

ATERBDMΣΑ

10 ὡς παρ' αὐτῷ T'ERBD ὡσπερ αὐτῷ M ὡς παρ' αὐτοῦ AT^r wie wenn er es
 gethan hätte Σ tamquam si ipse id perpetrasset Δ ὡσπερ αὐτῷ und ὡς παρ' αὐτῷ
 Ios HSS | τολμηθέν T' BDMΣΑ καινοτομηθέν ER γρ καινοτομηθέν T^{em} τολ-
 μηθέν δεινώσ A τολμηθέν und καινοτομηθέν Ios HSS | 14 ἄξιον καὶ M ἄξιον
 A es geziemt sich aber Σ dignum autem est Δ ὅτι καὶ ἄξιον TERBD

1 ἐνδεικνύμενος Δ | 12 εὐαγγελιστῶν T^eERBDM εὐαγγελίων AT'Δ |
 οἱ TERBDM ἐν ἡι A

212 >εἰ ἔγνωσ καὶ γε σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην 4
 15 >σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου· ὅτι ἤξουσιν ἡμέ-
 >ραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσίν σοι οἱ ἐχθροί σου χάρακα, καὶ
 >περικυκλώσουσίν σε, καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, καὶ
 >ἐδαφιοῦσίν σε καὶ τὰ τέκνα σου·, τοτὲ δὲ ὡς περὶ τοῦ λαοῦ 5
 >ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ
 20 >τούτῳ· καὶ πεσοῦνται ἐν στόματι μαχαίρας καὶ αἰχμαλω-
 >τισθῆσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἰερουσαλήμ ἔσται
 >πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρις οὗ πληρωθῶσιν καιροὶ
 >ἐθνῶν·. καὶ πάλιν >ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρα-
 214 >τοπέδων τὴν Ἰερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρή-
 >μωσις αὐτῆς·. συγκρίνας δὲ τις τὰς τοῦ σωτήρος ἡμῶν λέξεις 6
 ταῖς λοιπαῖς τοῦ συγγραφέως ἱστορίας ταῖς περὶ τοῦ παντὸς πολέ-
 μου, πῶς οὐκ ἂν ἀποθανυμάσειεν, θείαν ὡς ἀληθῶς καὶ ὑπερφνῶς
 5 παράδοξον τὴν πρόγνωσιν ὁμοῦ καὶ πρόρρησιν τοῦ σωτήρος ἡμῶν
 ὁμολογήσας; περὶ μὲν οὖν τῶν μετὰ τὸ σωτήριοιον πάθος καὶ τὰς 7
 φρονὰς ἐκείνας ἐν αἷς ἢ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν ληστήν καὶ
 φρονέα τοῦ θανάτου παρήτηται, τὸν δ' ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν
 ἐκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι
 10 ταῖς ἱστορίαις ἐπιλέγειν, ταῦτα δ' ἂν εἴη δίκαιον ἐπιθεῖναι, ἃ γένοιτ' 8
 ἂν παραστατικὰ φιλανθρωπίας τῆς παναγάθου προνοίας, τεσσαρά-
 κοντα ἐφ' ὅλοις ἔτεσιν μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Χριστοῦ τόλμαν τὸν κατ'
 αὐτῶν ὀλεθρον ὑπερθεμένης, ἐν ὅσοις τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μα-
 θητῶν πλείους Ἰάκωβός τε αὐτὸς ὁ τῆδε πρῶτος ἐπίσκοπος, τοῦ
 15 κυρίου χρηματίζων ἀδελφός, ἔτι τῷ βίῳ περιόντες καὶ ἐπ' αὐτῆς
 τῆς Ἰεροσολύμων πόλεως τὰς διατριβὰς ποιούμενοι, ἔρχοι ὡσπερ
 ὀχρῶτάτον παρέμενον τῷ τόπῳ, τῆς θείας ἐπισκοπῆς εἰς ἔτι τότε 9
 μακροθυμούσης, εἰ ἄρα ποτὲ δυνήθειεν ἐφ' οἷς ἔδρασαν, μετανοήσαν-
 τες συγγνώμης καὶ σωτηρίας τυχεῖν, καὶ πρὸς τῇ τοσαύτῃ μακρο-
 20 θυμίᾳ παραδόξους θεοσημείας τῶν μελλόντων αὐτοῖς μὴ μετανοήσαι
 συμβῆσεσθαι παρασχομένης· ἃ καὶ αὐτὰ μνήμης ἡξιωμένα πρὸς τοῦ
 δεδηλωμένον συγγραφέως οὐδὲν οἷον τοῖς τῆδε προσιοῦσιν τῇ γραφῇ
 παραθεῖναι.

Καὶ δὴ λαβὼν ἀνάγνωθι τὰ κατὰ τὴν ἕκτην τῶν Ἱστοριῶν αὐτῷ Η 8 1
 25 δεδηλωμένα ἐν τούτοις

14—18 Luc. 19, 42—44 — 19—23 Luc. 21, 23. 24 — 23—S. 214, 2
 Luc. 21, 20

7—9 Luc. 23, 18. 19 Ioann. 18, 40 Act. 3, 14

ATERBDMΣΑ

214 >τὸν γοῦν ἄθλιον δῆμον οἱ μὲν ἀπατεῶνες καὶ καταφρονο-
 27 >μενοι τοῦ θεοῦ τηρικαῦτα παρέπειθον, τοῖς δ' ἐναργέσι καὶ προση-
 >μαίνουσι τὴν μέλλονσαν ἐρημίαν τέρασιν οὔτε προσείχον οὔτ' ἐπί-
 216 >στευον, ἀλλ' ὡς ἐμβεβροντημένοι καὶ μήτε ὄμματα μήτε ψυχὴν
 >ἔχοντες τῶν τοῦ θεοῦ κηρυγμάτων παρήκονον, τοῦτο μὲν ὁδ' ὑπὲρ 2
 >τὴν πόλιν ἄστρον ἔστη ὄμοφαία παραπλήσιον καὶ παρατείνας ἐπ'
 >ἐνιαυτὸν κομήτης, τοῦτο δ' ἠνίκα πρὸ τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ
 5 >πρὸς τὸν πόλεμον κινήματος, ἀθροισμένου τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν τῶν
 >ἀζύμων ἑορτῆν, ὀγδόῃ Ξανθικοῦ μηνὸς κατὰ νυκτὸς ἐνάτην ὥραν,
 >τοσοῦτον φῶς περιέλαμψεν τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναόν, ὡς δοκεῖν ἡμέ-
 >ραν εἶναι λαμπράν, καὶ τοῦτο παρέτεινεν ἐφ' ἡμίσειαν ὥραν· ὁ
 >τοῖς μὲν ἀπίροισ ἀγαθὸν ἐδόκει εἶναι, τοῖς δὲ ἱερογραμματεῦσι πρὸ
 10 >τῶν ἀποβεβηκότων εὐθέως ἐκρίθη. καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑορτῆν 3
 >βοῦς μὲν ἀχθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πρὸς τὴν θυσίαν ἔτεκεν ἄρνα
 >ἐν τῷ ἱερῷ μέσῳ· ἢ δ' ἀνατολικὴ πύλη τοῦ ἐνδοτέρῳ χαλκῇ μὲν 4
 >οὔσα καὶ στιβαρωτάτη, κλειομένη δὲ περὶ δελίην μόλις ὑπ' ἀνθρώ-
 >πων εἴκοσι, καὶ μοχλοῖς μὲν ἐπερειδομένη σιδηροδέτοις, καταπῆγας
 15 >δ' ἔχουσα βαθυτάτους, ὥφθη κατὰ νυκτὸς ὥραν ἕκτην αὐτομάτως
 >ἠνοιγμένη. μετὰ δὲ τὴν ἑορτῆν ἡμέραις οὐ πολλαῖς ὕστερον, μᾶ 5
 >καὶ εἰκάδι Ἀρτεμισίου μηνός, φάσμα τι δαιμόνιον ὥφθη μείζον
 >πίστεως, τέρας δ' ἂν ἔδοξεν εἶναι τὸ ῥηθησόμενον, εἰ μὴ καὶ παρὰ
 >τοῖς θεασαμένοις ἰστόρητο καὶ τὰ ἐπακολονθήσαντα πάθη τῶν ση-
 20 >μείων ἦν ἄξια· πρὸ γὰρ ἡλίον δύσεως ὥφθη μετέωρα περὶ πᾶσαν
 >τὴν χώραν ἄρματα καὶ φάλαγγες ἔνοπλοι διάττουσαι τῶν νεφῶν
 218 >καλεῖται, νύκτωρ οἱ ἱερεῖς παρελθόντες εἰς τὸ ἱερόν, ὥσπερ αὐτοῖς 6
 >ἔθος ἦν, πρὸς τὰς λειτουργίας, πρῶτον μὲν κινήσεως ἔφασαν ἀντι-

26—S. 220, 2 Ioseph. B. I. 6, 288—304

1—5 vgl. dem. ev. 8, 2, 121 ecl. proph. 164, 2—6

A T E R B D M Σ Δ

28 μέλλονσαν ERBDM Ios μέλλονσαν ἔσεσθαι AT¹

2 παρήκονον ATBDM παρήκονσαν ER Ios | 3/4 ἐπ'—κομήτης] eine Stunde
 lang aufgerichtet Σ | 6 ξανθικοῦ ATBDMΣ δὲ ἦν ξανθικοῦ E Ios δὲ ξανθικοῦ R
 | 9 πρὸ AT¹RBDMΣ πρὸς T¹ER beides Ios HSS | 11 ἐπὶ τοῦ ἀρχιερέως AT¹
 DM ἐπὶ του T^cERBDMΣ Ios | 15 nach βαθυτάτους + εἰς τὸν οὐδὸν ὄντα
 διηνεκοῦς λίθον [aus λίθους corr. E] καθιεμένου T^cmTr¹ER aus Ios | 16 vor
 μετὰ + δαιμόνιος δὲ — ἐν ἑαυτοῖς τὸ σημεῖον ER aus Ios. B. I. 6, 294. 295 |
 18 τέρας ATBDM τερατεία ER Ios | εἶναι ATD > BM οἶμαι ER Ios

- 218 >λαμβάνεσθαι καὶ κτύπου, μετὰ δὲ ταῦτα φωνῆς ἀθρόας >μεταβαίνο-
 5 >μεν ἐντεῦθεν«. τὸ δὲ τούτων φοβερώτερον, Ἰησοῦς γὰρ τις ὄνομα, 7
 >κίος Ἀναρίου, τῶν ἰδιωτῶν, ἄγροικος, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τοῦ πο-
 >λέμου, τὰ μάλιστα τῆς πόλεως εἰρηνευομένης καὶ εὐθηνούσης, ἐλθὼν
 >ἐπὶ τὴν ἑορτήν, ἐπεὶ σκηνοποιεῖσθαι πάντας ἔθος ἦν τῷ θεῷ, κατὰ
 >τὸ ἱερὸν ἐξαπίνης ἀναβοᾶν ἤρξατο >φωνή ἀπ' ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ
 10 >δύσεως, φωνὴ ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα
 >καὶ τὸν ναόν, φωνὴ ἐπὶ νυμφίους καὶ νύμφας, φωνὴ ἐπὶ πάντα
 >τὸν λαόν«. τούτο μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ κατὰ πάντας τοὺς
 >στενωποὺς περιήει κεκραγός. τῶν δ' ἐπισήμων τινὲς δημοτῶν 8
 >ἀγανακτήσαντες πρὸς τὸ κακόφημον, συλλαμβάνουσι τὸν ἄνθρωπον
 15 >καὶ πολλὰς αἰκίζονται πληγαῖς· ὁ δ' οὐθ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φθεγγά-
 >μενος οὔτε ἰδίᾳ πρὸς τοὺς παρόντας, ἅς καὶ πρότερον φωνὰς βοῶν
 >διετέλει. νομίσαντες δ' οἱ ἄρχοντες, ὅπερ ἦν, δαιμονιώτερον εἶναι τὸ 9
 >κίνημα τάνδρός, ἀνάγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις ἑπαρχον
 >ἐνθα μάστιξεν μέχρις ὀστέων ξαινόμενος οὐθ' ἰκέτευσεν οὐτ'
 20 >ἐδάκρυσεν, ἀλλ' ὡς ἐνῆν μάλιστα τὴν φωνὴν ὀλοφροτικῶς
 220 >παρεγκλίνων, πρὸς ἐκάστην ἀπεκρίνατο πληγὴν >αἶ αἶ Ἱεροσο-
 >λύμοις«.

ἕτερον δ' ἔτι τούτου παραδοξότερον ὁ αὐτὸς ἱστορεῖ, χρησμών 10
 τινα φάσκων ἐν ἱεροῖς γράμμασιν εὐρησθαι περιέχοντα ὡς κατὰ τὸν
 5 καιρὸν ἐκείνον ἀπὸ τῆς χώρας τις αὐτῶν ἄρξει τῆς οἰκουμένης, ὃν
 αὐτὸς μὲν ἐπὶ Οὐρεσπασιανὸν πεπληρωσθαι ἐξελεληφεν· ἀλλ' οὐχ ἀπάσης 11
 γε οὗτος <ἀλλ' > ἢ μόνης ἤρξεν τῆς ἐπὶ Ῥωμαίους· δικαιοτέρον δ' ἂν
 ἐπὶ τὸν Χριστὸν ἀναχθεῖν, πρὸς ὃν εἶρητο ἐπὶ τοῦ πατρὸς >αἰτήσαι

3—6 Ioseph. B. I. 6, 312. 313 — 8—10 Ps. 2, 8

ATERBDMΣΑ

4 ἀθρόας Π ecl. proph. Ios ἀθρόας λεγοῦσης dem. ev. die plötzlich
 (= ἀθρόως) sprach Σ subitas dicentes Α | 4/5 μεταβαλνομεν TrA dem. ev.
 | 5 ὄνομα BDΣΑ > ATERM Ios | 8 ἐπεὶ TERBDM ἐν ἧ ΑΣ (richtig) beides
 Ios HSS | ἔθος ἦν ATRBDM ἔθος E Ios | 15 καὶ δειναῖς ἅμα καὶ πολλὰς
 B mit starken Schlägen Σ | 16 ἰδία πρὸς τοὺς παρόντας ATBDMΣΑ πρὸς τοὺς
 παίοντας ἰδία E (richtig) πρὸς τοὺς παρόντας ἰδία R ἰδία πρὸς τοὺς παίοντας
 Ios HSS | 18 ἀνάγουσιν EBDΣ Ios ἄγουσιν ATRM | Ῥωμαίοις ATRBDM Ῥω-
 μαίων E (richtig) beides Ios HSS der Römer Σ Romanum Α

1/2 nach Ἱεροσολίμοις + τοῦ δὲ ἀλβίνου — τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν ER aus Ios.
 B. I. 6, 305—309 | 3 δ' ἔτι M δέτι D δέ τι ATERB | ἱστορεῖ TERBDM
 ἱστορεῖ συγγραφένσ ΑΣ | 5/6 wovon diese glaubten Σ | 7 ἀλλ' + Schw

220 >παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ
 10 >τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς<, οὐ δὴ κατ' αὐτὸ δὴ
 ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ >εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος<
 τῶν ἱερῶν ἀποστόλων >καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ
 >ρήματα αὐτῶν<.

Ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἄξιον μὴδ' αὐτὸν τὸν Ἰώσηπον, τοσαῦτα Θ 9 1
 15 τῇ μετὰ χειρὸς συμβεβλημένον ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἷον γέ-
 222 νους ὠρμᾶτο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο, λέ-
 γων ὧδε

>Ἰώσηπος Μαθθίου παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, αὐτὸς τε
 >Ρωμαίους πολεμήσας τὰ πρῶτα καὶ τοῖς ὕστερον παρατυχῶν ἐξ
 5 >ἀνάγκης<.

μάλιστα δὲ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων οὐ παρὰ μόνους 2
 τοῖς ὁμοεθνήσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπιδοξότα-
 τος, ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσει ἀνδριάντος ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων τιμη-
 θῆναι πόλεως, τοὺς δὲ σπονδασθέντας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης
 10 ἀξιοθῆναι. οὗτος δὴ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις 3
 εἰκοσι κατατέθειται συγγράμμασιν, τὴν δ' ἱστορίαν τοῦ κατ' αὐτὸν
 Ῥωμαϊκοῦ πολέμου ἐν ἐπτὰ, ἃ καὶ οὐ μόνον τῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ
 τῇ πατριῷ φωνῇ παραδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν
 15 δύο, τὰ Περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος, ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς
 Ἀπίωνα τὸν γραμματικόν, κατὰ Ἰουδαίων τηρικᾶδε συντάξαντα
 λόγον, πεποιήται καὶ πρὸς ἄλλους, οἱ διαβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πά-
 τρια τοῦ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπειράθησαν. τούτων ἐν τῷ προτέρῳ 5
 τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τι-
 20 θησι, τίνα τὰ παρ' Ἑβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παρα-
 δόσεως αὐτοῖς ῥήμασι διὰ τούτων διδάσκων·

11—13 Ps. 18, 5

3—5 Ioseph. B. I. 1, 3 — 12/13 Ioseph. B. I. 1, 3

ATERBDMΣΑ

3 ματθιον TeERBΣ ματταθιον AT¹DM > Hieron. de vir. ill. 13 beides
 A HSS Ios HSS | 4 πολεμήσας ΠΑ anflehite Σ | 6 οὐ ABDM οὔτε TER |
 11 κατατέθειται TERB καταβέβληται ADM | 12 ῥωμαικοῦ TERBDMΣ Ἰου-
 δαικοῦ A belli Iudaici cum Romanis habiti A Iudaicae captiuitatis Hieron | ἃ καὶ
 T¹BDΣ καὶ M λόγοισ καὶ TemER λόγοισ ἢ A (historiam . . septem) uoluminibus . .
 quam A

- 222 >Οὐ μυριάδες οὖν βιβλίων εἰσὶ παρ' ἡμῖν ἀσυμφώνων καὶ μαχο- 10 1
 >μένων, δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἰκοσι βιβλία, τοῦ παντὸς ἔχοντα
 24 >χρόνου τὴν ἀναγραφὴν, τὰ δικαίως θεῖα πεπιστευμένα. καὶ τοῦ- 2
 224 >των πέντε μὲν ἐστὶν Μουσέως, ἃ τοὺς τε νόμους περιέχει καὶ τὴν
 >τῆς ἀνθρωπογονίας παράδοσιν μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς· οὗτος ὁ
 >χρόνος ἀπολείπει τρισχιλίων ὀλίγων ἐτῶν· ἀπὸ δὲ τῆς Μουσέως 3
 >τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀραξέρξου τοῦ μετὰ Ξέρξην Περσῶν βασιλείας
 5 >οἱ μετὰ Μουσῆν προφητῶν τὰ κατ' αὐτοὺς πραχθέντα συνέγραψαν
 >ἐν τρισὶν καὶ δέκα βιβλίοις· αἱ δὲ λοιπὰ τέσσαρες ὕμνος εἰς τὸν
 >θεὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τοῦ βίου περιέχουσιν. ἀπὸ δὲ 4
 >Ἀραξέρξου μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου γέγραπται μὲν ἕκαστα,
 >πίστεως δ' οὐχ ὁμοίας ἤξιωται τοῖς πρὸ αὐτῶν διὰ τὸ μὴ γενέ-
 10 >σθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχὴν. δῆλον δ' ἐστὶν ἔργῳ 5
 >πῶς ἡμεῖς πρόσιμεν τοῖς ἰδίῳις γράμμασιν· τοσοῦτου γὰρ αἰῶνος
 >ἤδη παρωχηκότος οὔτε προσθεῖναι τις οὔτε ἀφελεῖν ἀπ' αὐτῶν
 >οὔτε μεταθεῖναι τετόλμηκεν, πᾶσι δὲ σύμφυτόν ἐστιν εὐθὺς ἐκ πρῶ-
 >της γενέσεως Ἰουδαίους τὸ νομίζειν αὐτὰ θεοῦ δόγματα καὶ τούτοις
 15 >ἐπιμένειν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ δέοι, θνήσκειν ἠδέως.

καὶ ταῦτα δὲ τοῦ συγγραφέως χρησίμως ὧδε παρατεθείσθω. πε- 6
 πόνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγεννὲς σπούδασμα τῷ ἀνδρὶ, Περὶ αὐτο-
 κράτορος λογισμοῦ, ὃ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν τῷ τοὺς ἀγῶνας
 τῶν ἐν τοῖς οὕτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τῆς
 20 εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισσάμενων Ἑβραίων περιέχειν, καὶ πρὸς 7
 τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοστῆς Ἀρχαιολογίας ἐπισημαίνεται ὁ αὐτὸς ὡς
 ἂν προσηρημένος ἐν τέτταρσιν συγγράμμαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους
 δόξας τῶν Ἰουδαίων περὶ θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν
 νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται,
 25 καὶ ἄλλα δὲ αὐτῶ σπουδασθῆναι ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίῳις αὐτοῦ μνη-

22—S. 224, 15 Ioseph. c. Apion. 1, 38—42

20—24 Ioseph. A. I. 20, 268 — 25—S. 226, 1 Ioseph. A. I. 1, 25, 29,
 3, 94, 143. 4, 198. B. I. 5, 237, 247. — A. I. 20, 267

ATERBDMΣΑ

22 οὐν ATERA οὐν B > DMΣ | παρ' ἡμῖν > B | ἀσυμφωνῶν M συμ-
 φωνων B

1 ἐστὶν B ἐστι D Ios ἐστι τὰ ATER ἐστὶν τὰ M | 2 τῆς¹ alte Corruptel
 ἀπ' Ios | 3 τετρακισχιλίων Tr | 4 τῆς II Ios HS, alte Interpolation, von
 ΣΑ mit Recht nicht berücksichtigt | 11 πῶς ἡμεῖς aus πρὸς ἡμᾶς corr. Tc |
 πρόσιμεν ATcERBcΣ¹ προσί/μεν T¹ πρόσειμεν B¹DM utamur Δ πεπιστεύσαμεν
 Ios HS

226 μονεύει λόγοις. πρὸς τούτοις εὐλογον καταλέξει καὶ ἄς ἐπ' αὐτοῦ 8
 τῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ τέλους φωνὰς παρατίθεται, εἰς πίστωσιν τῆς
 τῶν ἐξ αὐτοῦ παραληφθέντων ἡμῖν μαρτυρίας. διαβάλλον δῆτα
 Ἰουδοῖον Τιβεριέα, ὁμοίως αὐτῷ τὰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἱστορῆσαι χρο-
 5 νους πεπειραμένον, ὡς μὴ τἀληθῆ συγγεγραφότα, πολλάς τε ἄλλας
 εὐθύνας ἐπαγαγὼν τῷ ἀνδρὶ, ταῦτα αὐτοῖς ῥήμασιν ἐπιλέγει

οὐ μὴν ἐγὼ σοι τὸν αὐτὸν τρόπον περὶ τῆς ἔμμαντοῦ γραφῆς 9
 εἶδαι, ἀλλ' αὐτοῖς ἐπέδωκα τοῖς αὐτοκράτορσι τὰ βιβλία, μόνον οὐ
 τῶν ἔργων ἤδη βλεπομένων· συνῆδεν γὰρ ἔμμαντῷ τετηρηζότι τὴν
 10 τῆς ἀληθείας παραδόσιν, ἐφ' ἣ μαρτυρίας τεύξεσθαι προσδοκήσας
 οὐ διήμαρτον. καὶ ἄλλοις δὲ πολλοῖς ἐπέδωκα τὴν ἱστορίαν, ὧν 10
 ἔνιοι καὶ παρατετεύχεσαν τῷ πολέμῳ, καθάπερ βασιλεὺς Ἀγρίππας
 καὶ τινες αὐτοῦ τῶν συγγενῶν. ὁ μὲν γὰρ αὐτοκράτωρ Τίτος οὐ- 11
 τως ἐκ μόνων αὐτῶν ἐβουλήθη τὴν γνῶσιν τοῖς ἀνθρώποις παρα-
 15 δοῦναι τῶν πράξεων, ὥστε χαράξας τῇ αὐτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δη-
 μοσιῶσαι προσέταξεν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀγρίππας ξβ' ἔγραψεν ἐπιστολάς,
 τῇ τῆς ἀληθείας παραδόσει μαρτυρῶν,

ἀφ' ὧν καὶ δύο παρατίθησιν. ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τοῦτον ταύτη
 πη δεδηλώσθω·

20 ἴσμεν δ' ἐπὶ τὰ ἐξῆς. μετὰ τὴν Ἰακώβου μαρτυρίαν καὶ τὴν ΓΑ 11
 αὐτίκα γενομένην ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλήμ λόγος κατέχει τῶν ἀπο-
 στόλων καὶ τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν τοὺς εἰς ἔτι τῷ βίῳ λειπο-
 μένους ἐπὶ ταῦτον πανταχόθεν συνελθεῖν ἅμα τοῖς πρὸς γένους κατὰ
 σάρκα τοῦ κυρίου (πλείους γὰρ καὶ τούτων περιῆσαν εἰς ἔτι τότε
 228 τῷ βίῳ), βουλήν τε ὁμοῦ τοὺς πάντας περὶ τοῦ τίνα χορῆ τῆς Ἰα-
 κώβου διαδοχῆς ἐπιζῆναι ἄξιον, ποιήσασθαι, καὶ δὴ ἀπὸ μιᾶς γνώ-
 μης τοὺς πάντας Συμεῶνα τὸν τοῦ Κλωπᾶ, οὐ καὶ ἢ τοῦ εὐαγγελίου
 μνημονεύει γραφῆ, τοῦ τῆς αὐτόθι παροικίας θρόνου ἄξιον εἶναι

7—17 Ioseph. de vita sua 361—364

3/4 Luc. 24, 18 Iohann. 19, 25

ATERBDMΣΔ

1/2 αὐτοῦ—τοῦ τέλους A αὐτὸ—τὸ τέλος TERBDM | 5 συγγεγραφότα
 BDM συγγράφορτα ATER | 9 ἤδη] ἔτι Ios | 15/16 δημοσιῶσαι T¹B δη-
 μοσιεῖσαι M δημοσιεύσαι D δημοσιεύεσθαι AT^cERΣΔ δημοσιῶσαι und δημό-
 σιεύσαι Ios HSS

1 τοὺς πάντας ATEM εἰς πάντας R > BD nicht übersetzt ΣΔ

228 δοκιμάσαι, ἀνεψιόν, ὃς γέ φασι, γεγονότα τοῦ σωτήρος (τὸν γὰρ οὖν
6 Κλωπᾶν ἀδελφὸν τοῦ Ἰωσήφ ὑπάρχειν Ἡγήσιππος ἱστορεῖ).

καὶ ἐπὶ τούτοις Οὐεσπασιανὸν μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἱβ 12
ἄλωσιν πάντας τοὺς ἀπὸ γένους Δαβὶδ, ὡς μὴ περιλειφθεῖ τις
παρὰ Ἰουδαίους τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς φυλῆς, ἀναζητεῖσθαι προσ-
10 τάξαι, μέγιστόν τε Ἰουδαίους αὐθις ἐκ ταύτης διωγμὸν ἐπαρτηθῆναι
τῆς αἰτίας.

Ἐπὶ δέκα δὲ τὸν Οὐεσπασιανὸν ἔτεσιν βασιλεύσαντα αὐτοκράτωρ ἱβ 13
Τίτος ὁ παῖς διαδέχεται· οὗ κατὰ δευτέρον ἔτος τῆς βασιλείας Λίνου
ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας δεκαδέκα τὴν λειτουργίαν ἐν-
15 αυτοῖς κατασχόν, Ἀνεγκλήτω ταύτην παραδίδωσιν. Τίτον δὲ Δο-
μετιανὸς ἀδελφὸς διαδέχεται, δύο ἔτεσι καὶ μηοὶ τοῖς ἴσοις βασι-
λεύσαντα. τετάρτῳ μὲν οὖν ἔτει Δομετιανοῦ τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν 14
παροικίας ὁ πρῶτος Ἀννιανὸς δύο πρὸς τοῖς εἰκοσὶ ἀποπλήσας ἔτη,
τελευτᾷ, διαδέχεται δ' αὐτὸν δευτέρος Ἀβίλιος.

20 Δωδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς αὐτῆς ἡγεμονίας τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἱε 15
Ἀνέγκλητον ἔτεσιν ἐπισκοπεύσαντα δεκαδύο διαδέχεται Κλήμης, ὃν συν-
εργὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι Φιλιππησίους ἐπιστέλλον ὁ ἀπόστολος δι-
δάσκει, λέγων >μετὰ καὶ Κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνερ-
>γῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς<.

230 Τούτου δὴ οὖν ὁμολογουμένη μία ἐπιστολὴ φέρεται, μεγάλη τε ἱε 16
καὶ θαυμασία, ἣν ὡς ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας τῇ Κορινθίων
διετυπώσατο, στάσεως τηρικᾶδε κατὰ τὴν Κόρινθον γενομένης. ταύ-
την δὲ καὶ ἐν πλείσταις ἐκκλησίαις ἐπὶ τοῦ κοινοῦ δεδημοσιευμένην
5 πάλαι τε καὶ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἔγνωμεν. καὶ ὅτι γε κατὰ τὸν δη-
λούμενον τὰ τῆς Κορινθίων κενήνητο στάσεως, ἀξιοχρεως μάρτυς ὁ
Ἡγήσιππος.

Πολλὴν γε μὴν εἰς πολλοὺς ἐπιδειξάμενος ὁ Δομετιανὸς ὁμό- ἱβ 17
τητα οὐκ ὀλίγον τε τῶν ἐπὶ Ῥώμης εὐπατριδῶν τε καὶ ἐπισήμων
10 ἀνδρῶν πλήθος οὐ μετ' εὐλόγον κρίσεως κτείνας μυρίους τε ἄλλους

5/6 Zahn, Forschungen 6, 235 — 23/24 Philipp. 4, 3

5—7 Zahn, Forschungen 6, 243

ATERBDMΣΔ

5 ὡς γε BDM γε ὡς ATER | γὰρ ABDMS μὲν TER | 8 ὡς BDM
ὡς ἂν ATER | 12 ἐπὶ δέκα δὲ τὸν ADM ἐπιδέκατον T¹B ἐπὶ δέκα δὲ T^cER
| ἔτεσιν > B¹ ἔτος + Be | 18 πρὸς τοῖς BDM πρὸς ATER | ἀποπλήσας
BD ἀποπληρώσας M ἀναπλήσας ATER

1 οὖν TERBDMΣ οὖν τοῦ κλήμεντος A beides Δ HSS | 7 ἡγήσιππος
TERBDMΣ ἡγήσιππος λέγων ΔΔ

230 ἐπιφανείς ἄνδρας ταῖς ὑπὲρ τὴν ἐνορίαν ζημιώσας φυγαῖς καὶ ταῖς
τῶν οὐσιῶν ἀποβολαῖς ἀναίτιως, τελευτῶν τῆς Νέρωνος θεοεχθρίας
τε καὶ θεομαχίας διάδοχον ἐαυτὸν κατεστήσατο. δεύτερος δὴτα
τὸν καθ' ἡμῶν ἀνεκίνει διωγμὸν, καίπερ τοῦ πατρὸς αὐτῷ Οὐέσπα-
15 σιανοῦ μηδὲν καθ' ἡμῶν ἄτοπον ἐπινοήσαντος.

Ἐν τούτῳ κατέχει λόγος τὸν ἀπόστολον ἅμα καὶ εὐαγγελιστὴν ΠΗ 18 1
Ἰωάννην ἔτι τῷ βίῳ ἐνδιατριβόντα, τῆς εἰς τὸν θεῖον λόγον ἕνεκεν
μαρτυρίας Πάτμον οἰκεῖν καταδικασθῆναι τὴν νῆσον. γράφων γέ 2
τοι ὁ Εἰρηναῖος περὶ τῆς ψήφου τῆς κατὰ τὸν ἀντίχριστον προση-
20 γορίας φερομένης ἐν τῇ Ἰωάννου λεγομένη Ἀποκαλύψει, αὐταῖς
συλλαβαῖς ἐν πέμπτῳ τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάν-
νου φησίν

εἰ δὲ ἴδει ἀναφανδὸν ἐν τῷ νῦν καιρῷ κηρύττεσθαι τοῦνομα 3
αὐτοῦ, δι' ἐκείνου ἂν ἐρρέθη τοῦ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν ἑωρακότος.
232 οὐδὲ γὰρ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑωράθη, ἀλλὰ σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμε-
τέρας γενεᾶς, πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς.

εἰς τοσοῦτον δὲ ἄρα κατὰ τοὺς δηλουμένους ἢ τῆς ἡμέτερας 4
πίστεως διέλαμπεν διδασκαλία, ὡς καὶ τοὺς ἄποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς
5 λόγον συγγραφεῖς μὴ ἀποκνήσαι ταῖς αὐτῶν ἱστορίαις τὸν τε διωγ-
μὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ μαρτύρια παραδοῦναι, οἳ γε καὶ τὸν καιρὸν
ἐπ' ἀκριβεῖς ἐπεσημήναντο, ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ Δομετιανοῦ μετὰ
πλείστον ἐτέρων καὶ Φλαβίαν Δομέτιλλαν ἱστορήσαντες, ἐξ ἀδελφῆς
γεγονυῖαν Φλαβίου Κλήμεντος, ἐνὸς τῶν τηρικᾶδε ἐπὶ Ῥώμης ὑπά-
10 των, τῆς εἰς Χριστὸν μαρτυρίας ἕνεκεν εἰς νῆσον Ποντίαν κατὰ
τιμωρίαν δεδῶσθαι.

Τοῦ δ' αὐτοῦ Δομετιανοῦ τοὺς ἀπὸ γένους Δαυὶδ ἀνααιρεῖσθαι ΠΘ 19
προστάξαντος, παλαιὸς κατέχει λόγος τῶν αἰρετικῶν τινὰς κατη-
γορηῖσαι τῶν ἀπογόνων Ἰούδα (τοῦτον δ' εἶναι ἀδελφὸν κατὰ σάρκα
15 τοῦ σωτήρος) ὡς ἀπὸ γένους τυγχανόντων Δαυὶδ καὶ ὡς αὐτοῦ

20 Apoc. 13, 18 — 23 — S. 232, 2 Iren. 5, 30, 3 (vgl. unten 5, 8, 6)

ATERBDMΣΑ

12 τελευτῶν AT¹B τελευταῖον TcERDM | 12/13 θεοεχθρίας τε καὶ θεο-
μαχίας ATER *theomachiae et impietatis* A (er überkam von Nero dass er wurde
nach ihm) ein Feind Gottes Σ θεομαχίας BDM [Zonar. 3, 61, 27] | 14 αὐτῷ
AT¹TrRM αὐτῶν TcE αὐτοῦ BD | 23 εἰ δὲ Π εἰ Σ εἰ γὰρ 5, 8, 6 εἰδότες ὅτι
εἰ Iren | ἐν Π > 5, 8, 6

10 πάτμον DM

232 συγγένειαν τοῦ Χριστοῦ φερόντων. ταῦτα δὲ δηλοῖ κατὰ λέξιν ὧδέ πως λέγων ὁ Ἠγήσιππος

Ἔτι δὲ περιῆσαν οἱ ἀπὸ γένους τοῦ κυρίου υἱοὶ Ἰούδα τοῦ K 20 1
 >κατὰ σάρκα λεγομένου αὐτοῦ ἀδελφοῦ· οὓς ἐδηλατόρευσαν ὡς ἐκ
 20 >γένους ὄντας Δαυίδ. τούτους ὁ ἡγουκᾶτος ἤγαγεν πρὸς Δομε-
 >τιανὸν Καίσαρα. ἐφοβείτο γὰρ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ ὡς καὶ
 >Ἡρώδης. καὶ ἐπρωτότησεν αὐτοὺς εἰ ἐκ Δαυίδ εἰσιν, καὶ ὁμολό- 2
 >γησαν. τότε ἠρώτησεν αὐτοὺς πόσας κτήσεις ἔχουσιν ἢ πόσων
 >χρημάτων κυριεύουσιν. οἱ δὲ εἶπαν ἀμφοτέροις ἐννακισχίλια δηνάρια
 234 >ὑπάρχειν αὐτοῖς μόνα, ἐκάστῳ αὐτῶν ἀνήκοντος τοῦ ἡμίσεος, καὶ
 >ταῦτα οὐκ ἐν ἀργυρίοις ἔφασκον ἔχειν, ἀλλ' ἐν διατιμηθείᾳ γῆς
 >πλήθρων $\overline{\lambda\theta}$ μόνων, ἐξ ὧν καὶ τοὺς φόρους ἀναφέρειν καὶ αὐτοὺς
 >αὐτουργοῦντας διατρέφεσθαι.

5 εἶτα δὲ καὶ τὰς χεῖρας τὰς ἑαυτῶν ἐπιδεικνύναι, μαρτύριον τῆς 3
 αὐτουργίας τὴν τοῦ σώματος σκληρίαν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς συνεχοῦς
 ἐργασίας ἐναποτυπωθέντας ἐπὶ τῶν ἰδίων χειρῶν τύλους παριστάν-
 τας. ἐρωτηθέντας δὲ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ 4
 ὅποια τις εἶη καὶ ποῖ καὶ πότε φανησομένη, λόγον δοῦναι ὡς οὐ
 10 κοσμικὴ μὲν οὐδ' ἐπίγειος, ἐπουράνιος δὲ καὶ ἀγγελικὴ τυγχάνοι,
 ἐπὶ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος γενησομένη, ὀπηρῖκα ἐλθὼν ἐν δόξῃ κρινεῖ
 ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα
 αὐτοῦ· ἐφ' οἷς μηδὲν αὐτῶν κατεγνωκότα τὸν Δομετιανόν, ἀλλὰ 5
 καὶ ὡς εὐτελῶν καταφρονήσαντα, ἐλευθέρους μὲν αὐτοὺς ἀνεῖναι,
 15 καταπαῦσαι δὲ διὰ προστάγματος τὸν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διωγ-
 μόν. τοὺς δὲ ἀπολυθέντας ἠγγήσασθαι τῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἂν δὴ 6

18—S. 234, 18 Zahn, Forschungen 6, 238 ff. — 18—S. 234, 4 Georgios Synk.
 652, 5—14 — 18—S. 234, 16 vgl. Zonar. 3, 62, 2—20 — 18/19 Matth. 13, 55
 Marc. 6, 3

11—13 vgl. Matth. 16, 27 Act. 10, 42 Rom. 2, 6 II Tim. 4, 1

ATERBDMΣΑ

18 am Anfang des Cap. + es sagt so Hegesippos Σ | υἱοὶ ATERA Zon
 υἱῶν BDM Synk | 20 τούτους BDMΣΑ Synk Zon τούτους δ' ATER | ὁ
 ἡγουκᾶτος T ὁ ἡβόκατος ER ὁ λουκᾶτος A ὁ λουκᾶτος B ὁ ἡγουκᾶτος D ὁ
 λουκᾶτος Synk περιβοκᾶτος M Reuocatus quidam nomine A ΔΙΥΡΡΙΑΣ Σ | 23 ἠρώ-
 τησεν BDM Synk ἐπρωτότησεν ATER [προσεπήρετο Zon] | 24 ἀμφοτέροις ΣΑ
 ἀμφοτέροι II Synk

11 κρινεῖ B, D¹ corr., κρινεῖ D¹M κρινειεν AT¹ κρινειε T durch Rasur, ER

234 μάρτυρας ὁμοῦ καὶ ἀπὸ γένους ὄντας τοῦ κυρίου, γενομένης τε εὐ-
 ρήνης, μέχρι Τραϊανῶ παραμεῖναι αὐτοὺς τῷ βίῳ. ταῦτα μὲν ὁ 7
 Ἠγήσιππος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς τοῦ Δομετιανοῦ τοι-
 20 αὐτὴν πεποιήται μνήμην

>πεπειράκει ποτὲ καὶ Δομετιανὸς ταῦτὸ ποιεῖν ἐκείνῳ, μέρος ὄν
 >τῆς Νέρωνος ἀμότητος. ἀλλ', οἶμαι, ἅτε ἔχων τι συνέσεως, τάχιστα
 >ἐπαύσατο, ἀνακαλεσάμενος καὶ οὐς ἐξηλάκει.

μετὰ δὲ τὸν Δομετιανὸν πεντεκαίδεκα ἔτεσιν κρατήσαντα Νε- 8
 25 ρούα τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένον, καθαιρεθῆναι μὲν τὰς Δομετιανοῦ
 τιμὰς, ἐπανελεῖν δ' ἐπὶ τὰ οἰκεία μετὰ τοῦ καὶ τὰς οὐσίας ἀπο-
 236 λαβεῖν τοὺς ἀδίκως ἐξεληλαμένους ἢ Ῥωμαίων σύγκλητος βουλή
 ψηφίζεται· ἰστοροῦσιν οἱ γραφῇ τὰ κατὰ τοὺς χρόνους παραδόν-
 τες. τότε δὴ οὖν καὶ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν 9
 νῆσον φυγῆς τὴν ἐπὶ τῆς Ἐφέσου διατριβῆν ἀπειληφέναι ὁ τῶν
 5 παρ' ἡμῖν ἀρχαίων παραδίδοσι λόγος.

Μικρῷ δὲ πλέον ἐνιαυτοῦ βασιλεύσαντα Νεροῦσαν διαδέχεται ΚΑ 21
 Τραϊανός· οὐ δὴ πρῶτον ἔτος ἦν ἐν ᾧ τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν
 παροικίας Ἀβίλιον δέκα πρὸς τρισὶν ἔτεσιν ἡγησάμενον διαδέχεται
 Κέρδων· τρίτος οὗτος τῶν αὐτόθι μετὰ τὸν πρῶτον Ἀννιανὸν
 10 προέστη. ἐν τούτῳ δὲ Ῥωμαίων εἰς ἔτι Κλήμης ἡγεῖτο, τρίτον
 καὶ αὐτὸς ἐπέχων τῶν τῆδε μετὰ Παῦλόν τε καὶ Πέτρον ἐπισκο-
 πευσάντων βαθμόν· Αἰνός δὲ ὁ πρῶτος ἦν καὶ μετ' αὐτὸν Ἀνέγ-
 κλητος.

Ἄλλὰ καὶ τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Εὐδοδίου πρώτου καταστάντος ΚΒ 22
 15 δεύτερος ἐν τοῖς δηλουμένοις Ἰγνάτιος ἐγνωρίζετο. Συμμεὼν ὁμοίως
 δεύτερος μετὰ τὸν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀδελφὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις
 ἐκκλησίας κατὰ τούτους τὴν λειτουργίαν εἶχεν.

Ἐπὶ τούτοις κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔτι τῷ βίῳ περιλειπόμενος αὐτὸς ΚΓ 23 1
 20 ἐκεῖνος ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀπόστολος ὁμοῦ καὶ εὐαγγελιστῆς Ἰω-
 τὴν Δομετιανοῦ τελευτήν ἐπανελεθῶν φυγῆς. ὅτι δὲ εἰς τούτους 2

21—23 Tertullian. Apol. 5

19 Ioann. 13, 23. 19, 26. 21, 7. 20

ATERBDMΣΑ

24 κρατήσαντα BDM ἐπικρατήσαντα ATER

1 βουλῇ ΔΤ¹ βουλῇ B, D¹ corr., Σ > ERD¹M getilgt T | 12/13 Αἰνός—

Ἀνέγκλητος nicht übersetzt A | 17 εἶχεν ATERM ἐγχεχειρισμένος ἦν BD

Eusebius, Kirchengeschichte.

7

236 τῷ βίῳ περιῶν, ἀπόχρη διὰ δύο πιστώσασθαι τὸν λόγον μαρτύρων, πιστοὶ δ' ἂν εἶεν οὗτοι, τῆς ἐκκλησιαστικῆς προσβεύσαντες ὀρθοδοξίας, εἰ δὴ τοιοῦτοι Εἰρηναῖος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς· ὧν ὁ 3
25 μὲν πρότερος ἐν δευτέρῳ τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις ὧδέ πως γράφει κατὰ λέξιν

238 καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι μαρτυροῦσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἰωάννη τῷ τοῦ κυρίου μαθητῆ συμβεβληκότες παραδεδωκέναι τὸν Ἰωάννην. παρέμεινεν γὰρ αὐτοῖς μέχρι τῶν Τραϊανοῦ χρόνων.

καὶ ἐν τρίτῳ δὲ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ταῦτο τοῦτο δηλοῖ διὰ 4
5 τούτων

ἄλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ ἐκκλησία ὑπὸ Παύλου μὲν τεθεμελιωμένη, Ἰωάννου δὲ παραμείναντος αὐτοῖς μέχρι τῶν Τραϊανοῦ χρόνων, μάρτυς ἀληθῆς ἐστὶν τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως.

ὁ δὲ Κλήμης ὁμοῦ τὸν χρόνον ἐπισημηνάμενος, καὶ ἱστορίαν 5
10 ἀναγκαιοτάτην οἷς τὰ καλὰ καὶ ἐπωφελῆ φίλον ἀκούειν, προστίθῃσιν ἐν ᾧ >Τίς ὁ σφριζόμενος πλούσιος< ἐπέγραψεν αὐτοῦ συγγράμματι λαβὼν δὲ ἀνάγνωθι ὧδέ πως ἔχουσας καὶ αὐτοῦ τὴν γραφήν

>ἀκουσον μῦθον οὐ μῦθον ἀλλὰ ὄντα λόγον περὶ Ἰωάννου 6
>τοῦ ἀποστόλου παραδεδωμένον καὶ μνήμη πεφυλαγμένον. ἐπειδὴ 15
>γὰρ τοῦ τυράννου τελευτήσαντος ἀπὸ τῆς Πάτμου τῆς νήσου μετῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἐφεσον, ἀπῆει παρακαλούμενος καὶ ἐπὶ τὰ πλησιόχωρα τῶν ἔθνῶν, ὅπου μὲν ἐπισκόπους καταστήσων, ὅπου δὲ ὅλας ἐκκλησίας ἀρμόσων, ὅπου δὲ κλήρον ἕνα γέ τινα κληρώσων τῶν

1—3 Iren. 2, 22, 5 Georg. Synk. 653, 9—11 — 6—8 Iren. 3, 3, 4 —
9—S. 244, 5 vgl. Georg. Synk. 653, 12—654, 16 — 13—S. 244, 5 Clem. de
diuite serv. 42 [Texts and Studies V 2, Cleod = cod. Scor. Ω III 19]

ATERBDMΣΑ

23 nach οὗτοι + εἰρηναῖος καὶ κλήμης Α, aber wieder getilgt

11 αὐτοῦ συγγράμματι T¹RB αὐτοῦ τῷ συγγράμματι AT^cERM σύγγραμμά
τι D | 14 παραδεδωμένον AT¹DMΣΑCΙ λεγόμενον καὶ ἡμῖν παραδεδωμένον
TemEB λεγομένου καὶ ἡμῖν παραδεδωμένον R | 18 δὲ AT^rERM CΙ γε T¹BD
| κλήρον TERBDM CΙ κλήρω Α κλήρων Σ | γέ A^cTERDM > A¹B τε Cleod

- 238 ὑπὸ τοῦ πνεύματος σημαινομένων. ἐλθὼν οὖν καὶ ἐπὶ τινα τῶν 7
 20 >οὐ μακρὰν πόλεων, ἧς καὶ τοῦνομα λέγουσιν ἔνιοι, καὶ τὰλλα ἀνα-
 >παύσας τοὺς ἀδελφούς, ἐπὶ πᾶσι τῷ καθεστῶτι προσβλέψας ἐπι-
 >σκόπων, νεανίσκον ἱκανὸν τῷ σώματι καὶ τὴν ὄψιν ἀστεῖον καὶ θεο-
 240 >μὸν τὴν ψυχὴν ἰδὼν, >τοῦτον« εἶπε >σοὶ παρακατατίθεμαι μετὰ
 >πάσης σπουδῆς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος«. τοῦ
 >δὲ δεχομένου καὶ πάνθ' ὑπισχνουμένου, καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ διελέγετο
 >καὶ διεμαρτύρητο. εἶτα ὁ μὲν ἀπῆρεν ἐπὶ τὴν Ἔφεσον, ὁ δὲ πρεσβύ- 8
 5 >τερος ἀναλαβὼν οἴκαδε τὸν παραδοθέντα νεανίσκον ἔτρεφεν, συν-
 >εἶχεν, ἔθάλπειν, τὸ τελευταῖον ἐφώτισεν. καὶ μετὰ τοῦτο ὑψῆκεν
 >τῆς πλείονος ἐπιμελείας καὶ παραφυλακῆς, ὡς τὸ τέλειον αὐτῷ φυ-
 >λακτήριον ἐπιστήσας, τὴν σφραγίδα κυρίου. τῷ δὲ ἀνέσεως πρὸς 9
 >ᾧρας λαβομένῳ προσφθειρόνται τινες ἡλικίαι ἀργοὶ καὶ ἀπερρω-
 10 >γότες, ἐθάδες κακῶν, καὶ πρῶτον μὲν δι' ἐστιάσεων πολυτελῶν
 >αὐτὸν ἐπάγονται, εἶτά πον καὶ νύκτωρ ἐπὶ λωποδυσίαν ἐξιόντες
 >συνεπάγονται, εἶτά τι καὶ μείζον συμπράττειν ἤξιον· ὁ δὲ κατ' 10
 >ὀλίγον προσειθίζετο, καὶ διὰ μέγεθος φύσεως ἐκστάς ὡσπερ ἄστομος
 >καὶ εὐρωστός ἵππος ὀρθῆς ὁδοῦ καὶ τὸν χαλινὸν ἐνδακόν, μειζόνως
 15 >κατὰ τῶν βαράθρων ἐφέρετο, ἀπογνοὺς δὲ τελέως τὴν ἐν θεῷ σω- 11
 >τηρίαν, οὐδὲν ἔτι μικρὸν διανοεῖτο, ἀλλὰ μέγα τι πράξας, ἐπειδήπερ
 >ἅπαξ ἀπολώλει, ἴσα τοῖς ἄλλοις παθεῖν ἤξιον. αὐτοὺς δὲ τούτους
 >ἀναλαβὼν καὶ ληστήριον συγκροτήσας, ἔτοιμος λήσταρχος ἦν, βιαιό-
 >τατος μαιφονώτατος χαλεπώτατος. χρόνος ἐν μέσῳ, καὶ τινος 12
 20 >ἐπιπεσοῦσης χρείας ἀνακαλοῦσι τὸν Ἰωάννην. ὁ δὲ ἐπεὶ τὰ ἄλλα
 >ὦν χάριν ἤκεν κατεστήσατο, >ἄγε δὴ« εἶπε >ὦ ἐπίσκοπε, τὴν παρα-
 >θήκην ἀπόδος ἡμῖν, ἣν ἐγὼ τε καὶ ὁ Χριστὸς σοὶ παρακατεθέμεθα
 >ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, ἧς προκαθέξῃ, μάρτυρος«. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον 13
 >ἐξεπλάγη, χρήματα οἰόμενος, ἄπερ οὐκ ἔλαβεν, συκοφαντεῖσθαι, καὶ
 25 >οὔτε πιστεύειν εἶχεν ὑπὲρ ὧν οὐκ εἶχεν, οὔτε ἀπιστεῖν Ἰωάννη· ὡς
 >δὲ >τὸν νεανίσκον« εἶπεν >ἀπαιτῶ καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ«,
 >στενάξας κάτωθεν ὁ πρεσβύτερος καὶ τι καὶ ἐπιδακρύσας, >ἐκείνος«

20 vgl. Chron. Pasch. 470, 9

ATERBDMΣΔ

20/21 ἀναπαύσας ΠΣ Cl ἀναπλήσας Δ | 22 τὴν ὄψιν BD Cl τῆ ὄψει

ATERM

3 διελέγετο ΠΣ διετρίβωτο Cleod, Clemens schrieb diesteilato | 4 διε-
 μαρτύρητο Cl | 8 κυρίου T¹BDM τοῦ κυρίου AT^cER Cl | 11 ἐπάγον-
 ται Cleod richtig | 16 πράξας TERBDM Cl πράξει A | 17 παθεῖν TER
 BDM Cl πράττειν A | 18 ἔτοιμος Σ | 27 τι καὶ ATER ἔτι καὶ DM
 ἔτι B

- 242 ἔφη »τέθνηκεν«. »πῶς καὶ τίνα θάνατον«; »θεῶ τέθνηκεν« εἶπεν
 »ἀπέβη γὰρ πονηρὸς καὶ ἐξώλης καὶ, τὸ κεφάλαιον, ληστής, καὶ νῦν
 ἀντὶ τῆς ἐκκλησίας τὸ ὄρος κατέλιφεν μεθ' ὁμοίου στρατιωτικοῦ.
 καταρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα ὁ ἀπόστολος καὶ μετὰ μεγάλης οἰμωγῆς 14
 5 »πληξάμενος τὴν κεφαλὴν, »καλὸν γε« ἔφη »φύλακα τῆς τὰδελφοῦ
 »φυγῆς κατέλιπον. ἀλλ' ἵππος ἦδη μοι παρέστω, καὶ ἡγεμὼν γε-
 »νέσθω μοί τις τῆς ὁδοῦ«. ἤλανε, ὥσπερ εἶχεν, αὐτόθεν ἀπὸ τῆς
 ἐκκλησίας. ἐλθὼν δὲ εἰς τὸ χωρίον, ὑπὸ τῆς προφυλακῆς τῶν 15
 ληστών ἀλίσκεται, μήτε φεύγων μήτε παραιτούμενος, ἀλλὰ βοῶν
 10 »ἐπὶ τοῦτ' ἐλήλυθα, ἐπὶ τὸν ἄρχοντα ὑμῶν ἀγάγετέ με· ὅς τέως, 16
 ὥσπερ ὄπλιστο, ἀνέμενεν, ὡς δὲ προσιόντα ἐγνώρισε τὸν Ἰωάννην,
 εἰς φυγὴν αἰδεσθεὶς ἐτρόπετο. ὁ δὲ ἐδίωκεν ἀνὰ κράτος, ἐπιλαθό-
 15 μενος τῆς ἡλικίας τῆς ἑαυτοῦ, κεκραγῶς »τί με φεύγεις, τέκνον,
 τὸν σαντοῦ πατέρα, τὸν γυμνόν, τὸν γέροντα; ἐλέησόν με, τέκνον,
 20 μὴ φοβοῦ· ἔχεις ἔτι ζωῆς ἐλπίδας. ἐγὼ Χριστῶ λόγον δώσω ὑπὲρ
 σοῦ· ἂν δέη, τὸν σὸν θάνατον ἐκὼν ὑπομενῶ, ὡς ὁ κύριος τὸν
 ὑπὲρ ἡμῶν· ὑπὲρ σοῦ τὴν ψυχὴν ἀντιδώσω τὴν ἐμὴν. στήθι.
 »πίστευσον· Χριστὸς με ἀπέστειλεν«. ὁ δὲ ἀκούσας, πρῶτον ἔστη 18
 μὲν κάτω βλέπων, εἶτα ἔρριψεν τὰ ὄπλα, εἶτα τρέμων ἔκλαιεν
 20 »πικρῶς· προσελθόντα δὲ τὸν γέροντα περιέλαβεν, ἀπολογούμενος
 ταῖς διωγαῖς ὡς ἐδύνατο καὶ τοῖς δάκρυσι βαπτιζόμενος ἐκ δευτέ-
 ρου, μόνην ἀποκρούπων τὴν δεξιάν· ὁ δ' ἐγγνώμενος, ἐπομνύμενος 19
 ὡς ἄφειν αὐτῷ παρὰ τοῦ σωτήρος ἠῶρηται, δεόμενος, γονυπετῶν,
 αὐτὴν τὴν δεξιάν ὡς ὑπὸ τῆς μετανόιας κεκαθαυμένην καταφιλῶν.
 25 ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐπανήγαγεν, καὶ δαψιλῆσι μὲν εὐχαῖς ἐξαιτού-
 244 μενος, συνεχέσι δὲ νηστεῖαις συναγωνιζόμενος, ποικίλαις δὲ σειρῆσι
 λόγων κατεπάδων αὐτοῦ τὴν γνώμην, οὐ πρότερον ἀπῆλθεν, ὡς

ATERBDMΣΑ

1 πῶς καὶ τίνα AT¹BDΣΑ Anastas. Sin. p. 936^c. 968^e πῶς καὶ πότε καὶ
 τίνα T^c [getilgt], ERM | 4 καταρρηξάμενος T¹B καταρρηξάμενος δὲ Tr [T^c
 nicht zu erkennen] ERDMΣ καταρρηξάμενος οὖν A | τὴν ἐσθῆτα ὁ ἀπόστολος
 ERBDM ὁ ἀπόστολος τὴν ἐσθῆτα AT ὁ ἀπόστολος > Σ bezeugt von A |
 5 γε ABDΣ σε TERM¹ Antioch. mon. hom. 122 Anastas. Sin. p. 936^d. 969^a |
 15 ἐλπίδας T^cERBDM ἐλπίδα AT¹ΣΑ Anastas. Sin. p. 937^a. 969^b | 18/19 ἔστη
 μὲν TERBDM μὲν ἔστη A | 22 μόνην AT¹BΣΑ Clcod γονυπετῶν μόνην T^cTr
 ERDM | 23 ἄφειν AT¹BD¹ΣΑ ἄφεισι T^cER, D¹ corr., M | δεόμενος γονυ-
 πετῶν > Σ

1 συναγωνιζόμενος ATERMΣ ἐξενυμενιζόμενος BD | σειρῆσι Tr [T^c un-
 leserlich] ERB, Dr auf Rasur, A ///ρησι T¹ ῥήσσει AMΣ

244 φρασιν, πρὶν αὐτὸν ἐπιστῆσαι τῇ ἐκκλησίᾳ, διδοὺς μέγα παράδειγμα
μετανοίας ἀληθινῆς καὶ μέγα γνώρισμα παλιγγενεσίας, τρόπιον
5 ἀναστάσεως βλεπομένης.

ταῦτα τοῦ Κλήμεντος, ἱστορίας ὁμοῦ καὶ ὠφελείας τῆς τῶν ἐν- 24 1
τευξομένων ἔνεκεν, ἐνταῦθά μοι κείσθω.

Φέρε δέ, καὶ τοῦδε τοῦ ἀποστόλου τὰς ἀναντιρρήτους ἐπισημη- ΚΔ
νόμεθα γραφάς. καὶ δὴ τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον ταῖς ὑπὸ τὸν 2
10 οὐρανὸν διεγνωσμένον ἐκκλησίαις, πρῶτον ἀνωμολογήσθω· ὅτι γε
μὴν εὐλόγως πρὸς τῶν ἀρχαίων ἐν τετάρτῃ μοίρᾳ τῶν ἄλλων τριῶν
κατείλεται, ταύτῃ ἂν γένοιτο δῆλον. οἱ θεοσπέσιοι καὶ ὡς ἀλη- 3
θῶς θεοπροπεῖς, φημί δὲ τοῦ Χριστοῦ τοὺς ἀποστόλους, τὸν βίον
ἄκρως κεκαθαρμένοι καὶ ἀρετῇ πάσῃ τὰς ψυχὰς κεκοσμημένοι, τὴν
15 δὲ γλῶτταν ἰδιοτεύοντες, τῇ γε μὴν πρὸς τοῦ σωτῆρος αὐτοῖς δε-
δορημένη θείᾳ καὶ παραδοξοποιῶ δυνάμει θαρσοῦντες, τὸ μὲν ἐν
πειθοῖ καὶ τέχνῃ λόγων τὰ τοῦ διδασκάλου μαθήματα προσβέβειν
οὔτε ἤδεδαν οὔτε ἐνεχείρουν, τῇ δὲ τοῦ θείου πνεύματος τοῦ συνερ-
γοῦντος αὐτοῖς ἀποδείξει καὶ τῇ δι' αὐτῶν συντελουμένη θαυμα-
20 τουργῶ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει μόνη χρώμενοι, τῆς τῶν οὐρανῶν
βασιλείας τὴν γνώσιν ἐπὶ πᾶσαν κατήγγελλον τὴν οἰκουμένην, σπου-
δῆς τῆς περὶ τὸ λογογραφεῖν μικρὰν ποιούμενοι φροντίδα. καὶ 4
τοῦτ' ἐπραττον ἅτε μίζουσι καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐξυπηρετούμενοι
διακονίᾳ. ὁ γοῦν Παῦλος πάντων ἐν παρασκευῇ λόγων δυνατώ-
25 τατος νοήμασιν τε ἰκανώτατος γεγονώς, οὐ πλέον τῶν βραχυτάτων
246 ἐπιστολῶν γραφῇ παραδέδωκεν, καίτοι μυρία γε καὶ ἀπόρητα λέγειν
ἔχων, ἅτε τῶν μέχρι οὐρανοῦ τρίτου θεωρημάτων ἐπιναύσας ἐπ'
αὐτόν τε τὸν θεοπροπῆ παράδεισον ἀναρπασθεῖς καὶ τῶν ἐκεῖσε
δημάτων ἀρρήτων ἀξιοθεῖς ἐπακούσαι. οὐκ ἄπειροι μὲν οὖν 5
5 ὑπῆρχον τῶν αὐτῶν καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν φοιτηταί, δώ-
δεκα μὲν ἀπόστολοι, ἑβδομήκοντα δὲ μαθηταί, ἄλλοι τε ἐπὶ τούτοις

14/15 Act. 4, 13 II Kor. 11, 6 — 16—20 I Kor. 2, 4

2—4 II Kor. 12, 2—4

ATERBDMΣΑ

3 ἐπιστῆσαι ERDMΔ [Synk] γρ ἐπιστῆσαι Tem ἐπεστήριξεν T¹ ἐπιστηρίξει
Tc κατέστησε B ἀποκατέστησεν A (bis) er ihn überlieferte Σ | 14 ἄκρως AT¹BΣ⁷
ἀκριβῶς ERDM γρ ἀκριβῶς Tem | 17 πειθοῖ TERBDMΣΑ περινοία A |
18/19 ἐνεργοῦντος Σ | 24 πάντων TERBDM ὢν πάντων A

1 μυρία γε AT¹BD γε μυρία Tc [später getilgt], ERM

- 246 μύριοι ὅμως δ' οὖν ἐξ ἀπάντων τῶν τοῦ κυρίου διατριβῶν ὑπομνή-
ματα Ματθαῖος ἡμῖν καὶ Ἰωάννης μόνοι καταλελοίπασιν· οὗς καὶ
ἐπάναγκες ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν κατέχει λόγος. Ματθαῖός τε 6
10 γὰρ πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἡμελλεν καὶ ἐφ' ἑτέροισι ἰέναι.
πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδοὺς τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, τὸ λει-
πον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ τούτοις ἀφ' ὧν ἐστέλλετο, διὰ τῆς γραφῆς
ἀπεπλήρου· ἦδη δὲ Μάρκον καὶ Λουκᾶ τῶν κατ' αὐτοὺς εὐαγγελίων 7
τὴν ἔκδοσιν πεποιημένων, Ἰωάννην φασὶ τὸν πάντα χρόνον ἀγράφῳ
15 κερημένον κηρύγματι, τέλος καὶ ἐπὶ τὴν γραφὴν ἐλθεῖν τοιαύδε
χάρις αἰτίας. τῶν προαναγραφέντων τριῶν εἰς πάντας ἦδη καὶ
εἰς αὐτὸν διαδεδομένων, ἀποδέξασθαι μὲν φασιν, ἀλήθειαν αὐτοῖς
ἐπιμαρτυρήσαντα, μόνην δὲ ἄρα λείπεσθαι τῇ γραφῇ τὴν περὶ τῶν
ἐν πρώτοις καὶ κατ' ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ πεπρα-
20 γμένων διήγησιν. καὶ ἀληθῆς γε ὁ λόγος. τοὺς τρεῖς γοῦν 8
εὐαγγελιστὰς συνιδεῖν πάρεστιν μόνᾳ τὰ μετὰ τὴν ἐν τῷ δεσμω-
τηρίῳ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ κάθειρξιν ἐφ' ἓνα ἐνιαυτὸν πεπρα-
γμένα τῷ σωτήρι συγγεγραφότας αὐτό τε τοῦτ' ἐπισημηναμένους κατ'
ἀρχὰς τῆς αὐτῶν ἱστορίας· μετὰ γοῦν τὴν τεσσαρακονταήμερον 9
25 νηστείαν καὶ τὸν ἐπὶ ταύτῃ πειρασμὸν τὸν χρόνον τῆς ἰδίας γραφῆς
248 ὁ μὲν Ματθαῖος δηλοῖ λέγων >ἀκούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρε-
>δόθη, ἀνεχώρησεν· ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας >εἰς τὴν Γαλιλαίαν·,
ὁ δὲ Μάρκος ὡσαύτως >μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι· φησὶν >Ἰω- 10
>άννην ἦλθεν Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν·, καὶ ὁ Λουκᾶς δὲ
5 πρὶν ἀρξασθαι τῶν τοῦ Ἰησοῦ πράξεων, παραπλησίως ἐπιτηρεῖ, φά-
σκων ὡς ἄρα προσθεῖς Ἡρόδης οἷς διεπράξατο πονηροῖς, >κατέ-
>κλεισε τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ·. παρακληθέντα δὲ οὖν τού- 11
των ἕνεκά φασὶ τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην τὸν ὑπὸ τῶν προτέρων
εὐαγγελιστῶν παρασιωπηθέντα χρόνον καὶ τὰ κατὰ τοῦτον πεπρα-
10 γμένα τῷ σωτήρι (ταῦτα δ' ἦν τὰ πρὸ τῆς τοῦ βαπτιστοῦ καθείρ-

1/2 Matth. 4, 12 — 3/4 Marc. 1, 14 — 6/7 Lucas 3, 19. 20

ATERBDMΣΔ

7 ἀπασῶν D¹M corr. Dr | διατριβῶν ATERM μαθητῶν BDA ἀποστόλων
Σ | 7/8 ὑπομνήματα > D¹ + Drm | 9 τε ERBDM μὲν AT | 13/14 ἦδη—
πεποιημένων] über Marcus aber und über Lucas und über die Überlieferung ihrer
Evangelien ist schon von uns gesprochen Σ post hunc Lucae et Marci scriptura
euangelica secundum eas causas quas superius diximus, editur Δ | 20 τρεῖς
γ' οὖν T¹ ERBDMΣ τρεῖς γὰρ Tr ἄλλοις γοῦν τρεῖς A in superioribus tribus
euangeliiis Δ

9 κατὰ τοῦτον BDM κατ' αὐτὸν ATER

248 ξεως) τῷ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίῳ παραδοῦναι, αὐτό τε τοῦτ' ἐπιση-
 μήνασθαι, τοτὲ μὲν φήσαντα >ταύτην ἀρχὴν ἐποίησεν τῶν παρα-
 δόξων ὁ Ἰησοῦς<, τοτὲ δὲ μνημονεύσαντα τοῦ βαπτιστοῦ μεταξὺ
 τῶν Ἰησοῦ πράξεων ὡς ἔτι τότε βαπτίζοντος ἐν Αἰνῶν ἐγγὺς τοῦ
 15 Σαλείμ, σαφῶς τε τοῦτο δηλοῦν ἐν τῷ λέγειν >οὐπω γὰρ ἦν Ἰω-
 >άννης βεβλημένος εἰς φυλακὴν<. οὐκοῦν ὁ μὲν Ἰωάννης τῇ 12
 τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου γραφῇ τὰ μηδέπω τοῦ βαπτιστοῦ εἰς
 φυλακὴν βεβλημένου πρὸς τοῦ Χριστοῦ προαχθέντα παραδίδωσιν, οἱ
 δὲ λοιποὶ τρεῖς εὐαγγελισταὶ τὰ μετὰ τὴν εἰς τὸ δεσμοτήριον κά-
 20 θειρξιν τοῦ βαπτιστοῦ μνημονεύουσιν· οἷς καὶ ἐπιστήσαντι οὐκέτ' 13
 ἂν δόξει διαφωνεῖν ἀλλήλοις τὰ εὐαγγέλια τῷ τὸ μὲν κατὰ Ἰωάννην
 τὰ πρῶτα τῶν τοῦ Χριστοῦ πράξεων περιέχειν, τὰ δὲ λοιπὰ τὴν
 ἐπὶ τέλει τοῦ χρόνου αὐτῷ γεγενημένην ἱστορίαν· εἰκότως δ' οὖν
 τὴν μὲν τῆς σαρκὸς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν γενεαλογίαν ἄτε Ματθαῖος
 25 καὶ Λουκᾶ προγραφεῖσαν ἀποσιωπήσαι τὸν Ἰωάννην, τῆς δὲ θεο-
 λογίας ἀπάρξασθαι ὡς ἂν αὐτῷ πρὸς τοῦ θείου πνεύματος οἷα
 κρείττονι παραπεφυλαγμένης. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν περὶ τῆς τοῦ 14
 250 κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου γραφῆς εἰρήσθω, καὶ τῆς κατὰ Μάρκον
 δὲ ἡ γενομένη αἰτία ἐν τοῖς πρόσθεν ἡμῖν δεδήλωται· ὁ δὲ Λουκᾶς 15
 ἀρχόμενος καὶ αὐτὸς τοῦ κατ' αὐτὸν συγγράμματος τὴν αἰτίαν
 προῦθηκεν δι' ἣν πεποιήται τὴν σύνταξιν, δηλῶν ὡς ἄρα πολλῶν
 5 καὶ ἄλλων προπετέστερον ἐπιτετηδενκότων διήγησιν ποιήσασθαι ὣν
 αὐτὸς πεπληροφόρητο λόγων, ἀναγκαίως ἀπαλλάττων ἡμᾶς τῆς
 περὶ τοὺς ἄλλους ἀμφηρίστου ὑπολήψεως, τὸν ἀσφαλῆ λόγον ὣν
 αὐτὸς ἰκανῶς τὴν ἀλήθειαν κατειλήφει ἐκ τῆς ἅμα Παύλῳ συνουσίας
 τε καὶ διατριβῆς καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ἀποστόλων ὁμιλίας ὡφελή-
 10 μένος, διὰ τοῦ ἰδίου παρέδωκεν εὐαγγέλιον. καὶ ταῦτα μὲν ἡμεῖς 16
 περὶ τούτων· οἰκειότερον δὲ κατὰ καιρὸν διὰ τῆς τῶν ἀρχαίων
 παραθέσεως τὰ καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ αὐτῶν εἰρημένα πειρασόμεθα
 δηλώσει. τῶν δὲ Ἰωάννου γραμμάτων πρὸς τῷ εὐαγγελίῳ καὶ ἡ 17

12/13 Ioann. 2, 11 — 13—16 Ioann. 3, 23. 24

2 143, 3f. — 4—10 Luc. 1, 1—4

ATERBDMΣΑ

11 τε AĒcRB γε TE¹M > D | 15 δηλοῦν ἐν τῷ λέγειν AΣ δηλῶν ἐν τῷ
 λέγειν M indicat dicens A λέγειν T¹B δηλοῦν D δηλοῖ καὶ τῷ λέγειν TemER |
 ἦν MΣ ἦν φησὶν ATERBD, ἦν—Ἰωάννης auf Rasur R | 17/18 εἰς φυλακὴν βε-
 βλημένου BDM βεβλημένου εἰς φυλακὴν ATER | 23 δοῦν ATER οὖν BD
 γ' οὖν M

250 προτέρα τῶν ἐπιστολῶν παρά τε τοῖς νῦν καὶ τοῖς ἔτ' ἀρχαίοις
 15 ἀναμφίλεκτος ὁμολόγηται, ἀντιλέγονται δὲ αἱ λοιπαὶ δύο, τῆς δ' 18
 Ἀποκαλύψεως εἰς ἑκάτερον ἔτι νῦν παρὰ τοῖς πολλοῖς περιέλεγκται ἢ
 δόξα· ὁμοίως γε μὴν ἐκ τῆς τῶν ἀρχαίων μαρτυρίας ἐν οἰκείῳ καιρῷ
 τὴν ἐπίκρισιν δέξεται καὶ αὐτή.

Εὐλογον δ' ἐνταῦθα γενομένους ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰς δηλω- KE 25 1
 20 θείσας τῆς καινῆς διαθήκης γραφάς. καὶ δὴ τακτέον ἐν πρώτοις
 τὴν ἁγίαν τῶν εὐαγγελίων τετρακτὸν, οἷς ἔπεται ἢ τῶν Πράξεων
 τῶν ἀποστόλων γραφή· μετὰ δὲ ταύτην τὰς Παύλου καταλεκτέον 2
 ἐπιστολάς, αἷς ἕξῃς τὴν φερομένην Ἰωάννου προτέραν καὶ ὁμοίως
 τὴν Πέτρου κρωτότεον ἐπιστολήν· ἐπὶ τούτοις τακτέον, εἰ γε φα-
 25 νεῖ, τὴν Ἀποκάλυψιν Ἰωάννου, περὶ ἧς τὰ δόξαντα κατὰ καιρὸν
 ἐκθηρόμεθα. καὶ ταῦτα μὲν ἐν ὁμολογουμένοις· τῶν δ' ἀντιλε- 3
 γομένων, γνωρίμων δ' οὖν ὅμως τοῖς πολλοῖς, ἢ λεγομένη Ἰακώβου
 φέρεται καὶ ἢ Ἰούδα ἢ τε Πέτρον δευτέρα ἐπιστολή καὶ ἢ ὀνομαζο-
 μένη δευτέρα καὶ τρίτη Ἰωάννου, εἴτε τοῦ εὐαγγελιστοῦ τυγχάνουσαι
 252 εἴτε καὶ ἕτερον ὁμωνύμου ἐκείνου. ἐν τοῖς νόθοις κατατετάχθω 4
 καὶ τῶν Παύλου Πράξεων ἢ γραφή ὃ τε λεγόμενος Ποιμὴν καὶ ἢ
 Ἀποκάλυψις Πέτρου καὶ πρὸς τούτοις ἢ φερομένη Βαρναβᾶ ἐπιστολή
 καὶ τῶν ἀποστόλων αἱ λεγόμεναι Διδαχαὶ ἔτι τε, ὡς ἔφην, ἢ Ἰω-
 5 ἄννου Ἀποκάλυψις, εἰ φανεῖ· ἦν τινες, ὡς ἔφην, ἀθετοῦσιν, ἕτεροι
 δὲ ἐγκρίνουσιν τοῖς ὁμολογουμένοις. ἦδη δ' ἐν τούτοις τινὲς καὶ 5
 τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον κατέλεξαν, ᾧ μάλιστα Ἑβραίων οἱ τὸν
 Χριστὸν παραδεξάμενοι χαίρουσιν. ταῦτα δὲ πάντα τῶν ἀντι-
 λεγομένων ἂν εἴη, ἀναγκαίως δὲ καὶ τούτων ὅμως τὸν κατάλογον 6
 10 πεποιήμεθα, διακρίνοντες τὰς τε κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παρά-
 δοσιν ἀληθεῖς καὶ ἀπλάστοις καὶ ἀνομολογημένας γραφάς καὶ τὰς
 ἄλλως παρὰ ταύτας, οὐκ ἐνδιαθήκους μὲν ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενας,
 ὅμως δὲ παρὰ πλείστοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν γνωσκομένας, ἵν' εἰ-
 δέναι ἔχοιμεν αὐτάς τε ταύτας καὶ τὰς ὀνόματι τῶν ἀποστόλων
 15 πρὸς τῶν αἰρετικῶν προφερομένας ἥτοι ὡς Πέτρον καὶ Θωμᾶ καὶ
 Μαθθία ἢ καὶ τινων παρὰ τούτους ἄλλων εὐαγγέλια περιεχοῦσας ἢ

4/5 250, 24. 25. 16. 17

ATERBDMΣΑ

14 καὶ τοῖς ἔτ' ἀρχαίοις ATERB καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις DM | 18 δέξε-
 ται ARB ἐκδέξεται TEDM | 28 φέρεται BD¹M φαίνεται ATERD^r | ἡ¹ BM
 > ATERD

4 doctrina quae dicitur ΑΣ die welche genannt wird Lehren Σarm | 12 ἄλλως
 TERBDM ἄλλασ Α | 16 μαθία ΠΑ ܡܬܝܬܐ Σ | ἡ² BDΣ sed et Α > ATERM

- 252 ὡς Ἀνδρέου καὶ Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων πράξεις· ὧν οὐδέν οὐδαμῶς ἐν συγγράμματι τῶν κατὰ τὰς διαδοχὰς ἐκκλησιαστικῶν τις ἀνὴρ εἰς μνήμην ἀγαγεῖν ἠξίωσεν, πόρρω δέ που καὶ ὁ τῆς 7
 20 φράσεως παρὰ τὸ ἦθος τὸ ἀποστολικὸν ἐναλλάττει χαρακτήρ, ἢ τε γνώμη καὶ ἢ τῶν ἐν αὐτοῖς φερομένων προαίρεσις πλείστον ὅσον τῆς ἀληθοῦς ὀρθοδοξίας ἀπέδουσα, ὅτι δὴ αἰρετικῶν ἀνδρῶν ἀναπλάσματα τυγχάνει, σαφῶς παρίστησιν· ὅθεν οὐδ' ἐν νόθοις αὐτὰ κατατακτέον, ἀλλ' ὡς ἄτοπα πάντη καὶ δυσσεβῆ παραιτητέον.
- 25 Ἰωμεν δὴ λοιπὸν καὶ ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἱστορίαν. Σίμωνα τὸν Κε 26 1
 μάγον Μένανδρον διαδεξάμενος, ὄπλον δεύτερον οὐ χειρὸν τοῦ προ-
 τέρου τῆς διαβολικῆς ἐνεργείας ἀποδείκνυται τὸν τρόπον. ἦν καὶ
 οὗτος Σαμαρεὺς, εἰς ἄκρον δὲ γοητείας οὐκ ἔλαττον τοῦ διδασκάλου
- 254 προελθὼν, μείζουσιν ἐπιδαφιλεύεται τερατολογίαις, ἑαυτὸν μὲν ὡς
 ἄρα εἶη, λέγων, ὁ σωτὴρ ἐπὶ τῇ τῶν ἀνθρώπων ἄνωθ' ἐν ποθεν ἐξ
 ἀοράτων αἰώνων ἀπεσταλμένος σωτηρία, διδάσκων δὲ μὴ ἄλλως 2
 δύνασθαι τινα καὶ αὐτῶν τῶν κοσμοποιῶν ἀγγέλων περιγενήσεσθαι,
 5 μὴ πρότερον διὰ τῆς πρὸς αὐτοῦ παρατιδομένης μαγικῆς ἐμπειρίας
 ἀχθέντα καὶ διὰ τοῦ μετατιδομένου πρὸς αὐτοῦ βαπτίσματος, οὐ
 τοὺς καταξιουμένους ἀθανασίαν αἰδίου ἐν αὐτῷ τούτῳ μεθέξειν τῷ
 βίῳ, μηκέτι θνήσκοντας, αὐτοῦ δὲ παραμένοντα εἰς τὸ αἰεὶ ἀγήρως
 10 ναίουσιν διαγινῶναι ῥάδιον· καὶ ὁ Ἰουστίνος δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ τοῦ Σί- 3
 μωνος μνημονεύσας, καὶ τὴν περὶ τούτου διήγησιν ἐπιφέρει, λέγων

Ἐάνθρωπον δὲ τινα καὶ αὐτὸν Σαμαρεῖα, τὸν ἀπὸ κόμης Καπα-
 ρατταίας, γενόμενον μαθητὴν τοῦ Σίμωνος, οἰστροθέντα καὶ αὐτὸν
 15 ὑπὸ τῶν δαιμόνων καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενον, πολλοὺς ἐξάπα-
 ρατταίας διὰ μαγικῆς τέχνης οἶδαμεν· ὅς καὶ τοὺς αὐτῷ ἐπομένους ὡς
 μὴ ἀποθνήσκοιεν, ἔπεισεν, καὶ νῦν τινὲς εἶσω, ἀπ' ἐκείνου τούτου
 ὁμολογοῦντες.

ἦν δ' ἄρα διαβολικῆς ἐνεργείας διὰ τοιῶνδε γοητῶν τὴν Χρι- 4
 στιανῶν προσηγορίαν ὑποδουμένων τὸ μέγα τῆς θεοσεβείας μυστή-

25—S. 254, 9 Iren. 1, 23, 5

12—17 Iustin. apol. 1, 26

ATERBDMΣΔ

8/9 ἀγήρως τινὰς καὶ ἀθανάτους ATER ἀγήρως καὶ ἀθανάτους BD ἀγή-
 ρως καὶ ἀθανάτους τινὰς M | 12/13 καπαρρατταίας BDM Ν'ΣΝ'Σ' [ΚΑΠΑΡ-
 ΡΑΡΡΑΙΑΣ verlesen für ΚΑΠΑΡΑΤΤΑΙΑΣ] Σ καπαρρατταίας TE καπαρρα-
 τταίας A καπαρρατταίας R capparaththea Δ καπαρρατταίας Iust HS

254 ριον ἐπὶ μαγείᾳ σπουδάσαι διαβαλεῖν διασῦραι τε δι' αὐτῶν τὰ
21 περὶ ψυχῆς ἀθανασίας καὶ νεκρῶν ἀναστάσεως ἐκκλησιαστικὰ δόγ-
ματα. ἀλλ' οὗτοι μὲν τούτους σωτήρας ἐπιγραφάμενοι τῆς ἀλη-
θοῦς ἀποπεπτώκασιν ἐλπίδος·

ἄλλους δ' ὁ πονηρὸς δαίμων, τῆς περὶ τὸν Χριστὸν τοῦ θεοῦ ΚΖ 27 1

25 διαθέσεως ἀδυνατῶν ἐκσεῖσαι, θατεραλήπτους εὐρὸν ἐσφετερίζετο

256 Ἐβριωναίους τούτους οὐκ εἰς ἐπεφήμιζον οἱ πρῶτοι, πτωχῶς καὶ
ταπεινῶς τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ δοξάζοντας. λιτὸν μὲν γὰρ αὐτὸν 2
καὶ κοινὸν ἠγοῦντο, κατὰ προκοπὴν ἤθους αὐτὸ μόνον ἄνθρωπον
δεδικαιωμένον ἐξ ἀνδρός τε κοινωνίας καὶ τῆς Μαρίας γεγεννημένον·
5 δεῖν δὲ πάντως αὐτοῖς τῆς νομικῆς θρησκείας ὡς μὴ ἂν διὰ μόνης
τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν βίου σωθησο-
μένοις. ἄλλοι δὲ παρὰ τούτους τῆς αὐτῆς ὄντες προσηγορίας, 3

τὴν μὲν τῶν εἰρημένων ἔκτοπον διεδίδρασκον ἀτοπίαν, ἐκ παρθένου
καὶ ἁγίου πνεύματος μὴ ἀρνούμενοι γεγονέναι τὸν κύριον, οὐ μὴν
10 ἔθ' ὁμοίως καὶ οὗτοι προὔπαρχειν αὐτὸν θεὸν λόγον ὄντα καὶ σο-
φίαν ὁμολογοῦντες, τῇ τῶν προτέρων περιτρέποντο δυσσεβείᾳ,
μάλιστα ὅτε καὶ τὴν σωματικὴν περὶ τὸν νόμον λατρείαν ὁμοίως
ἐκείνοις περιέπειν ἐσπούδαζον. οὗτοι δὲ τοῦ μὲν ἀποστόλου 4

πάμπαν τὰς ἐπιστολάς ἀρνητέας ἠγοῦντο εἶναι δεῖν, ἀποστάτην
15 ἀποκαλοῦντες αὐτὸν τοῦ νόμου, εὐαγγελίῳ δὲ μόνῳ τῶ καθ' Ἐβραίους
λεγομένῳ χρώμενοι, τῶν λοιπῶν σμικρὸν ἐποιοῦντο λόγον· καὶ τὸ 5
μὲν σάββατον καὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαϊκὴν ἀγωγὴν ὁμοίως ἐκείνοις
παρεφύλαττον, ταῖς δ' αὖ κυριακαῖς ἡμέραις ἡμῖν τὰ παραπλήσια
εἰς μνήμην τῆς σωτηρίου ἀναστάσεως ἐπετέλουν· ὅθεν παρὰ τὴν 6
20 τοιαύτην ἐγχείρησιν τῆς τοιαύτης λελόγχασι προσηγορίας, τοῦ Ἐβρι-
ωναίου ὀνόματος τὴν τῆς διανοίας πτωχείαν αὐτῶν ὑποφαίνοντος·
ταύτη γὰρ ἐπίκλην ὁ πτωχὸς παρ' Ἐβραίοις ὀνομάζεται.

Κατὰ τοὺς δηλουμένους χρόνους ἑτέρας αἰρέσεως ἀρχηγὸν γενέ- ΚΗ 28 1
σθαι Κήρινθον παρειλήφαμεν· Γάιος, οὗ φωνὰς ἤδη πρότερον παρα-
25 τέθειμαι, ἐν τῇ φερομένη αὐτοῦ ζητήσῃ ταῦτα περὶ αὐτοῦ γράφει

256, 24/25 176, 21 ff.

ATERBDMΣΑ

20 διασύρεται δὲ αὐτῷ BD διασύρεται δὲ δι' αὐτῶν Δ wie es scheint

25 θατεραλήπτους ABD θατέραι ληπτούς TER κατὰ θάτερα ληπτούς M

5 τῆς BD¹M > ATER getilgt D | 12 μάλιστα ὅτε AT¹BDM μάλισθ'
ὅτι T^cER | 14 πάμπαν TERBDMΔ πάσας Α πάμπαν πάσας Σ | 19 σω-
τηρίου BDMΣ τοῦ κυρίου ATERΑ | 20/21 ἔβριον ΒΣ | 23 δηλουμένουσ
BDM δεδηλωμένουσ ATER | 25 αὐτοῦ² BDΣ de quo Α τοῦ αὐτοῦ ATERM

- 256 >ἀλλὰ καὶ Κήρινθος ὁ δι' ἀποκαλύψεων ὡς ὑπὸ ἀποστόλου 2
 27 >μεγάλου γεγραμμένων τερατολογίας ἡμῖν ὡς δι' ἀγγέλων αὐτῷ
 258 >δεδειγμένας ψευδόμενος ἐπεισάγει, λέγων μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐπίγειον
 >εἶναι τὸ βασίλειον τοῦ Χριστοῦ καὶ πάλιν ἐπιθυμίας καὶ ἡδοναῖς
 >ἐν Ἱερουσαλὴμ τὴν σάρκα πολιτευομένην δουλεύειν. καὶ ἐχθρὸς ὑπάρ-
 >χων ταῖς γραφαῖς τοῦ θεοῦ, ἀριθμὸν χιλιοταετίας ἐν γάμῳ ἑορτῆς,
 5 >θέλων πλανᾶν, λέγει γίνεσθαι.

καὶ Διονύσιος δέ, ὁ τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν παροικίας καθ' ἡμᾶς 3
 τὴν ἐπισκοπὴν ελληχός, ἐν δευτέρῳ τῶν Ἐπαγγελιῶν περὶ τῆς Ἰω-
 ἄννου Ἀποκαλύψεως εἰπὼν τινα ὡς ἐκ τῆς ἀνέκαθεν παραδόσεως,
 τοῦ αὐτοῦ μέμνηται ἀνδρὸς τούτοις τοῖς ῥήμασιν

- 10 >Κήρινθον δέ, τὸν καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου κληθεῖσαν Κηρινθιανὴν 4
 >αἴρεσιν συστησάμενον, ἀξιόπιστον ἐπιφημίσαι θελήσαντα τῷ ἑαυτοῦ
 >πλάσματι ὄνομα. τοῦτο γὰρ εἶναι τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὸ δόγμα,
 >ἐπίγειον ἔσεσθαι τὴν τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν, καὶ ὧν αὐτὸς ὠρέγετο, 5
 >φιλοσόματος ὧν καὶ πάνν σαρκικός, ἐν τούτοις ὄνειροπολεῖν ἔσε-
 15 >σθαι, γαστρὸς καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα πλησμοναῖς, τοῦτ' ἐστὶ σιτίοις
 >καὶ πότοις καὶ γάμοις καὶ δι' ὧν εὐφημότερον ταῦτα φήθη πορι-
 >εῖσθαι, ἑορταῖς καὶ θυσίαις καὶ ἱερείων σφαγαῖς.

ταῦτα Διονύσιος· ὁ δὲ Εἰρηναῖος ἀπορρητοτέρα δὴ τινὰς τοῦ 6
 αὐτοῦ ψευδοδοξίας ἐν πρώτῳ συγγράμματι τῶν πρὸς τὰς αἰρέσεις
 20 προθεῖς, ἐν τῷ τρίτῳ καὶ ἱστορίαν οὐκ ἄξιαν λήθης τῇ γραφῇ
 παραδέδωκεν, ὡς ἐκ παραδόσεως Πολυκάρπου φάσκων Ἰωάννην τὸν

26—S. 258, 1 Apoc. 1, 2. 22, 8

1/2 Apoc. 20, 4—6 — 2/3 Apoc. 21, 2. 10. 22, 1. 2. 14. 17 — 4 Apoc.
 20, 3. 6 — 4/5 Apoc. 19, 7. 9. 21, 2. 9. 22, 17 — 10—17 = 7, 25, 2. 3 —
 18—20 Iren. 1, 26, 1 — 21—S. 260, 6 Iren. 3, 3, 4 vgl. unten 4, 14, 6

ATERBDMΣΔ

26 ὁ alte Interpolation, wenn nicht nach ὁ etwas fehlt

1 δεδειγμένας AT¹BD δεδιδαγμένας ERΣ γρ δεδιδαγμένας Tem δεδειδαγ-
 μένας M vgl. Theodor. haer. 2, 3 ἀγγέλων [ἀπειλῶν HSS] τινων διδασκαλίας
 συνέθηγε | 3 δουλεύειν Π δουλεύσειν Δ | 4 γάμοι ἑορτῆς alte Corruptel,
 γάμον ἑορτῇ Tr Fest der Hochzeit Σ nuptiarum festiuitates Δ mit ungenügender
 Conjectur, vor ἐν γάμοις scheint etwas ausgefallen zu sein | 11 συστησάμενον
 αἴρεσιν 7, 25, 2 | 15 πλησμοναῖς 7, 25, 3 πλησμονῶν Π

260 ἀπόστολον εἰσελθεῖν ποτε ἐν βαλανείῳ, ὥστε λούσασθαι, γρόντα δὲ
 ἔνδον ὄντα τὸν Κήρινθον, ἀποπηδῆσαι τε τοῦ τόπου καὶ ἐκφυγεῖν
 θύραζε, μηδ' ὑπομείναντα τὴν αὐτὴν αὐτῷ ὑποδῦναι στέγην, ταῦτο
 δὲ τοῦτο καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ παραινέσαι, φήσαντα >φύγωμεν, μὴ καὶ
 5 τὸ βαλανεῖον συμπέσῃ, ἔνδον ὄντος Κηρίνθου τοῦ τῆς ἀληθείας
 ἐχθροῦ.

Ἐπὶ τούτων δῆτα καὶ ἡ λεγομένη τῶν Νικολαϊτῶν αἵρεσις ἐπὶ ΚΘ 29 1
 σμικρότατον συνέστη χρόνον, ἧς δὴ καὶ ἡ τοῦ Ἰωάννου Ἀποκάλυψις
 μνημονεύει· οὗτοι Νικόλαον ἓνα τῶν ἀμφὶ τὸν Στέφανον διαζόντων
 10 πρὸς τῶν ἀποστόλων ἐπὶ τῇ τῶν ἐνδεῶν θεραπείᾳ προκεχειρισμένων
 ἦρχον. ὁ γε μὴν Ἀλεξανδρεὺς Κλήμης ἐν τρίτῳ Στρωματεῖ ταῦτα
 περὶ αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἱστορεῖ

>όραϊαν, φασί, γυναῖκα ἔχων οὗτος, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τὴν τοῦ 2
 >σωτῆρος πρὸς τῶν ἀποστόλων ὀνειδισθεὶς ζηλοτυπίαν, εἰς μέσον
 15 >ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα γῆμαι τῷ βουλομένῳ ἐπέτρεψεν. ἀκόλουθον
 >γὰρ εἶναι φάσι τὴν πράξιν ταύτην ἐκείνη τῇ φωνῇ τῇ ὅτι >παρα-
 >χρᾶσθαι τῇ σαρκὶ δεῖ, καὶ δὴ κατακολουθήσαντες τῷ γεγενημένῳ
 >τῷ τε εἰρημένῳ ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως, ἀνέδην ἐκπορευέουσιν οἱ
 >τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ μετιόντες. πυνθάνομαι δ' ἐγὼ τὸν Νικόλαον 3
 20 >μηδεμιᾶ ἑτέρα παρ' ἣν ἔγημε κεχρηῆσθαι γυναικί, τῶν τε ἐκείνου
 >τέκνων τὰς μὲν θηλείας καταγρηᾶσαι παρθένους, ἄφθορον δὲ δια-
 >μεῖναι τὸν νόον ὧν οὕτως ἐχόντων ἀποβολὴ πάθους ἦν ἢ εἰς μέσον
 >τῶν ἀποστόλων τῆς ζηλοτυπουμένης ἐκκύκλησις γυναικός, καὶ ἡ
 >ἐγκράτεια τῶν περισπονδάστων ἡδονῶν τὸ >παραχρᾶσθαι τῇ σαρκί·
 25 >ἐδίδασκεν. οὐ γάρ, οἶμαι, ἐβούλετο κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἐντολὴν
 >>δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, ἡδονῇ καὶ κυρίῳ. λέγουσι δ' οὖν καὶ 4
 262 τὸν Μαθθίαν οὕτω διδάξαι, σαρκὶ μὲν μάχεσθαι καὶ παραχρᾶσθαι

8/9 Apoc. 2, 6, 15 — 9/10 Act. 6, 5 — 13—S. 262, 3 Clemens strom.
 3, 25, 26 — 16/17 vgl. Clem. strom. 2, 118 — 26 Matth. 6, 24 Luc. 16, 13
 — 26—S. 262, 3 Zahn GK 2, 754

ATERBDMΣΑ

1 ἐν βαλανείῳ AB ἐν βαλανίῳ DM εἰς βαλανεῖον TER | 7 τούτων
 TEBDM τοῦτω ARΣ | 10 προκεχειρισμένων AΣΑ προκεχειρισμένον TERBDM
 | 13 φασί ATERDM > Σ φησὶ BA CI HS | 16/17 παραχρᾶσθαι ATERBD
 [παραγρηῆσθαι Clem. strom. 2, 118 und 3, 26] παρὰγρηῆσθαι M CI HS | 23 ἐκ-
 κύκλησις BDM ἐγκύκλησις ATER ἐκκύκλησις aus ἐγκύκλησις corr. CI HS |
 26 κυρίῳ ΠΣ θεῷ A CI | γ' οὖν B CI

1 μαθθίαν ΠA CI ἡβήη Σ

262 >μηδὲν αὐτῇ πρὸς ἡδονὴν ἐνδιδόντα, ψυχὴν δὲ αὖξιν διὰ πίστεως
>καὶ γνώσεως<.

ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν κατὰ τοὺς δηλουμένους χρόνους παρα-
5 βραβεῦσαι τὴν ἀλήθειαν ἐγκεχειρηκότων, λόγον γε μὴν θάπτον εἰς
τὸ παντελὲς ἀπεσβηκότων εἰρήσθω.

ὁ μέντοι Κλήμης, οὗ τὰς φωνὰς ἀρτίως ἀνέγνωμεν, τοῖς προ- Α 30 1
ειρημένοις ἐξῆς διὰ τοὺς ἀθετοῦντας τὸν γάμον τοὺς τῶν ἀποστόλων
ἐξετασθέντας ἐν συζυγίαις καταλέγει, φάσκων

10 >ἢ καὶ τοὺς ἀποστόλους ἀποδοκιμάσουσιν; Πέτρος μὲν γὰρ καὶ
>Φίλιππος ἐπαιδοποιήσαντο, Φίλιππος δὲ καὶ τὰς θυγατέρας ἀνδράσιν
>ἐξέδωκεν, καὶ ὁ γε Παῦλος οὐκ ὀκνεῖ ἐν τινι ἐπιστολῇ τὴν αὐτοῦ
>προσαγορευῆσαι σύζυγον, ἣν οὐ περιεκόμιζεν διὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας
>εὐστάλεις<.

15 ἐπεὶ δὲ τούτων ἐμνήσθημεν, οὐ λυπεῖ καὶ ἄλλην ἀξιολογήθητον ²
ἱστορίαν τοῦ αὐτοῦ παραθέσθαι, ἣν ἐν τῷ ἐβδόμῳ Στρωματεῖ τούτου
ἱστορῶν ἀνέγραψεν τὸν τρόπον

>φασὶ γοῦν τὸν μακάριον Πέτρον θεασάμενον τὴν ἑαυτοῦ γυ-
>ναῖκα ἀπαγομένην τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἦσθῆναι μὲν τῆς κλήσεως χάριν
20 >καὶ τῆς εἰς οἶκον ἀνακομιδῆς, ἐπιφωνῆσαι δὲ εὐ μάλᾳ προτρεπτικῶς
>καὶ παρακλητικῶς, ἐξ ὀνόματος προσειπόντα >μέμνησο, ὡς αὕτη, τοῦ
>κυρίου<. τοιοῦτος ἦν ὁ τῶν μακαρίων γάμος καὶ ἡ τῶν φιλιτάτων
>τελεία διάθεσις<.

264 καὶ ταῦτα δ', οἰκεία ὄντα τῇ μετὰ χειρὸς ὑποθέσει, ἐνταῦθά
μοι κατὰ καιρὸν κείσθω.

Παῦλον μὲν οὖν καὶ Πέτρον τῆς τελευτῆς ὁ τε χρόνος καὶ ὁ Α 31 1

10—14 strom. 3, 52. 53 — 12/13 Phil. 4, 3 — 13/14 I Kor. 9, 5. 12 —

18—23 strom. 7, 63. 64

3—5 176, 17 ff.

ATERBDMΣΑ

2 ἡδονὴν ἀκόλαστον Cl | 7 τὰς AT¹BDΣΑ ταῦτα τὰς ERM, T^c getilgt
| 8 τὸν γάμον T^cERM γάμον AT¹BD | 10 ἀποδοκιμάσουσιν Π ἀποδοκιμά-
ζουσιν A ClHS | 13 οὐ > B | 15 ἐπεὶ δὲ ADM ἐπειδὴ T¹ ἐπεὶ δὲ B
ἐπειδὴ δὲ T^cER δὲ bezeugen ΣΑ | 20 εἰς BDM Cl ἐπ' ATER | 22 τῶν φιλι-
τάτων ΠΣ alter Fehler beatorum A nach Conjectur, μέχρι τῶν φιλιτάτων Cl

264 τρόπος καὶ πρὸς ἔτι τῆς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου τῶν σκηνω-
 5 μάτων αὐτῶν καταθέσεως ὁ χώρος ἤδη πρότερον ἡμῖν δεδήλωται·
 τοῦ δὲ Ἰωάννου τὰ μὲν τοῦ χρόνου ἤδη πως εἴρηται, τὸ δὲ γε τοῦ 2
 σκηνώματος αὐτοῦ χωρίον ἐξ ἐπιστολῆς Πολυκράτους (τῆς δ' ἐν Ἐφέσῳ
 παροικίας ἐπίσκοπος οὗτος ἦν) ἐπιδείκνυται, ἦν Οὐίκτορι Ῥωμαίων
 ἐπισκόπῳ γράφων, ὁμοῦ τε αὐτοῦ καὶ Φιλίππου μνημονεύει τοῦ
 10 ἀποστόλου τῶν τε τούτου θυγατέρων ὧδέ πως

καὶ γὰρ κατὰ τὴν Ἀσίαν μεγάλα στοιχεῖα κεκοίμηται· ἅτινα 3
 ἀναστήσεται τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου, ἐν ἣ ἔρχε-
 ται μετὰ δόξης ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀναζητήσει πάντας τοὺς ἁγίους, Φί-
 λlipπον τῶν δώδεκα ἀποστόλων, ὃς κεκοίμηται ἐν Ἱεραπόλει καὶ
 15 δύο θυγατέρες αὐτοῦ γεγηρακῆναι παρθένοι καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῦ θυ-
 γάτηρ ἐν ἁγίῳ πνεύματι πολιτευσάμενη ἐν Ἐφέσῳ ἀναπαύεται· ἔτι
 δὲ καὶ Ἰωάννης, ὁ ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ κυρίου ἀναπεσὼν, ὃς ἐγενήθη
 ἱερεὺς τὸ πέταλον πεφορεκὼς καὶ μάρτυς καὶ διδάσκαλος, οὗτος ἐν
 Ἐφέσῳ κεκοίμηται.

20 ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶνδε τελευτῆς· καὶ ἐν τῷ Γαίῳ δέ, οὗ 4
 μικρῷ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, διαλόγῳ Πρόκλος, πρὸς ὃν ἐποιεῖτο τὴν
 266 ζήτησιν, περὶ τῆς Φιλίππου καὶ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ τελευτῆς,
 συνάδων τοῖς ἐκτεθεισῶν, οὕτω φησὶν

μετὰ τοῦτον προφητίδες τέσσαρες αἱ Φιλίππου γεγένηρται ἐν
 Ἱεραπόλει τῇ κατὰ τὴν Ἀσίαν· ὁ τάφος αὐτῶν ἐστὶν ἐκεῖ καὶ ὁ τοῦ
 5 πατρὸς αὐτῶν.

6 236, 18 ff. — 11—19 = 5, 24, 2. 3 — 17 Ioann. 13, 25. [21, 20 —
 18 Exod. 28, 32—34. Lev. 8, 9. Matth. 18, 18 — 20/21 256, 24 ff.

ATERBDMΣΔ

7 Polykarpos Σ | 11 καὶ γὰρ T durch Rasur corr., ERBDM [= 5, 24, 2
 Π] καὶ γὰρ καὶ AT¹ | 12 ἐσχάτη ΠΣΑ > 5, 24, 2 | 13 οὐρανῶν 5, 24, 2
 | 13/14 φίλιππον ΠΔ [= 5, 24, 2 AT¹ERBDM Hieron. de uir. ill. 45 φίλιπος Tr]
 die Stelle ist verdorben, vgl. zu 16 | 14 τῶν TERBDM [= 5, 24, 2 TERBDM]
 τὸν τῶν A [= 5, 24, 2 A] | 15 δύο θυγατέρες αὐτοῦ und ἡ ἑτέρα [= die eine von
 zweien] αὐτοῦ θυγάτηρ können ursprünglich so nicht neben einander gestanden
 haben, die Stelle scheint lückenhaft | 16 πολιτευσάμενη ATERDMΣΔ [= 5,
 24, 2 ATERΣ] πολιτευσάμενη ἢ B [= 5, 24, 2 BDMΔ Hieron] | ἀναπέπανται D¹
 [= 5, 24, 2 M] corr. Dem

3 τοῦτον TcERΣ τοῦτο BDM τοῦτον δὲ AT¹ haec autem Δ

266 ταῦτα μὲν οὕτως· ὁ δὲ Δουκᾶς ἐν ταῖς Πράξεσιν τῶν ἀποστόλων 5
 τῶν Φιλίππου θυγατέρων ἐν Καισαρείᾳ τῆς Ἰουδαίας ἅμα τῷ πατρὶ
 τότε διατριβουσῶν προφητικοῦ τε χαρίσματος ἤξιωμένων μνημονεύει,
 κατὰ λέξιν ὡδὲ πως λέγων >ἦλθομεν εἰς Καισάρειαν, καὶ εἰσελ-
 10 >θόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὄντος
 >ἐκ τῶν ἑπτά, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ. τούτῳ δὲ ἦσαν παρ-
 >θένοι θυγατέρες τέσσαρες προφητεύουσαι. τὰ μὲν οὖν εἰς 6
 ἡμετέραν ἐλθόντα γινώσκω περὶ τε τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἀποστο-
 λικῶν χρόνων ὧν τε καταλειπίσασιν ἡμῖν ἱερῶν γραμμάτων καὶ
 15 τῶν ἀντιλεγομένων μὲν, ὅμως δ' ἐν πλείσταις ἐκκλησίαις παρὰ πολ-
 λοις δεδημοσιευμένων τῶν τε παντελῶς νόθων καὶ τῆς ἀποστολικῆς
 ὀρθοδοξίας ἀλλοτρίων ἐν τούτοις διειληφότες, ἐπὶ τὴν τῶν ἐξῆς
 προίωμεν ἱστορίαν.

Μετὰ Νέρωνα καὶ Δομετιανὸν κατὰ τοῦτον οὗ νῦν τοὺς χρό- AB 32 1
 20 νους ἐξετάζομεν, μερικῶς καὶ κατὰ πόλεις ἐξ ἐπαναστάσεως δῆμων
 τὸν καθ' ἡμῶν κατέχει λόγος ἀνακινήθηραι διωγμὸν· ἐν ᾧ Συμεῶνα
 τὸν τοῦ Κλωπᾶ, ὃν δεύτερον καταστήναι τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκ-
 κλησίας ἐπίσκοπον ἐδηλώσαμεν, μαρτυρίῳ τὸν βίον ἀναλῦσαι παρει-
 λήψαμεν. καὶ τούτου μάρτυς αὐτὸς ἐκεῖνος, οὗ διαφόροις ἤδη 2
 25 πρότερον ἐχρησάμεθα φωναῖς, Ἡγήσιππος· ὃς δὴ περὶ τινων αἰρε-
 268 τικῶν ἱστορῶν, ἐπιφέρει δηλῶν ὡς ἄρα ὑπὸ τούτων κατὰ τόνδε τὸν
 χρόνον ὑπομείνας κατηγορίαν, πολυτρόπως ὁ δηλούμενος ὡς ἂν
 Χριστιανὸς ἐπὶ πλείσταις ἀκισθεῖς ἡμέραις αὐτόν τε τὸν δικαστὴν
 καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν εἰς τὰ μέγιστα καταπλήξας, τῷ τοῦ κυρίου
 5 πάθει παραπλήσιον τέλος ἀπηνέγκατο· οὐδὲν δὲ οἶον καὶ τοῦ συγ- 3
 γραφέως ἐπακοῦσαι, αὐτὰ δὴ ταῦτα κατὰ λέξιν ὡδὲ πως ἱστο-
 ροῦντος

>ἀπὸ τούτων δηλαδὴ τῶν αἰρετικῶν κατηγοροῦσί τινες Σίμωνος

9—12 Act. 21, 8. 9 — 21—23 226, 20 ff.

8—10 Zahn, Forsch. 6, 241

ATERBDMΣΑ

6 μὲν BDMR μὲν οὖν ATE | 7 des anderen Philippios Σ | 13 ἀποστό-
 λων BDMΣΑ ἀποστόλων αὐτῶν ATER | 21 τὸν AT^cER τῶν T¹BDM

25 ὅς δὴ περὶ τινων ATERM is ergo Α περὶ τινων γοῦν BDΣ

8 Σίμωνος BD¹M [Hieron. Eusarm zu ol. 221 Chron. pasch. 471, 12; Συμεῶν
 ὁ καὶ Σίμων Chron. pasch. 460, 14 = Hieron. Eusarm ol. 210] συμεῶνος ATERD^rΣΑ
 vgl. zu 270, 2

268 >τοῦ Κλωπᾶ ὡς ὄντος ἀπὸ Δαυὶδ καὶ Χριστιανοῦ, καὶ οὕτως μαρ-
10 >τυρεῖ ἐτῶν ὧν ῥα ἐπὶ Τραϊανοῦ Καίσαρος καὶ ὑπατικοῦ Ἀττικοῦ.

φησὶν δὲ ὁ αὐτὸς ὡς ἄρα καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ, ζητου- 4
μένων τότε τῶν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς Ἰουδαίων φυλῆς, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν
ὄντας ἀλῶναι συνέβη. λογισμῶ δ' ἂν καὶ τὸν Συμεῶνα τῶν αὐ-
τοπιτῶν καὶ αὐτηζῶσαν εἴποι ἂν τις γεγονέναι τοῦ κυρίου, τεκμηρίω
15 τῷ μήκει τοῦ χρόνου τῆς αὐτοῦ ζωῆς χρόμενος καὶ τῷ μνημονεύειν
τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν Μαρίας τῆς τοῦ Κλωπᾶ, οὗ γεγονέναι
αὐτὸν καὶ πρότερον ὁ λόγος ἐδήλωσεν. ὁ δ' αὐτὸς συγγραφεὺς 5
καὶ ἑτέρους ἀπογόνους ἐνὸς τῶν φερομένων ἀδελφῶν τοῦ σωτῆρος,
ὃ ὄνομα Ἰούδας, φησὶν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιβιῶναι βασιλείαν μετὰ τὴν
20 ἤδη πρότερον ἱστορηθεῖσαν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως
ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρίαν, γράφει δὲ οὕτως

>ἔρχονται οὖν καὶ προηγούνται πάσης ἐκκλησίας ὡς μάρτυρες 6
>καὶ ἀπὸ γένους τοῦ κυρίου, καὶ γενομένης εἰρήνης βαθείας ἐν πάση
270 >ἐκκλησίᾳ, μένουσι μέχρι Τραϊανοῦ Καίσαρος, μέχρις οὗ ὁ ἐκ θεοῦ
>τοῦ κυρίου, ὁ προειρημένος Σίμων υἱὸς Κλωπᾶ, συκοφαντηθεὶς ὑπὸ
>τῶν αἰρέσεων ὡσαύτως κατηγορήθη καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῷ αὐτῷ λόγῳ
>ἐπὶ Ἀττικοῦ τοῦ ὑπατικοῦ. καὶ ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις αἰκιζόμενος
5 >ἐμαρτύρησεν, ὡς πάντας ὑπερθανμάζειν καὶ τὸν ὑπατικὸν πῶς ῥα
>τυγχάνων ἐτῶν ὑπέμεινεν, καὶ ἐκελεύσθη σταυρωθῆναι.

ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτὸς ἀνὴρ διηγούμενος τὰ κατὰ τοὺς δηλου- 7
μένους, ἐπιλέγει ὡς ἄρα μέχρι τῶν τότε χρόνων παρθένος καθαρά
καὶ ἀδιάφθορος ἔμεινεν ἡ ἐκκλησία, ἐν ἀδήλω πον σκότει ὡς εἰ
10 φωλεόντων εἰς ἔτι τότε τῶν, εἰ καὶ τινες ὑπῆρχον, παραφθίρειν

16 Ioann. 19, 25 — 17 228, 5. 6 — 19—21 232, 18 ff. — 22—S. 270, 6
Zahn, Forsch. 6, 239

ATERBDMΣΑ

9 οὗτος Σ | 10 ἀττικοῦ AT^rBDM Chron. pasch. 471, 15 ἀντικοῦ T¹ERΣ
beides A HSS vgl. zu 270, 4 | 17 αὐτὸν AT¹BDΣΑ αὐτὴν Tr (T^c unleserlich)
ERM | 18 ἀπογόνου BDMΣΑ ἀπὸ γένουσ ATER | 19 φησὶν ABDΣ ὃν
φησὶν TERM | 20 αὐτῶν AT¹BDcΣ τῶν D¹ αὐτῶ T^cERM

1 ὁ ATER > BDM | 2 σίμων BD¹ συμῶν ATERD^rMΣΑ vgl. zu 268, 8
| 3 αἰρετικῶν ΣΑ | 4 ἀττικοῦ AT¹BDM ἀντικοῦ Tr^rERΣ > A vgl. zu
268, 10 | πολλὰς ἡμέραις T^cERBDM πολλὰς ἡμέρας AT¹ | 9 ἔμεινεν T¹B
ἔμεινεν AT^cERDM | 9/10 σκότει ὡς εἰ φωλεόντων Schw σκότει ὡς φωλεόντων
B wie in Finsternis verborgen waren Σ σκοτίωσ φωλεόντων E σκότει ἐμφο-
λεόντων DM σκοτίω ἐμφωλεόντων RTr σκότει φωλεόντων A, T¹T^c unleserlich

270 ἐπιχειροῦντων τὸν ὑγιῆ κανόνα τοῦ σωτηρίου κηρύγματος· ὡς δ' ὁ 8
 15 ἱερός τῶν ἀποστόλων χορὸς διάφορον εἰλήφει τοῦ βίου τέλος παρε-
 ληλύθει τε ἢ γενεὰ ἐκείνη τῶν αὐταῖς ἀκοαῖς τῆς ἐνθέου σοφίας
 ἐπακοῦσαι κατηξιωμένων, τηρικαῦτα τῆς ἀθέου πλάνης ἀρχὴν ἐλάμ-
 15 βαθεν ἢ σύστασις διὰ τῆς τῶν ἑτεροδιδασκάλων ἀπάτης, οἳ καὶ ἄτε
 μηδενὸς ἔτι τῶν ἀποστόλων λειπομένου, γυμνῆ λοιπὸν ἤδη κεφαλῇ
 τῷ τῆς ἀληθείας κηρύγματι τὴν ψευδώνυμον γνῶσιν ἀντικηρύττειν
 ἐπεχείρουν.

Τοσοῦτός γε μὴν ἐν πλείοσι τόποις ὁ καθ' ἡμῶν ἐπετάθη τότε **ΑΓ 33 1**
 20 διωγμός, ὡς Πλίνιον Σεκουῖνον, ἐπισημώτατον ἡγεμόνων, ἐπὶ τῷ
 272 πλήθει τῶν μαρτύρων κινήθοντα, βασιλεὶ κοινώσασθαι περὶ τοῦ
 πλήθους τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀναιρουμένων, ἅμα δ' ἐν ταύτῳ μη-
 νῦσαι μηδὲν ἀνόσιον μηδὲ παρὰ τοὺς νόμους πράττειν αὐτοὺς κατ-
 5 ειληφέναι, πλὴν τό γε ἅμα τῇ ἐφ' διεγειρομένους τὸν Χριστὸν
 5 θεοῦ δίκην ὑμνεῖν, τὸ δὲ μοιχεύειν καὶ φονεύειν καὶ τὰ συγγενῆ
 τούτοις ἀθέμιτα πλημμελήματα καὶ αὐτοὺς ἀπαγορεύειν πάντα τε
 πράττειν ἀκολούθως τοῖς νόμοις· πρὸς ἃ τὸν Τραϊανὸν δόγμα 2
 τοιόνδε τεθεικέναι, τὸ Χριστιανῶν φῶλον μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν,
 ἐμπεσοῦν δὲ κολάζεσθαι· δι' οὗ ποσῶς μὲν τοῦ διωγμοῦ σβεσθῆναι
 10 τὴν ἀπειλὴν σφοδρότατα ἐγκειμένην, οὐ χεῖρόν γε μὴν τοῖς κα-
 κουργεῖν περὶ ἡμᾶς ἐθέλουσιν λείπεσθαι προφάσεις, ἔσθ' ὅπῃ μὲν
 τῶν δῆμων, ἔσθ' ὅπῃ δὲ καὶ τῶν κατὰ χώρας ἀρχόντων τὰς
 καθ' ἡμῶν συσκευαζομένων ἐπιβουλὰς, ὡς καὶ ἄνευ προφανῶν
 διωγμῶν μερικὸς κατ' ἐπαρχίαν ἐξάπτεσθαι πλείους τε τῶν πιστῶν
 15 διαφόροις ἐναγωνίζεσθαι μαρτυροῖσι. εἰληπταὶ δ' ἡ ἱστορία ἐξ ἧς 3
 ἀνώτερον δεδηλώκαμεν τοῦ Τερτυλλιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἀπολογίας, ἧς
 ἡ ἐρμηγεία τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον

καίτοι εὐρήκαμεν καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς ἐπιζήτησιν κεκωλυμένην.

17 I Tim. 6, 20

15/16 110, 16 ff. — 18—S. 274, 3 Tertullian. apol. 2

ATERBDMΣΑ

18 ἐπεχείρουν AT¹DMΣ ἐπεχείρουν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως περὶ τούτων
 διαλαβὸν ὡδὲ πως ἔλεξεν· ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τὰ ἐξῆς τῆς ἱστορίας δὲ προβαίνοντες
 ἴωμεν TemERB sed istud bellum intrinsecus gerebatur A

8 μὴ ATERΣΑ > BDM | 9 κολάζεσθαι ATERΣΑ μὴ κολάζεσθαι BDM
 | δὲ οὐ TERBDMΣΑ οὐ γενομένου A | 10 ἐγκειμένην TERBDM ἐγκειμένου
 A | χεῖρον TERBD¹MΣΑ χείρονάσ A χείρονάσ D^r | 14 ἐπαρχίαν ABD
 ἐπαρχίας TERM | 15 δ' ἡ TERDM δὴ B δ' ἡμῶν AΣ

Eusebius, Kirchengeschichte.

272 Πλίνιος γὰρ Σεκοῦνδος ἡγούμενος ἐπαρχίου κατακρίνας Χριστιανούς
 20 τινὰς καὶ τῆς ἀξίας ἐκβαλὼν, ταραχθεὶς τῷ πλήθει, διὸ ἡγνόει τί
 αὐτῷ λοιπὸν εἴη πρακτέον, Τραϊανῷ τῷ βασιλεὶ ἀνεκοινώσατο
 λέγων ἕξω τοῦ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς εἰδωλολατρεῖν οὐδὲν ἀνόσιον
 ἐν αὐτοῖς εὐρηκέναι· ἐμήνεν δὲ καὶ τοῦτο, ἀνίστασθαι ἕσθαι τοὺς
 Χριστιανούς καὶ τὸν Χριστὸν θεοῦ δίχην ὑμνεῖν καὶ πρὸς τὸ τὴν
 25 ἐπιστήμην αὐτῶν διαφυλάσσειν κωλύεσθαι φονεῦν, μοιχεύειν, πλεο-
 274 νεκτεῖν, ἀποστερεῖν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν
 Τραϊανὸς τὸ τῶν Χριστιανῶν φῦλον μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν, ἐμπεσὸν
 δὲ κολάζεσθαι.

καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις ἦν·

5 τῶν δ' ἐπὶ Ῥώμης ἐπισκόπων ἔτι τρίτῳ τῆς τοῦ προειρημένου ΑΔ 34
 βασιλέως ἀρχῆς Κλήμης Ἐδάρεστῳ παραδοὺς τὴν λειτουργίαν ἀναλύνει
 τὸν βίον, τὰ πάντα προστάς ἔτεσιν ἑννέα τῆς τοῦ θεοῦ λόγου δι-
 δασκαλίας·

ἀλλὰ καὶ τοῦ Συμεῶνος τὸν δηλωθέντα τελειωθέντος τρόπον, ΑΕ 35
 10 τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκοπῆς τὸν θρόνον Ἰουδαῖός τις ὄνομα
 Ἰουστός, μυρίων ὄσων ἐκ περιτομῆς εἰς τὸν Χριστὸν τηρικαῦτα πε-
 πιστενκότων εἰς καὶ αὐτὸς ὢν, διαδέχεται.

Διέπερπέν γε μὴν κατὰ τούτους ἐπὶ τῆς Ἀσίας τῶν ἀποστόλων Ας 36 1
 ὀμιλητῆς Πολύκαρπος, τῆς κατὰ Σμύρναν ἐκκλησίας πρὸς τῶν αὐ-
 15 τοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ κυρίου τὴν ἐπισκοπὴν ἐγκραχειρισμένος·
 καθ' ὃν ἐγνωρίζετο Παπίας, τῆς ἐν Ἱεραπόλει παροικίας καὶ αὐτὸς 2
 ἐπίσκοπος, ὃ τε παρὰ πλείστοις εἰς ἔτι νῦν διαβόητος Ἰγνάτιος, τῆς
 κατὰ Ἀντιόχειαν Πέτρον διαδοχῆς δεύτερος τὴν ἐπισκοπὴν κεκληρω-
 μένος. λόγος δ' ἔχει τοῦτον ἀπὸ Συρίας ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν 3
 20 ἀναπεμφθέντα, θηρίων γενέσθαι βορὰν τῆς εἰς Χριστὸν μαρτυρίας

21—S. 274, 1 Plin. et Traian. epist. 96, 7

2/3 Plin. et Traian. epist. 97, 2

ATERBDMΣΑ

20 διὸ ἡγνόει TEBΣ διὸ ἡγνόει D δι' ὁ ἡγνόει RM διηγνόει A | 21 λοι-
 πὸν ATEDMΣ^{arm} > RBΣ | τραϊανῷ TERBDMΣ τραϊανῷ οὖν A

2/3 μὴ ἐκζητεῖσθαι μὲν, ἐμπεσὸν δὲ ATERΣ ἐκζητεῖσθαι μὲν. μὴ ἐμπεσὸν
 δὲ B¹D¹ ἐκζητεῖσθαι μὲν. ἐμπεσὸν δὲ μὴ DrM ἐκζητεῖσθαι μὲν μὴ· ἐμπεσὸν δὲ
 Br | 11 εἰς ABDM τῶν εἰς T¹TrER, T^c nicht zu erkennen | 16 παπίας
 AERMΑ παπίας ὄνομα κύριον BΣ παπίας |||| (11 Buchst. getilgt) TD |
 17 ἐπίσκοπος AT¹MΣΑ ἐπίσκοπος ἀνήρ τὰ πάντα διὸ μάλιστα λογιώτατος καὶ
 τῆς γραφῆς εἰδήμων T^{em}ERBD

- 274 ἔνεκεν· καὶ δὴ τὴν δι' Ἀσίας ἀνακομιδὴν μετ' ἐπιμελεστάτης φρου- 4
 ρῶν φυλακῆς ποιούμενος, τὰς κατὰ πόλιν αἷς ἐπεδήμει, παροικίας
 ταῖς διὰ λόγων ὁμιλίαις τε καὶ προτροπαῖς ἐπιρρωννύς, ἐν πρώτοις
 276 μάλιστα προφυλάττεσθαι τὰς ἀρέσεις ἄρτι τότε πρώτον ἐπιπολα-
 ζούσας παρήνει προύτρεπέν τε ἀπρὶς ἔχεσθαι τῆς τῶν ἀποστόλων
 παραδόσεως, ἣν ὑπὲρ ἀσφαλείας καὶ ἐγγράφως ἤδη μαρτυρούμενος
 διατυποῦσθαι ἀναγκαῖον ἡγείτο. οὕτω δῆτα ἐν Σμύρνῃ γενόμενος, 5
 5 ἔνθα ὁ Πολύκαρπος ἦν, μίαν μὲν τῇ κατὰ τὴν Ἐφεσον ἐπιστολῆν
 ἐκκλησίᾳ γράφει, ποιμένος αὐτῆς μνημονεύων Ὀνησίμου, ἑτέραν δὲ
 τῇ ἐν Μαγνησίᾳ τῇ πρὸς Μαιάνδρῳ, ἔνθα πάλιν ἐπισκόπον Δαμᾶ
 μνήμην πεποιήται, καὶ τῇ ἐν Τράλλεσι δὲ ἄλλην, ἣς ἄρχοντα τότε
 ὄντα Πολύβιον ἰστορεῖ. πρὸς ταύταις καὶ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ 6
 10 γράφει, ἣ καὶ παράκλησιν προτείνει ὡς μὴ παραιτησάμενοι τοῦ μαρ-
 τυρίου τῆς ποθουμένης αὐτὸν ἀποστερήσαιεν ἐλπίδος· ἐξ ὧν καὶ
 βραχύτατα εἰς ἐπίδειξιν τῶν εἰρημένων παραθέσθαι ἄξιον. γράφει
 δὴ οὖν κατὰ λέξιν

ἀπὸ Συρίας μέχρι Ῥώμης θηριομαχῶ διὰ γῆς καὶ θαλάσσης, 7
 15 >νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐνδεθεμένος δέκα λεοπάρδοις, ὁ ἐστὶν στρατιω-
 >τικὸν τάγμα, οἳ καὶ εὐεργετούμενοι χεῖρονες γίνονται, ἐν δὲ τοῖς
 >ἀδικήμασιν αὐτῶν μᾶλλον μαθητεύομαι· ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο δεδι-
 >καίωμαι. ὄναιμην τῶν θηρίων τῶν ἐμοὶ ἐτοίμων, ἃ καὶ εὐχομαι 8
 >σύντομά μοι εὐρεθῆναι· ἃ καὶ κολακεύσω συντόμως με καταφαγεῖν,
 20 >οὐχ ὡςπερ τινῶν δειλαινώμενα οὐχ ἤψαντο, κὰν αὐτὰ δὲ ἄζοντα
 >μὴ θέλῃ, ἐγὼ προσβιάσομαι. συγγνώμην μοι ἔχετε· τί μοι συμφέ- 9
 >ρει, ἐγὼ γινώσκω, νῦν ἄρχομαι μαθητῆς εἶναι. μηδέν με ζηλώσαι
 >τῶν ὀρατῶν καὶ ἀορατῶν, ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω· πῦρ καὶ

4/5 Ign. Eph. 21 — 6 Ign. Eph. 1. 2. 6 — 7/8 Ign. Magn. 2. 15
 — 8/9 Ign. Trall. 1. 12 — 14—S. 278, 3 Ign. Röm. 5 — 17/18
 I Kor. 4, 4

ATERBDMΣΑ

21 καὶ δὴ BDMΣ οὗτος δὴ οὖν ATER | 22 αἷς ἐπεδήμει A, T durch
 Rasur, ERBM αἷς ἐνεπεδήμει T¹D ἐν αἷς ἐπεδήμει Te | παροικίας Te, E durch
 Rasur, RD¹M παροικίας AT¹E¹B, D¹ corr.

1/2 ἐπιπολαζούσας TERBDMΣ ἀναφρείσας καὶ ἐπιπολαζούσας A | 7 τῇ¹
 AT¹RMD¹ τὴν T¹EBD¹ | 15/16 δ—τάγμα uraltes Glossem | 19 σύντομα
 ΠΑ Ign συντόμως Σ Ign^{sy}r σύντονα vermuthet für Ign Wendland | 20 ἄζοντα
 und ἐζόντα Ign HSS

278 >σταυρὸς θηρίων τε συστάσεις, σκορπισμοὶ ὀστέων, συγκοπαὶ μελῶν, >ἀλεσμοὶ ὅλον τοῦ σώματος, κολάσεις τοῦ διαβόλου εἰς ἐμὲ ἐρχέ- >σθωσαν, μόνον ἵνα Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιτύχω<.

καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς δηλωθείσης πόλεως ταῖς καταλεχθείσαις 10
5 ἐκκλησίαις διευτυπώσατο· ἤδη δ' ἐπέκεινα τῆς Σμύρνης γενόμενος, ἀπὸ Τρωάδος τοῖς τε ἐν Φιλαδελφίᾳ ἀσθεῖς διὰ γραφῆς ὁμιλεῖ καὶ τῇ Σμυρναίων ἐκκλησίᾳ ἰδίως τε τῷ ταύτης προηγουμένῳ Πολύ- κάρπῳ· ὃν οἶα δὴ ἀποστολικὸν ἄνδρα εὖ μάλα γνωρίζων, τὴν κατ' Ἀντιόχειαν αὐτῷ ποιμνῆν οἶα γνήσιος καὶ ἀγαθὸς ποιμὴν παρατί- 10
10 θεται, τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα διὰ σπουδῆς ἔχειν αὐτὸν ἀξίων. ὁ 11
δ' αὐτὸς Σμυρναίοις γράφων, οὐκ οἶδ' ὀπόθεν ῥητοῖς συγκέχρηται, τοιαυτὰ τινα περὶ τοῦ Χριστοῦ διεξιῶν

>ἐγὼ δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν σαρκὶ αὐτὸν οἶδα καὶ πιστεύω >όντα. καὶ ὅτε πρὸς τοὺς περὶ Πέτρον ἐλήλυθεν, ἔφη αὐτοῖς >λά- 15
15 >βετε, ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε ὅτι οὐκ εἰμὶ δαιμόνιον ἀσώματον<· >καὶ εὐθὺς αὐτοῦ ἤψαντο καὶ ἐπίστευσαν<.

οἶδεν δὲ αὐτοῦ τὸ μαρτύριον καὶ ὁ Εἰρηναῖος, καὶ τῶν ἐπιστο- 12
λῶν αὐτοῦ μνημονεύει, λέγων οὕτως

>ὡς εἶπέν τις τῶν ἡμετέρων, διὰ τὴν πρὸς θεὸν μαρτυρίαν κατα- 20
20 >κριθεὶς πρὸς θηρία, ὅτι >σῆτός εἰμι θεοῦ καὶ δι' ὀδόντων θηρίων >ἀλήθωμαί, ἵνα καθαρὸς ἄρτος ἐρεθῶ<.

280 καὶ ὁ Πολύκαρπος δὲ τούτων αὐτῶν μέμνηται ἐν τῇ φερομένῃ 13
αὐτοῦ πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῇ, φάσκων αὐτοῖς ῥήμασιν

>παρακαλῶ οὖν πάντα ὑμᾶς πειθαρχεῖν καὶ ἀσκεῖν πᾶσαν ὑπο-

6 Ign. Philad. 11 — 7 Ign. Smyrn. 12 — 7/8 Ign. an Polyk. 8 —
8—10 Ign. an Polyk. 7 — 13—16 Ign. Smyrn. 3 — 14—16 Resch, Apo-
kryphon 41 — 19—21 Iren. 5, 28, 4 — 20/21 Ign. Röm. 4

3—10 Polykarp. Philipp. 9

ATERBDMΣΑ

1 συστάσεις ABD Ign. σύστασις TERM | 2 ἀλεσμοὶ A ἀλησμοὶ Te ER
ἀλισμοὶ T¹ ἄλισμοὶ BeDem δεσμοὶ D¹M > B¹ Vernichtung Σ roenae A ἀλεσμοὶ
und ἀλησμοὶ Ign HSS | 13 οἶδα AT¹ERBDMΣΑ Ign εἶδον Tr Hieron. de uir.
ill. 16 Ign^{lat} | 19 9̄ ARB τὸν 9̄ TEDM

280 >μονήν, ἣν εἶδετε κατ' ὀφθαλμοὺς οὐ μόνον ἐν τοῖς μακαρίοις Ἰγ-
 5 >νατίῳ καὶ Ρούφῳ καὶ Ζωσίμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλοις τοῖς ἐξ ὑμῶν
 >καὶ ἐν αὐτῷ Παύλῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις, πεπεισμένους ὅτι
 >οὗτοι πάντες οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, ἀλλ' ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ,
 >καὶ ὅτι εἰς τὸν ὀφειλόμενον αὐτοῖς τόπον εἰσὶν παρὰ κυρίου, ὃ καὶ
 >συνέπαθον. οὐ γὰρ τὸν νῦν ἠγάπησαν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν
 10 >ἀποθανόντα καὶ δι' ἡμᾶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀναστάντα.

καὶ ἐξῆς ἐπιφέρει

>εγράφατέ μοι καὶ ὑμεῖς καὶ Ἰγνάτιος, ἵν' ἐάν τις ἀπέρχηται εἰς 14
 >Συρίαν, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ἀποκομίσῃ γράμματα· ὅπερ ποιήσω, ἐάν
 >λάβω καιρὸν εὐθετον, εἴτε ἐγὼ εἴτε ὃν πέμπω πρεσβεύοντα καὶ
 15 >περὶ ὑμῶν. τὰς ἐπιστολάς Ἰγνατίου τὰς πεμφθείσας ἡμῖν ὑπ' αὐ- 15
 >τοῦ καὶ ἄλλας ὅσας εἶχομεν παρ' ἡμῖν, ἐπέμφαμεν ὑμῖν, καθὼς
 >ἐνετείλασθε· αἰτινες ὑποτεταγμέναι εἰσὶν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ· ἐξ ὧν
 >μεγάλα ὠφελήθηται δυνήσεσθε. περιέχουσι γὰρ πίστιν καὶ ὑπο-
 >μονήν καὶ πᾶσαν οἰκοδομὴν τὴν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἀνήκουσαν.

20 καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἰγνάτιον τοιαῦτα· διαδέχεται δὲ μετ' αὐτὸν
 τὴν Ἀντιοχείας ἐπισκοπὴν Ἡρώς.

Τῶν δὲ κατὰ τούτους διαλαμφάντων καὶ Κοδρᾶτος ἦν, ὃν ἅμα **AZ 37 1**
 ταῖς Φιλίππον θυγατρᾶσιν προσητικῷ χαρίσματι λόγος ἔχει δια-
 282 πρέψαι, καὶ ἄλλοι δ' ἐπὶ τούτοις πλείους ἐγνωρίζοντο κατὰ τούσδε,
 τὴν πρώτην τάξιν τῆς τῶν ἀποστόλων ἐπέχοντες διαδοχῆς· οἱ καί,
 ἅτε τηλικῶνδε ὄντες θεοπρεπεῖς μαθηταί, τοὺς κατὰ πάντα τόπον
 τῶν ἐκκλησιῶν προκαταβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων θεμελίους
 5 ἐπρωκοδόμουν, αὐξοντες εἰς πλεον τὸ κήρυγμα καὶ τὰ σωτήρια σπέρ-

7 Phil. 2, 16 — 8 I Clem. 5 — 9 II Tim. 4, 10 — 12—19 Polyk.

Philipp. 13

4/5 I Kor. 3, 10

ATERBDMΣΔ

5 ἀλλὰ — ὑμῶν > Δ | ὑμῶν AT¹BDMΣ ἡμῶν TeER ὑμῶν und ἡμῶν
 Pol HSS | 13 ἡμῶν R Polyklat ad uos Δ | 14/15 εἴτε ἐγὼ — ὑμῶν > Δ |
 16/17 καθὼς — ταύτῃ > Δ | 22/23 ὃν > und nach θυγατρᾶσιν + ἕς Σ

1 τοῦσδε AMΣΔ τοῦτοσ δὲ T¹ERBD τοῦτοσ οἱ T^v | 3 τηλικῶνδε A
 τηλικῶν δὲ B τηλικούτων TeERD τηλοκούτων M, T¹ unleserlich, so [= τηλικούτοι
 oder τηλικοῖδε] Σ | θεοπρεπεῖσ μαθηταί TERDM μαθηταί θεοπρεπεῖσ B θεο-
 πρεπεῖσ bezeugt Σ διαπρεπεῖσ μαθηταί Δ

282 ματα τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀνά πᾶσαν εἰς πλάτος ἐπισπεί-
 ροντες τὴν οἰκουμένην. καὶ γὰρ δὴ πλείστοι τῶν τότε μαθητῶν 2
 σφοδρότερον φιλοσοφίας ἔρωτι πρὸς τοῦ θείου λόγου τὴν ψυχὴν
 πληττόμενοι, τὴν σωτήριον πρότερον ἀπεπλήρουν παρακέλευσιν, ἐν-
 10 δεῖσαι νέμοντες τὰς οὐσίας, εἶτα δὲ ἀποδημίας στελλόμενοι ἔργον
 ἐπετέλουν εὐαγγελιστῶν, τοῖς ἔτι πάμπαν ἀνηκόοις τοῦ τῆς πίστεως
 λόγου κηρύττειν φιλοτιμούμενοι καὶ τὴν τῶν θείων εὐαγγελίων
 παραδιδόναι γραφῆν. οὗτοι δὲ θεμελίους τῆς πίστεως ἐπὶ ξένοις 3
 τισὶ τόποις αὐτὸ μόνον καταβαλλόμενοι ποιμένας τε καθιστάντες
 15 ἑτέρους τούτοις τε αὐτοῖς ἐγχειρίζοντες τὴν τῶν ἀρτίως εἰσαχθέν-
 των γεωργίαν, ἑτέρας αὐτοὶ πάλιν χώρας τε καὶ ἔθνη μετήρσαν σὺν
 τῇ ἐκ θεοῦ χάριτι καὶ συνεργίᾳ, ἐπεὶ καὶ τοῦ θείου πνεύματος εἰς
 ἔτι τότε δι' αὐτῶν πλείστοι παράδοξοι δυνάμεις ἐνήργουν, ὥστε
 ἀπὸ πρώτης ἀκροάσεως ἀθρόως ἀντανδρα πλήθη προθύμως τὴν
 20 εἰς τὸν τῶν ὄλων δημιουργὸν εὐσέβειαν ἐν ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς κατα-
 δέχεσθαι. ἀδυνάτων δ' ὄντος ἡμῖν ἅπαντας ἐξ ὀνόματος ἀπαριθ- 4
 μῆσθαι ὅσοι ποτὲ κατὰ τὴν πρώτην τῶν ἀποστόλων διαδοχὴν ἐν
 ταῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησίαις γέγονασιν ποιμένες ἢ καὶ εὐαγ-
 γελισταί, τούτων εἰκότως ἐξ ὀνόματος γραφῆ μόνων τὴν μνήμην
 284 κατατεθείμεθα, ὧν ἔτι καὶ νῦν εἰς ἡμᾶς δι' ὑπομνημάτων τῆς ἀπο-
 στολικῆς διδασκαλίας ἢ παραδόσεως φέρεται, ὥσπερ οὖν ἀμέλει τοῦ AH 38 1
 Ἰγνατίου ἐν αἷς κατελέξαμεν ἐπιστολαῖς, καὶ τοῦ Κλήμεντος ἐν τῇ
 ἀνωμολογημένῃ παρὰ πᾶσιν, ἣν ἐκ προσώπου τῆς Ῥωμαίων ἐκκλη-
 5 σίας τῇ Κορινθίῳν διευτύωσατο· ἐν ἣ τῆς πρὸς Ἑβραίους πολλὰ
 νοήματα παραθεῖς, ἥδη δὲ καὶ ἀντολεξεῖ ῥητοῖς τισὶν ἐξ αὐτῆς
 χρησάμενος, σαφέστατα παρίστησιν ὅτι μὴ νέον ὑπάρχει τὸ σύγ-
 γραμμα, ὅθεν δὴ καὶ εἰκότως ἔδοξεν αὐτὸ τοῖς λοιποῖς ἐγκατα- 2

9 Matth. 10, 9 Marc. 6, 8 Luc. 9, 3 — 10—13 Röm. 15, 20. 21 —
 13/14 Eph. 2, 19. 20

6/7 I Clem. 17 [= Hebr. 11, 37]. 21 [= Hebr. 4, 12]. 27 [= Hebr. 10, 23].
 36 [= Hebr. 2, 17. 18. 4, 14. 15. 8, 3. 1, 3. 4. 7. 5. 13]

ATERBDMΣΔ

9 πληττόμενοι ATERB ἀναρπαζόμενοι DM erhoben ihre Seele Σ succensi Δ
 | 10 εἶτα BDM ἔπειτα ATER | 11 ἀνηκόοις] nicht gehört hatten das Evan-
 gelium Σ | 11/12 τοῦ—λόγον AT^c ERBDM Δ τὸν—λόγον T¹ Σ | 12 κη-
 ρύττειν AT¹ Σ Δ κηρύττειν τὸν ᾧ ERBDM, T^c getilgt | 18 ἐνηγοῦντο
 Wendland

8 ὅθεν δὴ καὶ ATER ὅθεν B ἐνθεν DM

- 284 λεχθῆναι γραμμασι τοῦ ἀποστόλου. Ἑβραίοις γὰρ διὰ τῆς πατρίου
 10 γλώττης ἐγγράφως ὁμιληζόμενος τοῦ Παύλου, οἱ μὲν τὸν εὐαγγελιστὴν
 Λουκᾶν, οἱ δὲ τὸν Κλήμεντα τοῦτον αὐτὸν ἐρμηνεῦσαι λέγουσι τὴν
 γραφὴν· ὃ καὶ μᾶλλον ἂν εἴη ἀληθὲς τῷ τὸν ὁμοιον τῆς φράσεως 3
 χαρακτηῖρα τὴν τε τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολὴν καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους
 ἀποσφῆζειν καὶ τῷ μὴ πόρρω τὰ ἐν ἑκατέροις τοῖς συγγράμμασι
 15 νοήματα καθεστάναι. Ἰστέον δ' ὡς καὶ δευτέρα τις εἶναι λέγεται 4
 τοῦ Κλήμεντος ἐπιστολή, οὗ μὴν ἔθ' ὁμοίως τῇ προτέρᾳ καὶ ταύτην
 γνώριμον ἐπιστάμεθα, ὅτι μηδὲ τοὺς ἀρχαίους αὐτῇ κεκημένους
 ἴσμεν. ἤδη δὲ καὶ ἕτερα πολυεπῆ καὶ μακρὰ συγγράμματα ὡς τοῦ 5
 αὐτοῦ χθὲς καὶ πρόην τινὲς προήγαγον, Πέτρον δὲ καὶ Ἀπίωνος
 20 διαλόγους περιέχοντα· ὧν οὐδ' ὅλωσ μνήμη τις παρὰ τοῖς παλαιοῖς
 φέρεται, οὐδὲ γὰρ καθαρὸν τῆς ἀποστολικῆς ὀρθοδοξίας ἀποσφῆζει
 τὸν χαρακτηῖρα. ἢ μὲν οὖν τοῦ Κλήμεντος ὁμολογουμένη γραφὴ
 πρόδηλος, εἰρηται δὲ καὶ τὰ Ἰγνατίου καὶ Πολυκάρπου·
 τοῦ δὲ Παπίας συγγράμματα πέντε τὸν ἀριθμὸν φέρεται, ἃ καὶ 10 39 1
 25 ἐπιγέγραπται Λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως. τούτων καὶ Εἰρηναῖος
 ὡς μόνων αὐτῷ γραφέντων μνημονεύει, ὧδέ πως λέγων

286 >ταῦτα δὲ καὶ Παπίας ὁ Ἰωάννου μὲν ἀκουστής, Πολυκάρπου δὲ
 >εταῖρος γεγονώς, ἀρχαῖος ἀνὴρ, ἐγγράφως ἐπιμαρτυρεῖ ἐν τῇ τε-
 >τάρτῃ τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων. ἔστιν γὰρ αὐτῷ πέντε βιβλία συντε-
 >ταγμένα.

5 καὶ ὁ μὲν Εἰρηναῖος ταῦτα· αὐτός γε μὴν ὁ Παπίας κατὰ τὸ 2
 προοίμιον τῶν αὐτοῦ λόγων ἀχροατὴν μὲν καὶ αὐτόπτην οὐδαμῶς
 ἑαυτὸν γενέσθαι τῶν ἱερῶν ἀποστόλων ἐμφαίνει, παρελιηφέναι δὲ
 τὰ τῆς πίστεως παρὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων διδάσκει δι' ὧν φησιν
 λέξεων

10 >οὐκ ὀκνήσω δέ σοι καὶ ὅσα ποτὲ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καλῶς 3
 >ἔμαθον καὶ καλῶς ἐμνημόνευσα, συγκατατάξαι ταῖς ἐρμηνείαις, δια-

9—12 vgl. 6, 14, 2. 25, 14

1—4 Iren. 5, 33, 4

ATERBDMΣΑ

12 ἂν εἴη ATER εἴη ἂν BM εἴη D | 25 ἐξηγήσεως ATERBDΣΑ Hieron.

de vir. ill. 18 ἐξηγήσεισ M | 26 αὐτῷ ATEΣ αὐτῶν BDMR

2/3 τετάρτη II Iren lat, J in A verlesen ΣΑ | 11 συγκατατάξαι BDM
 συντάξαι ATER

286 >βεβαιούμενος ὑπὲρ αὐτῶν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ τοῖς τὰ πολλὰ λέ-
 >γουσιν ἔχαιρον ὡς περ οἱ πολλοί, ἀλλὰ τοῖς τάληθῆ διδάσκουσιν,
 >οὐδὲ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας ἐντολάς μνημονεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς τὰς
 15 >παρὰ τοῦ κυρίου τῆ πίστει δεδομένας καὶ ἀπ' αὐτῆς παραγινομένας 4
 >τῆς ἀληθείας· εἰ δέ που καὶ παρηκολουθηκώς τις τοῖς πρεσβυτέροις
 >ἔλθοι, τοὺς τῶν πρεσβυτέρων ἀνέκρινον λόγους, τί Ἀνδρέας ἢ τί
 >Πέτρος εἶπεν ἢ τί Φίλιππος ἢ τί Θωμᾶς ἢ Ἰάκωβος ἢ τί Ἰωάννης
 >ἢ Ματθαῖος ἢ τις ἕτερος τῶν τοῦ κυρίου μαθητῶν ἅ τε Ἀριστίων
 20 >καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης, τοῦ κυρίου μαθηταί, λέγουσιν. οὐ γὰρ
 >τὰ ἐκ τῶν βιβλίων τοσοῦτόν με ὠφελεῖν ὑπελάμβανον ὅσον τὰ
 >παρὰ ζώσης φωνῆς καὶ μενούσης.

ἔνθα καὶ ἐπιστῆσαι ἄξιον δις καθαραριθμοῦντι αὐτῶ τὸ Ἰωάννου 5
 ὄνομα, ὧν τὸν μὲν πρότερον Πέτρω καὶ Ἰακώβω καὶ Ματθαίω καὶ
 288 τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις συγκαταλέγει, σαφῶς δηλῶν τὸν εὐαγγε-
 λιστήν, τὸν δ' ἕτερον Ἰωάννην, διαστείλας τὸν λόγον, ἑτέροις παρὰ
 τὸν τῶν ἀποστόλων ἀριθμὸν κατατάσσει, προτάξας αὐτοῦ τὸν 6
 Ἀριστίωνα, σαφῶς τε αὐτὸν πρεσβύτερον ὀνομάζει ὡς καὶ διὰ τοῦ 6
 5 τῶν ἀποδείκνυσθαι τὴν ἱστορίαν ἀληθῆ τῶν δύο κατὰ τὴν Ἀσίαν
 ὁμωνυμία κεχοῆσθαι εἰρηκότων δύο τε ἐν Ἐφέσῳ γενέσθαι μνήματα
 καὶ ἑκάτερον Ἰωάννου ἔτι νῦν λέγεσθαι· οἷς καὶ ἀναγκαῖον προσέχειν
 τὸν νοῦν, εἰκὸς γὰρ τὸν δεύτερον, εἰ μὴ τις ἐθέλοι τὸν πρῶτον,
 τὴν ἐπ' ὀνόματος φερομένην Ἰωάννου ἀποκάλυψιν ἑορακεῖν. καὶ 7
 10 ὁ νῦν δὲ ἡμῖν δηλούμενος Παπίας τοὺς μὲν τῶν ἀποστόλων λόγους
 παρὰ τῶν αὐτοῖς παρηκολουθηκώτων ὁμολογεῖ παρεληφέναι, Ἀρι-
 στίωνος δὲ καὶ τοῦ πρεσβύτερου Ἰωάννου αὐτήκοον ἑαυτὸν φησι
 γενέσθαι· ὀνομαστὶ γοῦν πολλάκις αὐτῶν μνημονεύσας ἐν τοῖς αὐ-
 τοῦ συγγράμμασιν τίθησιν αὐτῶν παραδόσεις. καὶ ταῦτα δ' ἡμῖν 8
 15 οὐκ εἰς τὸ ἄχρηστον εἰρήσθω· ἄξιον δὲ ταῖς ἀποδοθείσαις τοῦ Παπία
 φωναῖς προσάψαι λέξεις ἑτέρας αὐτοῦ, δι' ὧν παράδοξά τινα ἱστορεῖ

4—7 = 7, 25, 16 (Excerpt aus Dionysios)

ATERBDMΣΑ

15 παραγινομένας ΑΔ παραγινομένοις TERBDΣ aus παραγενομένοις corr.
 Μ | 16 οὐδ' εἶπον Σ | 17 ἀνέκρινον] verglich ich Σ | 20 τοῦ πν
 μαθηταί TERBDM οἱ τοῦ πν μαθηταί Α discipuli domini Hier ceterique discipuli
 Α nicht übersetzt Σ

2 τῷ λόγῳ Tr mit dem Wort Σ | ἑτέροις ΑTEBD ἐν ἑτέροις RM in an-
 derer Weise Σ | 12 δὲ > und nach αὐτήκοον + γὰρ Σ δὲ und αὐτήκοον —
 γενέσθαι > Α | 14 παραδόσεις ABDΣΑ καὶ παραδόσεις TERM

- 288 καὶ ἄλλα ὡς ἂν ἐκ παραδόσεως εἰς αὐτὸν ἐλθόντα. τὸ μὲν οὖν 9
κατὰ τὴν Ἱεράπολιν Φίλιππον τὸν ἀπόστολον ἅμα ταῖς θυγατράσιν
διατρίψαι διὰ τῶν πρόσθεν δεδήλωται· ὡς δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ὁ
20 Παπίας γενόμενος, διήγησιν παρεληφέναι θανασίαν ὑπὸ τῶν τοῦ
Φιλίππου θυγατέρων μνημονεύει, τὰ νῦν σημειωτέον· νεκροῦ γὰρ
ἀνάστασιν κατ' αὐτὸν γεγονυῖαν ἱστορεῖ καὶ αὐτὸς πάλιν ἕτερον παρά-
δοξον περὶ Ἰουστον τὸν ἐπικληθέντα Βαρσαβᾶν γεγονός, ὡς δηλη-
τήριον φάρμακον ἐμπιόντος καὶ μηδὲν ἀηδὲς διὰ τὴν τοῦ κυρίου
25 χάριν ὑπομείναντος. τοῦτον δὲ τὸν Ἰουστον μετὰ τὴν τοῦ σω- 10
τῆρος ἀνάληψιν τοὺς ἱεροῦς ἀποστόλους μετὰ Μαθθία στήσασί τε καὶ
ἐπέψασθαι ἀντὶ τοῦ προδότου Ἰούδα ἐπὶ τὸν κληρὸν τῆς ἀναπλη-
290 ρώσεως τοῦ αὐτῶν ἀριθμοῦ ἢ τῶν Πράξεων ὧδέ πως ἱστορεῖ
γραφῆ· καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν,
>ὃς ἐπεκλήθη Ἰουστός, καὶ Μαθθίαν· καὶ προσευξάμενοι
>εἶπαν· καὶ ἄλλα δὲ ὁ αὐτὸς ὡς ἐκ παραδόσεως ἀγράφου εἰς 11
5 αὐτὸν ἦγοντα παρατίθεται ξένας τέ τινες παραβολὰς τοῦ σωτήρος
καὶ διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τινὰ ἄλλα μυθικώτερα· ἐν οἷς καὶ χι- 12
λιάδα τινὰ φησὶν ἐτῶν ἔσεσθαι μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, σω-
ματικῶς τῆς Χριστοῦ βασιλείας ἐπὶ ταυτησὶ τῆς γῆς ὑποστησομένης·
ἃ καὶ ἠγοῦμαι τὰς ἀποστολικὰς παρεκδεξάμενον διηγῆσεις ὑπολαβεῖν,
10 τὰ ἐν ὑποδείγμασι πρὸς αὐτῶν μυστικῶς εἰρημένα μὴ σννεορακότα.
σφόδρα γάρ τοι σμικρὸς ὢν τὸν νοῦν, ὡς ἂν ἐκ τῶν αὐτοῦ λόγων 13
τεκμηριώμενον εἰπεῖν, φαίνεται, πλὴν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν πλείστοις
ὄσοις τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς ὁμοίας αὐτῶ δόξης παραίτιος γέγονεν
τὴν ἀρχαιότητα τάνδρος προβεβλημένοις, ὥσπερ οὖν Εἰρηναῖος καὶ
15 εἴ τις ἄλλος τὰ ὅμοια φρονῶν ἀναπέφηνεν. καὶ ἄλλας δὲ τῆ 14
ἰδίᾳ γραφῆ παραδίδωσιν Ἀριστίωνος τοῦ πρόσθεν δεδηλωμένου τῶν
τοῦ κυρίου λόγων διηγῆσεις καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου παρα-
δόσεις· ἐφ' αἷς τοὺς φιλομαθεῖς ἀναπέμψαντες, ἀναγκαίως νῦν προσθή-
σομεν ταῖς προεκτεθείσαις αὐτοῦ φωναῖς παράδοσιν ἣν περὶ Μάρκου
20 τοῦ τὸ εὐαγγέλιον γεγραφότος ἐκτέθειται διὰ τούτων

17—19 264, 13—15. 266, 3—5 — 19—25 vgl. Exc. Barocc. TU 5, 2, 170
2—4 Act. 1, 23. 24 — 16 286, 19 f. 288, 11 f.

ATERBDMΣΑ

23 βαρσαβᾶν TrERB βαρσάβαν Tc barsabas A βαρραβᾶν T¹ βαρσαββᾶν
ADM רבאשאב Σ | 26 μαθθίαν BD מהלח Σ
2 βαρσαβᾶν ERB βαρσαββᾶν ATDM רבאשאב Σ | 3 μαθθίαν ΠΑ מהלח
Σ | 4 ὡς BDM ὡς ἂν ATER | 16 ἰδία BDM ἐαντοῦ ATER

- 290 >καὶ τοῦθ' ὁ πρεσβύτερος ἔλεγεν· Μάρκος μὲν ἐρμηνευτῆς Πέτρον 15
 >γενόμενος, ὅσα ἐμνημόνευσεν, ἀκριβῶς ἔγραψεν, οὐ μόντοι τάξει τὰ
 >ὑπὸ τοῦ κυρίου ἢ λεχθέντα ἢ πραχθέντα. οὔτε γὰρ ἤκουσεν τοῦ
 >κυρίου οὔτε παρηκολούθησεν αὐτῷ, ὕστερον δέ, ὡς ἔφη, Πέτρον·
 25 >ὅς πρὸς τὰς χρείας ἐποιεῖτο τὰς διδασκαλίας, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ σύν-
 >ταξιν τῶν κυριακῶν ποιούμενος λογίων, ὥστε οὐδὲν ἡμαρτεν Μάρκος
 292 >οὕτως ἔνια γράψας ὡς ἀμνημόνευσεν. ἐνὸς γὰρ ἐποιήσατο πρό-
 >νοϊαν, τοῦ μηδὲν ὧν ἤκουσεν παραλιπεῖν ἢ ψεύσασθαι τι ἐν αὐτοῖς.

ταῦτα μὲν οὖν ἰστόρηται τῷ Παλίᾳ περὶ τοῦ Μάρκου· περὶ δὲ 16
 τοῦ Ματθαίου ταῦτ' εἴρηται

- 5 >Ματθαῖος μὲν οὖν Ἑβραΐδι διαλέκτῳ τὰ λόγια συνετάξατο, ἡρ-
 >μήνευσεν δ' αὐτὰ ὡς ἦν δυνατὸς ἕκαστος.

κέχρηται δ' ὁ αὐτὸς μαρτυρίαις ἀπὸ τῆς Ἰωάννου προτέρας 17
 ἐπιστολῆς καὶ ἀπὸ τῆς Πέτρον ὁμοίως, ἐκτέθειται δὲ καὶ ἄλλην
 ἱστορίαν περὶ γυναικὸς ἐπὶ πολλαῖς ἁμαρτίαις διαβληθείσης ἐπὶ τοῦ
 10 κυρίου, ἣν τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον περιέχει. καὶ ταῦτα δ'
 ἡμῖν ἀναγκαίως πρὸς τοῖς ἐκτεθείσιν ἐπιτετηρήσθω.

21—S. 292, 2 vgl. 140, 14. 15

ATERBDMΣΑ

23 $\bar{\kappa}\nu$ BDMΣΑ $\bar{\chi}\nu$ ATER | 25 $\delta\sigma$ Π und Σ > Α, so dass in ΣΑ kein
 Subjectswechsel eintritt | 26 λογίων TcERBDM λόγων AT!

5 τὰ λόγια Π das Evangelium Σ > Α | συνετάξατο TERBD συνεγράφατο
 AM | 7 ὁ αὐτὸς BM |||ντὸς D eben dieser Papias Σ idem Papias Α αὐτὸς
 ATER | προτέρας > Σ | 9 περὶ — ἁμαρτίας] de muliere adultera Α |
 11 am Schluss + ἀμφὶ δὲ τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς τραϊανου βασιλείας T